

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Σιγᾶν τὴν ἀλήθειαν
χρυσὸν ἔστι θάπτειν

Πυθαγόρειον

ΕΤΟΣ 28ον

ΤΕΥΧΟΣ 152

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1983

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» (Δραγατσάνου 6)

Τηλέφ. 3246-837

H.P. Blavatsky	Τὸ κλειδί τῆς Θεοσοφίας	250
»	Ἡ φωνὴ τῆς σιγῆς. — Τὰ πρῶτα βήματα στὸν Ἀποκρυφισμό	100
G. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	50
Besant - Leadbeater	Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	300
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	80
»	Αἱ βαθύτεροι ὅψεις τῆς Ζωῆς	80
»	Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας	100
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	100
Irving S. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις	100
An. Besant	Ἡ ἀπόκρυφὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	100
»	Ὁ Ἑσωτερικὸς Χριστιανισμὸς	350
Vivekananda	Κάρμα — Γιόγκα	100
J. van der Leeuw	Θεοὶ σὲ ἔξορίᾳ	50
Βενετοῦ - Ἰλριώνας	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	80
Krishnamurti	Βλέπε στὴν γ' σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου.	
Ἀντ. Ἀδριονοπούλου	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι	300
»	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	200
»	Τὸ πολίτευμα ὡς παράγων εὐδοιμονίας τοῦ Λαοῦ	
Ἰω. Βοσιλῆ	Τὸ Σημειωματὰριὸν ἑνὸς Μύστου	400
»	Τὰ φυσικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου	100
K. Μελισσοπούλου	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς	ἄδ. 100, δεμ. 160
»	Μελετήματα	ἄδ. 200, δεμ. 300
»	Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφίᾳ	ἄδ. 200, δεμ. 300
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας)	δεμ. 300
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας	ἄδ. 150, δεμ. 200
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας Β'	150
»	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισηναμοῦρτι	150
»	Ὁ Κρισηναμοῦρτι γιὰ τὸν Διολογισμὸ	80
»	Ὁ Ἰησοῦς	100
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	80
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	30
»	Πέντε Τεκτονικοὶ Ὀμιλῖαι εἰς Α'	80
»	Μεγάλαις πράξεις στὴν ἱστορίᾳ τῶν Ἑλλήνων	250
Χρίστου Α. Ριζοπούλου	Οἱ τίτλοι τῶν Ἑλλήνων Τετάρτης Κυπρου μετ' εἰσαγωγὴν περὶ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ	200
Πίναξ	Αἰωνίους Δεσπνός	50
Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι 1971-76 ἑκάστη	250
	Τόμοι χαρτόδετοι 1977-82, ἑκαστος	300
«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ 1956-58	1959-61 1962-65 ἑκάστη δεμένη	400
«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ 1966-1970	χαρτόδετος 400, δεμένη	500

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

Αἱ ἀποστολαὶ ἐπὶ ἀντικοτοβολῇ ἐπιβορύνονται μὲ δραχμὰς 100

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 80

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 400. Ἐξωτερ. \$ 12, Ἀεροπ. \$ 20

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

Ι Λ Ι Σ Ο Σ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

1983

ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ
ΕΤΟΣ

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ • ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΑΝ-
ΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ ΑΝΕΥ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΦΥΛΗΣ ΠΙ-
ΣΤΕΩΣ ΤΑΞΕΩΣ ΓΕΝΟΥΣ ΧΡΩΜΑΤΟΣ • ΟΥΔΕ-
ΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ •
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΚΕΨΕΩΣ ΑΝΤΙ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΒΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγάτσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμώνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122
Τηλ. 32.46.837

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 28ον ● 'Ιανουάρ. - Φεβρ. 1983 ● ΤΕΥΧΟΣ 152

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ἽΑς φρόντιζαν

Κατίντησα σχεδόν ανέστιος καὶ πένης,·

Αὐτὴ ἡ μοιραία πόλις, ἡ Ἀντιόχεια
ὅλα τὰ χρήματά μου τᾶφαγε·

αὐτὴ ἡ μοιραία μὲ τὸν δαπανηρό της βίο.

ἸΑλλὰ εἶμαι νέος καὶ μὲ ὑγείαν ἀρίστην.

Κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς θαυμάσιος

(ξέρω καὶ παραξέρω Ἀριστοτέλη, Πλάτωνα·

τὶ ρήτορας, τὶ ποιητάς, τὶ ὅ,τι κι ἂν πεῖς).

ἸΑπὸ στρατιωτικὰ ἔχω μιὰν ἰδέα,

κ' ἔχω φιλίεσ μὲ ἀρχηγούς τῶν μισθοφόρων.

Εἶμαι μπασμένος κάμποσο καὶ στὰ διοικητικά.

Στὴν Ἀλεξάνδρεια ἔμεινα ἔξη μῆνες, πέρσι·

κάπως γνωρίζω (κ' εἶναι τοῦτο χρήσιμον) τὰ ἐκεῖ·

τοῦ Κακεργέτη βλέψεις, καὶ παληανθρωπιές, καὶ τὰ λοιπά.

ἽΟθεν φρονῶ πῶς εἶμαι στὰ γεμάτα

ἐνδεδειγμένος γιὰ νὰ ὑπηρετήσω αὐτὴν τὴν χώρα,

τὴν προσφιλῇ πατρίδα μου Συρία.

Σ' ὅ,τι δουλειὰ μὲ βάλουν θὰ πασχίσω
νὰ εἶμαι στὴν χώρα ὀφέλιμος. Αὐτὴ εἶν' ἡ πρόθεσίς μου.
Ἄν πάλι μ' ἐμποδίσουνε μὲ τὰ συστήματά τους—
τοὺς ξέρουμε τοὺς προκομένους: νὰ τὰ λέμε τώρα;
ἂν μ' ἐμποδίσουνε, τὶ φταίω ἐγώ.

Θ' ἀπευθυνθῶ πρὸς τὸν Ζαβίνα πρῶτα,
κι ἂν ὁ μωρὸς αὐτὸς δὲν μ' ἐκτιμήσει,
θὰ πάγω στὸν ἀντίπαλό του, τὸν Γρυπό.
Κι ἂν ὁ ἡλίθιος κι αὐτὸς δὲν μὲ προσλάβει,
πηγαίνω παρευθὺς στὸν Ὑρκανό.

Θὰ μὲ θελήσει πάντως ἓνας ἀπ' τοὺς τρεῖς.

Κ' εἶν' ἡ συνειδησίς μου ἡσυχὴ
γιὰ τὸ ἀψήφιστο τῆς ἐκλογῆς.
Βλάπτουν κ' οἱ τρεῖς τοὺς τὴν Συρία τὸ ἴδιο.

Ἀλλά, κατεστραμένος ἄνθρωπος, τὶ φταίω ἐγώ.
Ζητῶ ὁ ταλαίπωρος νὰ μπαλωθῶ.
Ἄς φρόντιζαν οἱ κραταιοὶ θεοὶ
νὰ δημιουργήσουν ἓναν τέταρτο καλό.
Μετὰ χαρᾶς θὰ πηγαινα μ' αὐτόν.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

***Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι
τῆς Κατοχικῆς Πείνας
στὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιᾶ***

Τὰ γενναῖα μας ἐκεῖνα χρόνια ἐβλεπαν πεθαμένους χιλιάδες καὶ χιλιάδες πολιορκημένους στὴν Ἀθήνα καὶ στὸν Πειραιᾶ, στὸν ἡλεκτρικὸ Σταθμὸ τῆς Πάουερ, σὲ σπίτια καὶ σὲ δρόμους καὶ σὲ πλατεῖες. Κοντὰ στ' απορριματικά δοχεῖα τῶν Ἑστιάτοριων, ὅπου γλεντοῦσαν οἱ Μαυραγορίτες καὶ οἱ συνεργάτες τῶν Ναζι κι ἀρίθμιζαν, ἀλίμονον, τὰ κόκκαλα στοὺς ζωντανοὺς ἀκόμη σκελετοὺς

τῶν παιδιῶν μας τῇ θλιβερῇ ἐκείνῃ ἀρίθμηση τῶν ὁστῶν τους. Κι ἔλεγα, Θεέ μου, θὰ προτιμοῦσα νὰ γύριζα πάλι ἀκόμη καὶ σήμερα, ἰδιαίτερα σήμερα σὲ μιὰ πρωτοπλασματικὴ συνείδηση σὰν ἐκείνους τοὺς μονοκύτταρους χωρὶς νεῦρα ὀργανισμούς μας, ἐκεῖνα τὰ Foraminifera ποὺ χτίζανε τὰ μικροσκοπικὰ τῆς οἰκημάτια μέ τὴν τρίχα τῶν πεθαμένων σφουγγαριῶν. Πίστευα πὼς ὁ θάνατος ἦταν μιὰ συνεχῆς πυροδότηση γιὰ μιὰ εὐρύτερη ἢ στενότερη ἐγρήγορση σ' ἄλλα πρωινὰ καὶ κοιτάζα μέ τὰ σκοτεινὰ ἄχτιστα μάτια τῶν ἀντικρινῶν παραθυριῶν τῇ βροχῇ σὰ μιὰ κρυμμένη ἀράχνη νὰ σχηματίζει τὰ σιγανά τῆς νημάτια καὶ νὰ γεμίζει τὴν ἀνοιξη μ' ὅλα τὰ χρώματα τὰ βουνὰ καὶ τὶς πεδιάδες καὶ τὸ καλοκαίρι νὰ ξυπνάει τὸ θάνατο τοῦ σταριοῦ καὶ νὰ τὸν κάνει ἓνα οὐράνιο μυστικὸ Στάχυ.

Ὁ Πριονιστῆς

Ἕνας φίλος τῆς ψυχῆς μας τῆς δεσμώτριας στὸ Σωματικὸ τῆς Δεσμωτήριου ἦταν ὁ θάνατος· χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουμε καθόταν πάνω στὸ ἐσωτερικὸ σκοτάδι τῶν χιλιετηρίδων μας μέ τὸν αἰωρούμενο χρόνο μαζί του καὶ πριόνιζε σιγὰ-σιγὰ καὶ ὑπομονετικὰ πριόνιζε τὸ Σωματικὸ μας Δεσμωτήριον γιὰ ν' ἀνοίγει ρωγμὲς γιὰ νὰ χωρέσει ἡ ψυχὴ μας νὰ φύγει, νὰ φύγει ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς τὸ πολὺ ν' ἀπελευθερωθεῖ —ἔστω γιὰ λίγο νὰ ξεκουραστεῖ κι ὕστερα πάλι νὰ ζητήσῃ νὰ φυλακιστεῖ—, Πριόνιζε, πριόνιζε τὸ Σωματικὸ μας Δεσμωτήριον νὰ μεγαλώνει τὸ ἀνοιγμα καὶ νὰ φτάνει στὴ μεγάλη τῇ Ρωγμῇ, γιὰ νὰ φύγει ἡ ψυχὴ τὰ φτερά τῆς ποθώντας πολὺ πάλι νὰ λάβει νὰ τὰ λάβει, νὰ τὰ λάβει καὶ νὰ ζητήσῃ τοῦλάχιστον σ' ἄλλα ἔστω εὐρύτερα Δεσμωτήρια νὰ φυλακιστεῖ ἢ πραγματικὰ χωρὶς εἰδῶλα καὶ Δεσμωτήρια νὰ ζήσει ἀγαπώντας τὸν Πριονιστὴ μας τὸ θάνατο, τὸν ἐργατικὸ μας Πριονιστὴ τὸ θάνατο, τῆς κάθε μας φυλακῆς τὸν ἀγαθὸ μας θάνατο, τὸν Πριονιστὴ τὸν Ἐπιδέξιο.

ΛΟΥΛΑΣ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Ὅλυμπος

Χιλιотραγουδημένη Ὀλυμπε, καμάρι τῆς Ἑλληνικῆς γενιᾶς.
Ἄρχοντα πρῶτε, ἀνάμεσα στοὺς θρύλους τῶν βουνῶν,
ποὺ σκιαγραφεῖ τὸν ἴσκιο σου, ὁ ἥλιος τοῦ μύθου
καὶ τῆς Ἱστορίας.

Τὸ χῶμα σου κι ἡ πέτρα σου, τὸ χρονικὸ τῆς φυλῆς μας
ἀνασαιίνει. Τῇ μυθολογίᾳ μας ὁ Ἡσίοδος ἐκεῖ ἀνάστησε.
Θεόρατοι οἱ βράχοι σου, τῆς συντομίας μιλᾶνε τῇ σοφίᾳ.
Τὸ βλέμμα σου ἐξακοντίζεται στοῦ κόσμου τὴν ἀπεραντωσύνη
καὶ τὶς ἀνθρώπινες καρδιές σ' αὐτῇ τῇ γῇ ἀγγίζει.

Θ' ἀνηφορίσω, τώρα, τὸ ταξίδι τῆς πανάρχαιας ζωῆς σου.
Μὲ συνοδεύουν οἱ ἄνεμοι ποὺ φορτωμένοι ἔρχονται
ἀπ' τὰ μεθυστικὰ ἀρώματα τοῦ νέκταρ καὶ τῆς ἀμβροσίας
φερμένα ἀπ' τὶς ψηλότερες βουνοκορφές τῆς γῆς σου.

Ἐκεῖ, ποὺ κατοικοῦσαν οἱ Θεοί, οἱ Ὀλύμπιοι Θεοί!

Μοῦ τὸ φωνάζουνε τὰ σήμαντρά σου «Ὀλυμπε»

ποὺ ἀντιλαλοῦνε στὶς πλαγιές καὶ στὶς βαθιές
τοῦ Ἀγάννιφου μυστηριακές, ἐκπληκτικὲς χαράδρες.

Ἐκεῖ ποὺ ἀκούστηκαν τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ μελωδικὰ τραγούδια
καὶ οἱ ὕμνοι οἱ θρησκευτικοί, ποὺ ξύπνησαν τὸ πνεῦμα τῆς Φυλῆς.

Ἐκεῖ ποὺ ὁ Ὀρφεὺς, τῇ λατρείᾳ τοῦ Διόνυσου διδάχθηκε.

Νὰ περπατᾷς, ν' ἀνηφορίζεις, νὰ συλλογᾷσαι καὶ νὰ σμιλεύεις
πάνω στ' ἀγέρωχο Ὀλύμπιο ὕψος τῶν θεόρατων κορμῶν σου
τὸ χρονικὸ τῆς Λεύτερης Ἑλληνικῆς Σκέψης.

Ν' ἀνακαλύπτεις τὰ μηνύματα ποὺ κρύβουν μέσα τους

διαθέσεις ἀνθρώπινες κι ἐξελίξεις μέσα στοὺς ἐπερχόμενους και-
ρούς.

Θεόρατα βουνά, παράδοξοι τῆς Γῆς Τιτᾶνες, γοητεία
μυστηριακὴ κόσμου θαυμαστοῦ, Θρόνε Προγονικῶν Θεῶν,
ποὺ στήριξες τὰ ὄνειρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ,

κι ἔγινες φωλιά ἀετῶν τῆς Λευτεριᾶς ὅπως αὐτό:

«Κάθε κορφὴ καὶ φλόμπουρο, κάθε κλαδὶ καὶ κλέφτη»

Ἐκεῖ τὸ πνεῦμα ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς Λευτεριᾶς!

Τώρα, τοὺς φάρους τῶν ματιῶν σου «Ὀλυμπε»

σ' ὅλο τὸ χῶρο τῆς Ἑλλάδας ἀκουμπᾷς

καὶ τὴν Ἱερή μας Γῆ, λούζεις μὲ τὸ φῶς σου!

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ἀμμόχωστος

Α

Στὸ πιὸ ψηλὸ κατάρτι τοῦ μεσημεριοῦ
κοιτάζω, Ἀμμόχωστος, τὸν μυγδαλί σου χάρτη,
τὶς ἡμερομηνίες σου καταγράφω στῶν ἀνέμων τὶς μασχάλες
μήπως σὲ λησμονήσει ὁ χρόνος νὰ τὶς πᾶνε
στά σκαλοπάτια τῶν ἀνθρώπων, στά λιμάνια μακρινῶν ἐπαρχιῶν,
στά γραμματοκιβώτια ξένων σάν εὐχὲς πρωτοχρονιάτικες:
Νὰ μὴν ξεχνᾶτε τοὺς ἀρχάγγελους τῆς Κύπρου
καὶ τὶς ἑλληνικὲς περγαμινές της.

Β

Στὶς γεωγραφίες τῶν οὐρανῶν ἀνακαλύπτω τ' ὄνομά σου
σάν χαρταετὸ πανσέληνο τῆς νιότης.
Σηκώνων πέτρα ἀπ' τοὺς ἀμαξιτοὺς τοῦ χρόνου κί' ἀντικρύζω
τὸ ἀρχάγγελό σου βῆμα.
Στὰ ἡμερολόγια τῶν θαλασσῶν μὲ ἑλληνικὲς τριήρεις
διαβάζω τ' ὄνομά σου.
Στῇ σκάλα τ' οὐρανοῦ σάν ἀνεβαίνει ὁ ἥλιος
τὸ περιδέριο βλέμμα σου κοιτάζω.
Στὰ δρομολόγια τῶν καθημερινῶν συμβάντων
μυρίζομαι τὴν παρουσία σου.
Στοῦ κουρασμένου κρεβατιοῦ τὸ μαξιλάρι
τὸ ἐργόχειρό σου βλέπω.
Ἀμμόχωστος. Ἀμμόχωστος, Ἀμμόχωστός μου.

Γ

᾽ὦ! πόλη τῶν πορτοκαλιῶν, ἀγάπης λίκνο ὦραϊο,
ἱκέτης σου ἔφτασα μιά μέρα
μὲ τὴ θεσπέσια μου φλογέρα
καὶ μ' ἓνα πόθο νέο.

Ξένοι πατοῦν τὸ χρυσαφὶ μανδύα σου, σκίζουν τώρα
βάρβαρες γλῶσσες τὸν ἀγέρα,
τὸ ἥθος σου πνίγει πέρα ὥς πέρα
ἐνὸς χειμῶνα μπόρα.

Ὅμως θάρθουν οἱ πορφυρὲς ἀνοίξεις σου μιὰ μέρα.
 Τότε προσκυνητὴς σου πάλι
 θὰ φτάσω στὸ γλαυκὸ ἀκρογιάλι
 μ' ἑλληνικὴ φλογέρα,

Νὰ πῶ τὰ πάθη τῆς καρδιᾶς, τῆς νιότης τὶς λαχτάρεις,
 οἷστρος ἀγάπης νὰ μὲ πάρει,
 νὰ πῶ γιὰ σέ, μαργαριτάρι,
 τὶς ἀπτικές σου χάρες.

Δ

Τῆς Ἀμμοχώστου ἡ θάλασσα ἐπιπλέει στὸν χρόνο,
 τὸν οὐρανὸ ἐκτυφλώνει ὡς ἀρετὴ.

Ε

Καράβι τῶν θεῶν ἡ Ἀμμόχωστος,
 ἡμερονύχτιο θαλάσσιο φῶς,
 ἀνατοπὴ στά δρομολόγια τῶν αἰώνων
 μέσα στ' ἀνώνυμο τριαντάφυλλο
 τοῦ μεσογειακοῦ ἡλίου
 καὶ μὲς τὶς πειρατεῖες τῶν γαλανῶν ἀνέμων,
 ποὺ μεταφέρουνε γραφεῖς ἀπ' τὰ χαρτιά τῶν Ἀρχαγγέλων
 μ' ἑλληνικὰ φωνήεντα,
 θητεύει μόνο στ' ὄνομα:
 «Ἐλευθερία».

ΡΩΜΥΛΟΣ Κ. ΒΑΜΒΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

‘Υπερβατική ἀλήθεια καὶ μυστικισμός

Κατὰ τὸν Καθηγητὴν Φιλοσοφίας Ν. ΛΟΥΒΑΡΗΝ «Μυστικισμός εἶναι ἡ μέθοδος δυνάμει τῆς ὁποίας, τὸ μὲν διὰ τελετουργικῶν πράξεων, τὸ δὲ διὰ ψυχικῶν βιωμάτων, ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ Θεῖον καὶ γνωρίζει τὰ μυστήρια τῆς οὐσίας τοῦ πνεύματός του» (ἔστω καὶ φευγαλέως). Ἡ *μυστικιστικὴ ἰδέα* εἶναι προῖον νοητικῆς ἀντιλήψεως, ἐνῶ ἡ *μυστικιστικὴ γνώσις* ἀπορρέει ἀπὸ τὴν πραγματοποιηθεῖσαν ἀτομικὴν ἐμπειρίαν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὑπάρχουν διαφοραὶ εἰς τὰς περιγραφὰς τῶν βιωμάτων, ποὺ δίδουν ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, οἱ Μυστικοὶ καὶ οἱ μυστικίζοντες, τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἑσπερίας, τόσο μᾶλλον καθ’ ὅσον μέχρις ἐνὸς σημείου ὁ ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ἐπηρεάσθη ἀνέκαθεν ἀπὸ τὰς κατὰ τόπους θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις ἐκάστης ἐποχῆς καὶ χώρας, παρ’ ὅλον ὅτι ὡς φαινόμενον αὐτὸ καθ’ ἑαυτὸ δὲν εὐνοεῖ οἷονδῆποτε θρησκευτικὸν συναίσθημα ἢ δοξασίαν.

Πάντως οὐδεμία θεολογικὴ συστηματοποίησις δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὰ βιώματα καὶ τὰς ἐρμηνείας τῶν μυστικιστικῶν πραγματώσεων, τόσον τῶν μυστικῶν τῶν θεϊστικῶν θρησκειῶν (Χριστιανῶν, Μωαμεθανῶν καὶ Ἰουδαίων), ὅσον καὶ ἐκείνων τοῦ Βεδαντισμοῦ, τοῦ Ταοῖσμοῦ, καὶ τοῦ Βουδδισμοῦ, θεωρουμένων κατὰ περίπτωσιν εἴτε ὡς κάθαρσις καὶ ἔκλαμψις, εἴτε ὡς ἐπαναφορὰ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρός, εἴτε ὡς μεταστροφή τῆς ἀκτίνος πρὸς τὸ φῶς τῆς, εἴτε ὡς διάλυσις εἰς τὸ ὑπερούσιο τὸ ἀπόλυτον μηδέν, εἴτε τέλος ὡς συγχώνευσις μὲ τὸ Ταό, ὡς ἀπορρόφησις εἰς τὸ Βράχμαν ἢ ὡς εἴσοδος εἰς τὴν Νιρβάνα.

Καὶ τοῦτο διότι τὸ βίωμα καὶ ἡ ἐρμηνεία ἔχουν ὅπωςδῆποτε προσωπικὸν χαρακτῆρα, τῆς ἐμπειρίας ἐκάστου εὕρισκομένης συνήθως πέραν πάσης αἰσθητικῆς καὶ νοητικῆς ἐκφράσεως, καθ’ ὅσον αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἄρσιν τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ «ὑποκειμένου» καὶ «ἀντικειμένου», τὴν ἐξαφάνισιν τρόπον τινά τῆς συνειδήσεως, καὶ τὸν βυθισμὸν τῆς ψυχῆς εἰς ἀπέραντον εὐτυχίαν καὶ ἀπόλυτον εἰρήνην.

Κατὰ συνέπειαν, εἴτε τὸ φαινόμενον τῆς μυστικιστικῆς πραγματώσεως θεωρηθεῖ ὡς προσπάθεια νὰ κατέλθῃ τὸ θεῖον μέχρι

τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε ὡς προσπάθεια νὰ ἀνέλθῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ Θεῖον, πρόκειται κατὰ βάσιν περὶ ἑνὸς φαινομένου, μὲ κύρια χαρακτηριστικὰ τὸ *ἀτομικὸν «βίωμα»* καὶ τὴν *ἀπ' εὐθείας «ἐποπτείαν»*, ἣτις καὶ ἄγει τρόπον τινά πρὸς μίαν ἄμεσον ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος, εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ οὐδὲν πλέον πέπλον μεταξύ «νοοῦντος» καὶ «νοουμένου», ἀλλὰ καθαρὰ ἐνορατικὴ περὶ ΑΛΗΘΕΙΑΣ διαίσθησις καὶ γνῶσις, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς συνειδητοποιηθείσης ἀτομικῆς ἐμπειρίας.

Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος τοῦ ὅτι παρατηροῦνται διαφοραὶ εἰς τὰς συλλήψεις καὶ τὰς ἐρμηνείας τὰς ὁποίας προβάλλουν οἱ διάφοροι μυστικοί, ὅταν ἕκαστος διὰ μέσου τῆς προσωπικῆς διαισθήσεώς του προσπαθεῖ νὰ περιγράψῃ ἐκφραστικῶς τὸ «ἀπερίγραπτον» καὶ τὸ «ἀνέκφραστον».

Οὕτω π.χ. οἱ μυστικοὶ τῶν Θεϊστικῶν Θρησκειῶν ἐρμηνεύουν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ἐμπειρίαν των ὡς «ἐνωσιν» μετὰ τοῦ Θεοῦ, διατηρουμένης τῆς ἀποστάσεως μεταξύ τῆς θεότητος καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Πρόκειται περὶ ἑνὸς εἶδους διῴστικῆς ἀντιλήψεως, κατὰ τὴν ὁποίαν Θεὸς καὶ Κόσμος, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἴστανται κεχωρισμένοι ἀλλήλων ὡς Δημιουργὸς καὶ Δημιούργημα — ἀντιλήψεως ἡ ὁποία ἄπτεται τοῦ ξηροῦ Θεϊστικοῦ δογματισμοῦ. Ὑπάρχουν ὁμῶς καὶ ἐξαιρέσεις:

Ἡ ἁγία Θηρεσία τῆς Αβίλης π.χ. δὲν ἀναφέρει κἄν εἰς τὰ κείμενά της τὴν ἔννοιαν τῆς ἐνώσεως, ἐνῶ ὁ μὲ ἀναλυτικότερον πνεῦμα προικισμένος Eckhart ὁμιλεῖ περὶ πλήρους «ταυτίσεως» ὅταν συναισθάνεται ὅτι «τὸ ὄμμα διὰ τοῦ ὁποίου βλέπει τις τὸν Θεὸν εἶναι τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ ὁποίου τὸν βλέπει ὁ Θεός». «Τὸ βλέμμα μου» λέγει «καὶ τὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ βλέμμα, ἓν πρόσωπον, μία γνῶσις καὶ μία ἀγάπη».

Ὁ Ruysbroek ἐξ ἄλλου, ὁμιλῶν περὶ τῆς ταυτίσεώς του μὲ τὸ Ἀπόλυτον, πλησιάζει περισσότερον πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τῶν Μυστικῶν τοῦ Βεδαντισμοῦ, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρουν ἀπλῶς καὶ μόνον τὴν διάλυσιν των ἐντὸς τοῦ ἀπροσώπου «ἀπολύτου».

Ὡρισμένοι πάλιν ἐκ τῶν Χριστιανῶν Μυστικῶν παρεμβάλλουν τὴν Τριαδικὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ οἱ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ τὴν ιδέαν τοῦ ἑνὸς καὶ μοναδικοῦ Ἀλλάχ τοῦ Ἰσλάμ.

Εἰς τὴν ἰδικὴν των ἐμπειρίαν οἱ Μυστικοὶ τοῦ Βουδδισμοῦ δὲν περικλείουν κἄν τὴν ιδέαν ἑνὸς Θεοῦ, ἀλλὰ μόνον ἐκείνην τοῦ Κενοῦ καὶ τῆς ἀπολύτου γαλήνης καὶ μακαριότητος τῆς Νιρβάνα.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπορίας ἄξιον διατὶ ὁ BERTRAND RUSSEL ἀναφερόμενος εἰς τὰς μυστικιστικὰς πραγματώσεις τονίζει ὅτι αὐταὶ προσφέρουν μὲν τὴν ὑψίστην συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν εἶναι δυ-

νατὸν νὰ βιώσῃ ὁ ἄνθρωπος, σπεύδει ὁμως νὰ προσθέσῃ ὅτι ἡ συγκίνησις αὐτὴ ἂν καὶ ἀποτελεῖ ὅ,τι ἀνώτερον ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον τῆς σκέψεως, δὲν προσφέρει ὁμως οἰαδήποτε ἀντικειμενικά περὶ τῆς Ὑπερβατικῆς πραγματικότητος στοιχεῖα.

Προσωπικῶς, δὲν συμμερίζομαι πλήρως τὴν ἄποψιν αὐτὴν τοῦ Russel· τάσσομαι ὁμως κατ' ἀρχὴν σύμφωνος μὲ ἐκείνην τοῦ WALTER STACE (ὁ ὁποῖος ἡσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὸ πολὺπλοκον πρόβλημα τοῦ μυστικισμοῦ), κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ μυστικιστικὸν βίωμα δὲν εἶναι φαινόμενον ἀπλῆς ὑποκειμενικῆς συγκινήσεως, ἀλλὰ φαινόμενον *καθαρῶς ψυχικόν*, καθ' ὅσον συνεπάγεται τὴν μετάταξιν εἰς κατὰστασιν ἐκστάσεως μέχρι καὶ τῆς τελικῆς ἐκλάμψεως καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ βυθισμοῦ, πού αἶρει κατ' οὐσίαν τὴν ἀντίθεσιν μεταξύ «ὑποκειμένου» καὶ «ἀντικειμένου» διὰ τῆς ἐξαφανίσεως τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως μέσα εἰς τὴν καθολικότητα τοῦ Θεοῦ Πνεύματος, εἰς βαθμὸν ὥστε διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἀποκαλύψεως «ἡ ψυχὴ νὰ δύναται νὰ διεισδύσῃ εἰς τὸ ὄντως Φῶς καὶ τὴν ζωογόνον θερμότητά του, δαισθανομένη τὴν ἀπέραντον τῆς ὑπάρξεως ὑπερ-θάλασσαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὅλοι, ἔστω καὶ ὑποσυνειδήτως, πλέομεν».

Φρονῶ ὡσαύτως ὅτι ὁ Μυστικός, κατὰ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ φαινομένου διαποτίζεται (ὅπως ὁ σπόγγος ἀπὸ τὸ θαλάσσιον ὕδωρ) ἀπὸ τὸν ὠκεανὸν τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Ἀγάπης καὶ ὅτι συμφῶνως μὲ τὰ λεγόμενα τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν χορείαν τῶν Σουφὶ ποιητοῦ: «τὸ ταξίδι συνεχίζεται, ὅχι μόνον πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τοῦ Θεοῦ»!

Διὰ τοῦτο καὶ δυνάμεθα, νομίζω, ἀπὸ τὰς περιγραφὰς καὶ τὰς ἐρμηνείας τῶν Μυστικῶν νὰ ἐξάγωμεν συμπεράσματα καὶ σκέψεις, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀποχρώσεις τῆς ΑΛΗΘΕΙΑΣ, τὰς ὁποίας ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ συνήθης λογικὴ ἀδυνατοῦν ν' ἀποδώσουν.

Ποίᾳς ὁμως ἀποχρώσεις Ἀληθείας ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ (μὲ ἄλλους λόγους περὶ τῆς Ὑπερβατικῆς Ἀληθείας) οἱ μὲ ἀγνὴν φιλοσοφικὴν διάθεσιν καὶ δίχως προκαταλήψεις ἐρευνῶντες, δυνάμεθα ν' ἀποκομίσωμεν εἰς ἀπάντησιν τῶν μεγάλων ἐρωτημάτων καὶ τῶν προβληματισμῶν οἵτινες μᾶς ἀπασχολοῦν, καὶ δὴ κατὰ πρῶτον ὡς πρὸς τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἰδέαν τῆς ἀθανασίας, καὶ δεύτερον, ποῖαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συγκεκριμένην ἀντίληψιν δυνάμεθα θά διαμορφώσωμεν ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς ἐν τῷ *Σύμπαντι Παρουσίας Ὑπερβατικῆς* τινὸς *Πνευματικῆς Ἀρχῆς*, φύσεως ἀσυγκρίτως ἀνωτέρας ἐκείνης ἣν δύναται νὰ ἀτενίσῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ποῖα ἡ σχέσις τῆς πρὸς αὐτόν, καὶ τὸν περὶ αὐτὸν κόσμον;

Τὴν ἔκφρασιν «*Πνευματικὴ Παρουσία*», ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὸν Toynbee χρησιμοποιεῖ ὁ Walter Stace (ὁ βαθύτερος τῶν φαινομένων τοῦ Μυστικισμοῦ μελετητής) διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς θεότητος, μὲ ἄλλους λόγους τῆς *Ὑπερβατικῆς ἀληθείας*. Δικαιολογῶν μάλιστα τὴν ἐπιλογὴν τοῦ αὐτῆν, ὁ Stace ἀναφέρεται εἰς ἓνα περιστατικὸν τὸ ὁποῖον ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν διάλεξιν ἐνὸς διακεκριμένου φυσικοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον εἰς ἓκ τῶν ἀκροατῶν ἔθεσε τὸ ἐρώτημα ἐὰν οὗτος «πιστεύει εἰς τὸν Θεόν». Ὁ φυσικὸς ἀπήντησε ὅτι «δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν Θεὸς διότι τὴν θεωρεῖ ἥκιστα ἀσαφῆ»· καὶ ἐξηγεῖ ὁ Stace ὅτι, κατὰ τὴν ἀντίληψίν του, ἡ ἀπάντησις τοῦ ὁμιλητοῦ ὑπῆρξε λανθασμένη, καὶ ὅτι οὗτος ὥφειλε νὰ εἶχε διευκρινίσῃ ὅτι «δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν Θεὸς διότι αὕτη εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον καθοριστική».

Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον, ὅπως διευκρινίζει ὁ Stace εἰς τὸ περισπούδαστο ἔργον του, ὑπὸ τίτλον «Μυστικισμὸς καὶ Φιλοσοφία», προτιμᾷ νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν «*Ὑπερβατικὴν Ἀλήθειαν*» μὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Toynbee «*Πνευματικὴ Παρουσία*», καθ' ὅσον, ὡς λέγει, εἰς θέματα ὑπερβατικῆς ὑφῆς εἶναι ἀνέφικτος ἡ προβολὴ ἀποδείξεων, ἀναιρέσεων, ἢ βεβαιιοτήτων, καὶ εἶναι προτιμότερον:

«νὰ εἶναι τις ἀορίστως ἀληθής, παρὰ σαφῶς ἐσφαλμένος».

Καὶ πράγματι δὲν νομίζω ὅτι ἐκ τῶν συνήθων ἐμπειριῶν καὶ τῶν περιγραφῶν ἢ τῶν κατὰ ἓνα ποσοστὸν ὑποκειμενικῶν ἐρμηνειῶν τῶν Μυστικῶν δύνανται νὰ ἐξαχθοῦν ἀναντίρρητα ἐπιχειρήματα καὶ βεβαιότητες, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀναμφισβήτητα περὶ τῆς *Ὑπερβατικῆς Ἀληθείας* καὶ τῆς ἀθανασίας νοήματα καὶ συλλήψεις.

Δὲν νομίζω ἐπίσης ὅτι χρειαζόμεθα νὰ ἀντλήσωμεν ἐπιχειρήματα καὶ ἐπιβεβαιώσεις, διότι θὰ συμφωνεῖτε ἀσφαλῶς, μ' ὅτι διατυπώνει ὁ William James ὅταν λέγῃ: «ἐὰν ἔχῃς ἓναν Θεὸν πού τὸν πιστεύεις, τὰ ἐπιχειρήματα σὲ βεβαιώνουν διὰ τὴν πίστι σου· ἐὰν ἀντιθέτως εἶσαι ἀθεϊστῆς, δὲν καταφέρνουν νὰ σὲ ὁδηγήσουν στὸν ὀρθὸν δρόμον».

Πάντως, ἡμεῖς, τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀντιμετωπίζουμε καὶ τὴν ἀντικρύζουμε ὡς τὸ αὐτονόητο διὰ τὸ πνεῦμα μας ἀσύλληπτον· ἡ δὲ πίστις μας πηγάζει ἀπὸ κάτι τὸ πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ ἀναπότρεπτο. Τὸ πρόβλημα τῆς «*Ὑπερβατικῆς Ἀληθείας*» τὸ ἀντιμετωπίζουμε ὅχι μόνον σὰν οὐσιαστικὸ καὶ φιλοσοφικὸ πρόβλημα, ἀλλὰ καὶ σὰν μέσον πού πάει —ὅπως λέγει ὁ Γιάσπερς— νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ δυναμώσῃ τὸ ἐσωτερικὸ «εἶναι» μας (τὸν ὑποστασιακὸ ἑαυτὸν μας) στὴν ὑποστασιακὴ ἀναγωγὴ τοῦ στον Θεό.

Ἐξ ἄλλου ὁ βαθύτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστιανικοῦ Μυστικισμοῦ, ὁ MEISTER EKHART, ὁ ὁποῖος ζητοῦσε ἀπὸ τοὺς πιστοὺς του νὰ γίνουν προσωπικά καὶ ὀδυνηρὰ ὑπεύθυνοι διὰ τὴν πίστιν των, διετύπωνε ἕναν ἀπλὸ μὲν, ἀλλὰ σημαντικὸ ὀρισμό· ἔλεγε: «ὅλα, ὅσα μποροῦμε νὰ σκεφθοῦμε ἢ νὰ ποῦμε διὰ τὸν Θεό, ὅλ' αὐτὰ δὲν εἶναι ὁ Θεός».

Ἐάν, ὁμολογουμένως, εἶναι δύσκολον εἰς τὸν Μυστικὸν νὰ περιγράψῃ διὰ λέξεων τὸ εὕρισκόμενον πέραν πάσης αἰσθητῆς καὶ νοητικῆς ἐκφράσεως, πόσον μᾶλλον ἀνέφικτος παραμένει εἰς τὸν συνήθη ἄνθρωπον ἡ κατανόησις τῆς «ὑπερβατικῆς πραγματικότητος» τ.ἑ. τῆς «ὑπερβατικῆς Ἀλήθειας», τὴν ἔννοιαν τῆς ὁποίας, μοιραίως ἕκαστος χρωματίζει ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἡ ἀτομικὴ σκέψις διοχετεύεται διὰ μέσου τῆς προσωπικῆς ἐκάστου κατανοήσεως·

Ἐάν π.χ. υἱοθετοῦντες τὴν ἀντίληψιν πολλῶν ἐκ τῶν Μυστικῶν τῶν θεϊστικῶν θρησκειῶν ἐλέγωμεν ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ὁ Κόσμος ἴστανται κεχωρισμένοι ἀλλήλων, ὡς «Δημιουργός» καὶ «Δημιούργημα» θὰ ὀλισθούσαμε πρὸς τῆς ἐννοίας τοῦ ΔΥΪΣΜΟΥ, ὁ ὁποῖος ἄπτεται τοῦ ξηροῦ θεϊστικοῦ δογματισμοῦ.

Ὁ Δυϊσμός εἶναι μᾶλλον φαινομενικός· χρησιμεύει πάντως εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς συστάσεως τοῦ Κόσμου καὶ τὴν κατανόησίν του, ἀποτελεῖ δὲ τρόπον τινα ἀναγκαίαν διαφοροποίησιν τῆς ἐνιαίας ΜΟΝΑΔΟΣ κατὰ τὴν ἀναζητήσιν της.

Ὅταν ὅμως ἀνάγωμεν τὸ σύνολον τῶν πραγμάτων εἰς μίαν ἐνότητα, εἴτε ἀπὸ ἀπόψεως οὐσίας, εἴτε ἀπὸ ἀπόψεως νόμων, εἴτε ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως, ὅπως κατ' ἐξοχὴν ρέποντες εἰς τὰς περιγραφὰς των τὸ πράττουν οἱ Μυστικοί, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν περὶ «πλήρους ἐνώσεως», ὁδηγούμεθα ἀναγκαστικὰ πρὸς τὸν ΜΟΝΙΣΜΟΝ, καὶ δὴ πρὸς τὸν Μεταφυσικὸν ΕΝΙΣΜΟΝ, δηλ. τὴν ἄποψιν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ψυχικὸν καὶ τὸ ὑλικὸν ἀποτελοῦν δύο ὅψεις τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς Ἀρχῆς.

Ἐν προκειμένῳ μάλιστα, ἀπὸ μυστικιστικῆς ἀπόψεως, παρουσιάζει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἡ χαρακτηριστικὴ φράσις, ἣτις ἀπαντᾶται εἰς μυστικὸν τινα ὕμνον τοῦ Ἑρμοῦ, ἔχουσα ὡς ἑξῆς: «ἀνοίγητῶσαν οἱ οὐρανοί, καὶ οἱ ἄνεμοι σιγησάτωσαν, πᾶσαι μου αἱ δυνάμεις αἰνεσάτωσαν τὸ Πᾶν καὶ τὸ Ἐν».

Μεταξὺ ὅμως τῆς Δυϊστικῆς καὶ τῆς Μονιστικῆς ἀντιλήψεως παρουσιάζεται ἡ τρίτη λύσις, τὴν ὁποίαν προσφέρουν οἱ ἐνδοστρεφεῖς Μυστικοί, οἱ περιγράφοντες τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὸ βίωμά των εἴτε ὡς «διάλυσιν εἰς τὸ Ἐν-Πᾶν» ἢ τὸ «Ἀπειρον», ἢ ὅπως λέγει ὁ Kosler «ἐντὸς τῆς παγκοσμίου Δεξαμενῆς», εἴτε ὡς ἐξαφά-

νισιν τοῦ εἶναι των μέσα εἰς τὸ «ὑπερούσιο Μηδέν» τοῦ Ekhart, ἢ τὸ «ἀπόλυτο Μηδέν» τοῦ Ὁριγένους, εἴτε τέλος τὴν «ἀπορρόφησην» των εἰς τὸ Βραχμάν, τ.ἔ. τὸ Ἀπόλυτον, τὸ χωρὶς μορφήν καὶ σχῆμα, τὸ αἰώνιον καὶ ἀμετάβλητον, τὸ κατέχον καὶ πληροῦν τὰ πάντα.

Πρόκειται πάντως περὶ ἐκφράσεων, ἐκ τῶν ὁποίων δύναται τις νὰ συναγάγῃ τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ὑπάρχει σχέσις Δημιουργοῦ καὶ δημιουργήματος, ὡς ἀνεξάρτητα ἀλλήλων, καὶ ὅτι Θεὸς καὶ Κόσμος συμπίπτουν, ταυτίζονται εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐνότητα νοουμένων ὡς ἡ «Ἰδέα» τοῦ Παντὸς καὶ τοῦ συνόλου τῶν μερῶν.

Εὐρίσκόμεθα οὕτω ἀντιμέτωποι μὲ τὸν *ΠΑΝΘΕΪΣΜΟ*, ὁ ὁποῖος συναντᾶται εἰς τὴν Βεδικὴν καὶ Βραχμανικὴν διδασκαλίαν, ὡς ἐπίσης εἰς τοὺς φιλοσόφους τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους, ὅπως τὸν Σπινόζα, τὸν Μπαϊμε, τὸν Ἑγκελσον, τὸν Σοπενχάουερ, τὸν Μπέρξον κ.ἄ.

Ἐάν λέγαμε π.χ., ὅπως εἶπε ὁ μυστικίζων Σπινόζα, ὅτι κάθε τι πού ὑπάρχει, ὑπάρχει μέσα στὸν Θεό, θὰ ἀποκλίναμε πρὸς τὸν ζωτικὸδῶρον βιταλιστικὸν *ΠΑΝΘΕΙΣΜΟΝ* — καὶ ἐάν λέγαμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα πλάσμα πού ἐξελίσσεται μέσα στὸν Θεό (ὅπως μὲ τὴν ποιητικὴ φαντασία του εἶπε ὁ μυστικιστὴς φιλόσοφος Μπαϊμε), θὰ ἀποκλίναμε πρὸς τὸν ὄντολογικὸν *ΠΑΝΘΕΙΣΜΟΝ*. Ἀμφότεροι δέχονται Θεὸν ἀπρόσωπον μὲν, ἀλλ' ἐνδοκοσμικόν, τῆς ὑλικῆς Φύσεως συλλαμβανομένης ὡς ἀναπτύξεως τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ.

«Ἐδημιούργησα τὸν Κόσμον ἀπὸ ἓνα μέρος τοῦ Ἑαυτοῦ Μου καὶ παραμένω» «Εἶμαι ἡ ἀρχή, τὸ μέσον, καὶ τὸ τέλος ὅλων τῶν ὄντων» λέγει ὁ αἰώνιος καὶ ἀμετάβλητος Παραβράχμαν τῆς Πανθεϊστικῆς Βραχμανικῆς θρησκείας. Παράλληλον ἔκφρασιν μὲ διαφορετικὴν χροιάν ἔχωμεν εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ μὲ τὸ: «Ἐγὼ εἶμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ Παντοκράτωρ».

Ὡς φιλοσοφικὸν πνευματικὸν σύστημα ὁ Πανθεϊσμός ἔχει διαφόρους ἀποχρώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ποικιλίας τοῦ Ἑνισμοῦ, μία τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ *ΠΑΝΕΝΘΕΪΣΜΟΣ*, κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ πάντα περιέχονται καὶ ζοῦν διὰ τοῦ Θεοῦ, μετὰ τοῦ Θεοῦ, χωρὶς ὅμως πάντα ταῦτα νὰ εἶναι ὁ Θεός.

Ὁ Πανενθεϊσμός δέχεται Θεὸν *ὑπερκόσμιον* (ὡς Πνευματικὴν Ἀρχήν) καὶ συγχρόνως *ἐνδοκόσμιον*, δηλ. Θεὸν περιλαμβάνοντα ἐν Ἑαυτῷ τὸν Κόσμον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκδηλώνει ἓνα μέρος τοῦ Ἑαυτοῦ Του (ὡς «Πνευματικὴ Παρουσία» κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἃν θέλετε τοῦ W. Stace) χωρὶς νὰ ἐξαντλεῖται μέσα στὸν Κόσμον.

Με άλλους λόγους ὁ Θεὸς εἶναι: ἡ τὰ πάντα περιλαμβάνουσα θεία ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ, ἡ ὁποία ὑπάρχει πέραν καὶ ὑπεράνω τοῦ Σύμπαντος.

Ἔτσι ὁ Θεὸς τ.ἔ. ἡ «ΥΠΕΡΒΑΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ» παραμένει ἀπρόσιτος καὶ ἀσύλληπτος, καὶ εἶχε δίκαιο ὁ Ekhart ὅταν ἔλεγε ὅτι «ὄσα δυνάμεθα νὰ ποῦμε ἢ νὰ σκεφθοῦμε διὰ τὸν Θεό, ὅλ' αὐτὰ δὲν εἶναι ὁ Θεός».... ὁ ὁποῖος, ὡς λέγει καὶ ὁ ΠΛΑΤΩΝ εἰς τὴν «Πολιτεία» του, εἶναι «ἐπέκεινα» ὅλων τῶν διορισμῶν τῆς γνώσεως.

Εἰς δύο ὁμως ἐκ τῶν ὠραιότερων διαλόγων του (τὸν Φαῖδωνα καὶ τὸν Φαῖδρο), ὁ Πλάτων δίδει μίαν ἐκ τῶν βαθυτέρων φιλοσοφικῶν εἰκασιῶν, ὅταν συλλαμβάνη τὴν ιδέαν τῆς ψυχῆς, ἣτις κρατεῖ τὴν ἀνάμνησιν τῆς μεταφυσικῆς τῆς κοιτίδος, καὶ καταλαμβάνεται ἀπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἀληθινὴν τῆς πατρίδα, τὸν κόσμον τὸν ὁποῖον ἔχει ἐγκαταλείψει, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἐξ ὑπαρχῆς ἀνήκει. Ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τοὺς διαλεκτικούς συλλογισμοὺς τοῦ Πλάτωνος ἐξάγεται ἀνάγλυφος καὶ κατηγορηματικὴ ἡ διαβεβαίωσίς του: «τοῦτο δὲ ἐστὶν ἀνάμνησις ἐκείνων, ἃ ποτὲ εἶδεν ἡμῶν ἡ ψυχὴ συμπορευθεῖσα θεῶ, καὶ ὑπεριδοῦσα ἃ νῦν εἶναι φαινομεν, καὶ ἀνακύψασα εἰς τὸ "Ὀν ὄντως».

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Νεοπλατωνικὸς μυστικὸς ΠΛΩΤΙΝΟΣ, μὲ τὴν ἐσωτερικότητα τοῦ μυστικοῦ του συναισθήματος, συνυφασμένου μὲ τὴν θεωρητικὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ὀξύνοϊαν τοῦ φιλοσόφου, ἐφλέγετο νὰ ἀποκαλύψῃ τὸν Θεό, νὰ τὸν γνωρίσῃ, ἢ μᾶλλον νὰ τὸν πλησιάσῃ καὶ νὰ τὸν ἐγγίσῃ διὰ τοῦ βιώματος καὶ τῆς ἐνοράσεως.

Ὡς γνωστόν, ὁ Πλωτῖνος ἐδίδασκε τὸν καθαρὸν ΕΝΙΣΜΟΝ, τὸν συγγενεύοντα πρὸς τὸν ΠΑΝΕΝΘΕΙΣΜΟΝ, ἐξαίρων τὴν πανταχοῦ «Παρουσίαν» ἐν τῷ Κόσμῳ τῆς θείας δυνάμεως καὶ τοῦ θείου Πνεύματος, δεχόμενος τὸν Θεὸν ὡς τὴν ἐνιαίαν Ἀρχήν, τὴν ἀσύλληπτον οὐσίαν ἐκ τῆς ὁποίας ἀπορρέει καὶ ἐκπέμπεται τὸ πᾶν.

Παραστατικὴν εἰκόνα ἐν προκειμένῳ προσφέρει ὁ μέγας Βίκτωρ Οὐγκώ, εἰς τὸ ὑπέροχον ποίημά του ποὺ φέρει τὸν τίτλο «Θεός», ὅταν διατυπώνῃ ὅτι «ὁ Θεὸς ἐπλασε καθ' ὁμοίωσίν Του τὴν Νύχτα τὴν παγκόσμια καὶ τὴν αἰώνια Σιγὴ... προσθέτων δι' Αὐτὸν τὸ ὅτι «εἶναι ὁ ἀριθμὸς τοῦ Ἀπεῖρου, τὸ φοβερὸ Φῶς τοῦ σκότους καὶ ἡ αἰώνιος μπρὸς στὸ παγκόσμιο μάτι Παρουσία!»

Δὲν εἶναι λοιπὸν τόσον ἀπρόσιτος τόσον μακριὰ ὁ Θεός (ἡ Πνευματικὴ αὐτὴ κατὰ τὸν W. Stace «Παρουσία»), ὥστε νὰ μὴ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸν διαισθανθῇ καὶ νὰ τὸν βιώσῃ. Ὁ Θεὸς εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς ψυχῆς μας, ἔτοιμος νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ δειπνήσῃ μὲ τὸν καθένα ξεχωριστά, ὅπως τόσον ἐκφραστι-

καὶ τὸ διατυπώνει ὁ Εὐαγγελιστὴς εἰς τὴν Ἀποκάλυψίν του, ὅταν γράφῃ:

«Ἰδοὺ, ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ»....

Περαίνοντας, φρονῶ ὅτι μοῦ ἐπιβάλλεται νὰ διατυπώσω τὴν ἀκόλουθον παρατήρησιν:

Ἴσως ἡ ἔκφρασις «Πνευματικὴ Παρουσία» νὰ μὴν ἀποδίδῃ ἀκριβῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ τὸν ὁποῖον δεχόμεθα ὡς Δημιουργὸν «παντὸς ὃ,τι ὑπῆρξε, ὃ,τι ὑπάρχει, καὶ ὃ,τι μέλλει νὰ ὑπάρξῃ».

Ἴσως ἀκόμη ἡ ἔκφρασις αὕτῃ τοῦ Stace νὰ μὴν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἔννοιαν, ἡ ὁποία δίδεται ἀπὸ τὴν Kabala εἰς τὸν Ἀδὰμ (τὸν πρῶτο δημιουργηθέντα), ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς ἐκείνην τοῦ Καδμείου-Ἀδὰμ, δηλ. τοῦ παγκοσμίου Ἀνθρώπου, τοῦ εὕρισκομένου εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Κόσμου, ὡς οὐρανίου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βάσιν του ὡς γῆινου.

Ἐὰν ὅμως ὑπὸ τὴν ἔκφρασιν «Πνευματικὴ Παρουσία» νοοῦμεν τὴν ἀντίληψιν τοῦ θείου σπινθῆρος, στὶς σχέσεις Του μὲ τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον, παραδεχόμενοι τὸ ὅτι ἡ ἔκφρασις διαγράφει δι' ἡμᾶς τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον πραγματοποιεῖται σὲ πράξεις, δηλ. ἀποκαλύπτεται εἰς μίαν ἀόριστον (ἀλλ' ὄχι ἀτέρμονη) ἀνάπτυξιν ἀτομικῶν ὑπάρξεων, τότε τὴν συλλογικότητα αὕτῃ, θεωρουμένην ἐν τῷ συνόλῳ τῆς, δυνάμεθα, νομίζω, νὰ δεχθῶμεν ὡς ἀνταποκρινομένην εἰς ὃ,τι ὁ Πλάτων καθόριζε ὡς Δημιουργὸ καὶ Αὐτουργὸ τοῦ Σύμπαντος.

Πάντως, ἡ ἔννοια τῆς «Ὑπερβατικῆς Ἀλήθειας», ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν τοῦ Θεοῦ, περιέχει ὅπωςδήποτε δι' ἡμᾶς, ἀφ' ἐνὸς μὲν μιὰν ἰσχυρὰν ἑξαρσιν τῆς ιδέας τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ προβάλλει δι' ἡμᾶς τὴν διευθύνουσαν ἀρχὴν πρὸς ἐργασίαν, κάτω ἀπὸ τὶς ἐμπνεύσεις τῆς Ὑπερτάτης Συνειδήσεως καὶ σύμφωνα μὲ τὶς πρυτανεύουσας ἀρχές, ποὺ καθορίζουν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ θεσμοθεσία τοῦ Λυκούργου

Ὁ Λυκοῦργος, ποῦ ὀνομάστηκε ἀπὸ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν «Θεοφιλῆς καὶ θεὸς μάλλον ἢ ἄνθρωπος», δὲν ἐπέβαλε πολλοὺς νόμους, ἀλλὰ καθιέρωσε θεσμούς, ἤθη καὶ συνήθειες, διότι οἱ νόμοι μεταβάλλονται εὐκόλα, ἐνῶ οἱ θεσμοὶ καὶ οἱ συνήθειες πολὺ δύσκολα.

Νομοθετικὰ ἐπέβαλε τῇ διανομῇ τῆς γῆς καὶ τὴν κατάργηση τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, διότι ἤθελε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν οἰκονομικὴ ἰσότητα τῶν πολιτῶν, θεωρῶντας τὴν ὑπαρξὴ πλούτου καὶ πενίας σὰν τὸ πρῶτο καὶ μέγιστο τῶν νοσημάτων τῆς πολιτείας, ἀπὸ τὸ ὁποῖο πηγάζουν ὁ φθόνος, οἱ κακοურγίες, οἱ ἀντιζηλίεις, οἱ διαμάχες καὶ ὅλα τὰ δεινά. Ἀδιαφόρησε ἂν μὲ τὴν κατάργηση τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων θὰ ἔφευγε τὸ ἐμπόριο καὶ οἱ καλὲς τέχνες, καὶ ἂν ἡ Σπάρτη θὰ βρισκόταν σὲ ἀπομόνωση ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο.

Τὸ μεγαλεῖο τῆς Σπάρτης κατέπεσε ἀμέσως καὶ ἡ διαφθορὰ ἀντικατέστησε τὴν ἀγνότητα τῶν ἡθῶν, ὅταν ὁ Λύσανδρος εἰσήγαγε ἐκ νέου στὴ Σπάρτη τὸν χρυσὸ καὶ τὸν ἀργυρὸ, ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ πολέμου.

Οἱ πλούσιοι, χάνοντας τὶς ἀνέσεις τους μὲ τὴ νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, ἐστράφησαν ἐναντίον τοῦ Λυκούργου καὶ στὴν ἀγορὰ ἐπετέθησαν ἐναντίον του. Ὁ νεαρὸς Ἀλκανδρος, μὲ τὴ ράβδο του, τὸν κτύπησε στὸ μάτι. Ὅταν οἱ Σπαρτιάτες εἶδαν τὰ αἵματα, παρέδωσαν τὸν Ἀλκανδρον στὸν Λυκοῦργον. Ὁ Λυκοῦργος τὸν πῆρε κοντὰ του, νὰ τὸν ὑπηρετεῖ. Ὁ Ἀλκανδρος, βλέποντας τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα τοῦ Λυκούργου, τὴν αὐστηρότητα τῆς διαίτης του, τὴν ἐργατικότητά του καὶ τὶς ἄλλες ἀρετές του, ἐγίνε ἐνθουσιώδης θαυμαστής του. Οἱ Σπαρτιάτες ἀπὸ τότε, ὅταν συνεδρίαζαν, δὲν εἶχαν μαζί τους ραβδιά.

Οἱ θεσμοὶ τοὺς ὁποίους καθιέρωσε ὁ Λυκοῦργος ἦσαν πολλοὶ καὶ ἀπέβλεπαν στὸ νὰ καθιερώσουν στὴν Σπάρτη μιὰ πρακτικὴ φιλοσοφία ἀπλῆς ζωῆς (ποῦ εἶναι ὡραιότατο πράγμα) καὶ διὰ νὰ καταστήσουν τοὺς Σπαρτιάτες πολεμικὸ λαὸ (ποῦ εἶναι ὀλεθριότατο πράγμα). Ὑπάρχει ἴσως ἡ δικαιολογία ὅτι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ πόλεμος ἦταν ἓνα «ἀναγκαῖο κακόν». Ὅσον ἐλπίσωμε ὅτι δὲν θὰ εἶναι «ἀναγκαῖο» καὶ στὸ μέλ-

λον, διότι «κακό» θὰ εἶναι πάντοτε καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ δεινότερα.

Μεταξὺ τῶν θεσμῶν ποὺ καθιέρωσε ὁ Λυκοῦργος εἶναι οἱ ἑξῆς:

1. Νὰ μὴν ὑπάρχουν νόμοι γραπτοί. Ὁ Λυκοῦργος φρονοῦσε ὅτι οἱ γραπτοὶ νόμοι εὐκολα μεταβάλλονται, ἐνῶ οἱ ἄγραφοι συνυφαίνονται μὲ τὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ καὶ δύσκολα μεταβάλλονται. Καὶ ἔλεγαν ὅτι «ὅσοι δὲν ἔχουν πολλοὺς λόγους, δὲν χρειάζονται πολλοὺς νόμους».

2. Νὰ παραμένῃ ἡ Σπάρτη πάντοτε ἀτείχιστη. Αὐτὸ γιὰ νὰ μὴν ἐπαναπαύωνται οἱ Σπαρτιάτες στὰ τείχη τῆς πόλεως, ἀλλὰ νὰ γυμνάζωνται οἱ ἴδιοι καὶ νὰ νικοῦν τοὺς ἐχθροὺς, ὥστε νὰ μὴ χρειάζωνται τὰ τείχη τῆς πόλεως. Ὁ Λυκοῦργος εἶπε «Δὲν εἶναι ἀτείχιστη ἡ πόλις, τὴν ὁποῖαν ὑπερασπίζονται ἄνδρες καὶ ὄχι τοῦβλα».

3. Νὰ μὴν ἐκστρατεύουν πολλὰς φορές ἐναντίον τοῦ ἰδίου ἐχθροῦ. Καὶ τοῦτο γιὰ νὰ μὴ συνηθίζουσιν οἱ ἐχθροὶ στὸν πόλεμο καὶ νὰ γίνωνται ἐμπειροπόλεμοι. Γι' αὐτὸ, ὅταν ὁ Ἀγησίλαος εἰσέβαλε κατ' ἐπανάληψη στὴ Βοιωτία καὶ τραυματίστηκε, ὁ Ἀνταλκίδας τοῦ εἶπε «Καλὰ δίδακτρα λαμβάνεις ἀπὸ τοὺς Θηβαίους. Διότι χωρὶς νὰ θέλουν, οὔτε νὰ γνωρίζουν, ἐσὺ τοὺς ἐδίδαξες νὰ πολεμοῦν.

4. Νὰ κατασκευάζουν τὴν ὁροφὴ τῶν σπιτιῶν τοὺς μόνον μὲ πέλεκυ καὶ τὴ θύρα μόνον μὲ πριόνι. Διότι ἤθελε νὰ διώξῃ ἀπὸ τὸν νοῦ τῶν Σπαρτιατῶν κάθε πολυτέλεια καὶ τρυφή. Ἔτσι οἱ Λακεδαιμόνιοι συνήθιζαν στὴν τελεία ἀπλότητα καὶ ὁ Λεωτυχίδας, βλέποντας στὴν Κόρινθο μιὰ οἰκία μὲ πολυτελεῖ ὁροφὴ ἀπὸ τετράγωνα διακοσμημένα ξύλα, ρώτησε εἰρωνικά «ἂν στὴν Κόρινθο τὰ ξύλα βλαστάνουσιν τετράγωνα».

5. Νὰ θάβουν τοὺς νεκροὺς μέσα στὴν πόλη, ὥστε νὰ συνηθίζουσιν οἱ νέοι νὰ μὴ τὸν ταραζῇ ὁ θάνατος καὶ νὰ μὴ τὸν φοβοῦνται. Καὶ ἀπαγορευόταν νὰ γράφεται τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ, ἐκτὸς ἂν ἔπεσε στὸν πόλεμο ἢ ἦταν γυναῖκα ἱέρεια. Ὁ πένθιμος χρόνος ὁρίστηκε σὲ 11 ἡμέρες. Τὴ 12ῃ ἡμέρᾳ γινόταν θυσία καὶ τὸ πένθος σταματοῦσε.

6. Μὲ τὸν θεσμὸ τῶν Συσσιτίων ὁ Λυκοῦργος ἤθελε νὰ συμπληρώσῃ τὴ διανομὴ τῆς γῆς καὶ τὴν κατάργησιν τῶν νομισμάτων, καταπολεμώντας ριζικὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλούτου, καθιστώντας τὸν ἄχρηστον. Ἐπίσης ἤθελε νὰ καθιερώσῃ τὴ λιτότητα καὶ ἔτσι νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὴν κατὰθλιψη τῆς ὑλῆς καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὴ φιλικότητα καὶ ἐγκαρδιότητα μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν, ποὺ λάβαιναν μέρος στὰ Συσσίτια.

Τὸν θεσμό τῶν Συσσιτίων ὁ Λυκοῦργος τὸν πῆρε ἀπὸ τὴν Κρήτη, ὅπου τὰ Συσσίτια ἐλέγονταν «Ἀνδρία». Στὴν Σπάρτη ὀνομάστηκαν Φιδίτια ἢ Ἐδίτια ἢ Φιλίτια. Ὅπως γράφει ὁ Πλούταρχος, μὲ τὰ Συσσίτια συνήθιζαν οἱ Σπαρτιᾶτες νὰ εἶναι λιτοδίαίτοι καὶ νὰ μὴ ἐντρυφοῦν σὲ πλούσια γεύματα, παχυνόμενοι σὰν ἀδηφάγα ζῶα, διαφθείροντας γὰρ ἡθὴ καὶ τὰ σώματα, ἔχοντας ἀνάγκη μακροῦ ὕπνου καὶ θερμῶν λουτρῶν καὶ καθημερινῆς νοσηλείας.

Στὰ Συσσίτια ἐκαλλιεργεῖτο ἡ φιλικότης μεταξὺ τῶν Συσσιτούντων. Σὲ κάθε Συσσίτιο συμμετεῖχαν περίπου 15. Γιὰ κάθε προσθήκη νέου ἔπρεπε νὰ συμφωνήσουν ὅλοι οἱ μετέχοντες, ὥστε ἡ συναναστροφή νὰ εἶναι σὲ ὅλους εὐχάριστη. Ἡ ψηφοφορία γινόταν μὲ ψύχα ψωμιοῦ. Ὅταν ἡ ψύχα εἶχε σχῆμα σφαίρας ἐσήμαινε ἀποδοχὴ τοῦ νέου. Ὅταν ἦταν πιεσμένη ἐσήμαινε ἀπόρριψη. Καὶ τότε ὁ ἀπορριφθεὶς ἔλεγαν ὅτι «ἐκαδήθη», διότι κᾶδος λεγόταν τὸ δοχεῖο ὅπου ἔρριχναν τοὺς ψήφους. Ὅσα συζητοῦσαν στὰ Συσσίτια παρέμεναν μυστικά. Ἐλεγαν: «Ἐξω τῶν θυρῶν τοῦ Σισσιτίου λόγος δὲν ἐξέρχεται». Στὰ Συσσίτια καλοῦσαν καὶ τὰ παιδιὰ γιὰ νὰ μορφῶνται ἀκούγοντας τοὺς λόγους τῶν μεγάλων. Τὸ προσφιλὲς φαγητὸ τῶν Συσσιτίων ἦταν ὁ

μέλας ζωμός. Κάποιος βασιλεὺς τοῦ Πόντου, ἀκούγοντας γιὰ τὸν μέλανα ζωμό, προσέλαβε μάγειρο ἀπὸ τὴν Σπάρτη. Ἄλλ' ὅταν ἐδοκίμασε τὸν μέλανα ζωμό, ἀπογοητεύτηκε. Ὁ μάγειρος τοῦ εἶπε: «Αὐτὸν τὸ ζωμό πρέπει νὰ τὸν τρώγῃ κανεῖς ἀφοῦ λουσθῇ στὸν Εὐρώτα».

7. Ἀλλὰ, οἱ θεσμοὶ τοῦ Λυκοῦργου ἀπέβλεπαν στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν, διότι μόνον ἔτσι μποροῦσε νὰ ἔλθῃ ἀποτελεσματικό.

Ἐν πρώτοις ἐφρόντισε γιὰ τὴν εὐγονία, ἀπαιτώντας πλήρη ὑγεία καὶ ἀκμὴ τῶν γονέων. Χάριν τῆς εὐγονίας ἐπιτρεπόταν κάθε παράβαση τῆς συζυγικῆς πίστεως, ἡ ὁποία γινόταν φανερά καὶ μὲ τὴν πλήρη συγκατάθεση τοῦ συζύγου ἢ τῆς συζύγου. Τὰ βρέφη τὰ ὀδηγοῦσαν σὲ θέση ποὺ τὴν ὀνόμαζαν «Λέσχη» καὶ τὰ τυχὸν ἀνάπηρα ἢ καχεκτικά τὰ ἔρριχναν στοὺς «Ἀποθέτες», βάραθρο πλησίον τοῦ Ταῦγέτου καὶ τὰ γερά τὰ παρέδιδαν στοὺς γονεῖς τους, γιὰ νὰ τὰ ἀναθρέψουν μέχρι τῆς ἡλικίας 7 ἐτῶν.

Τὰ σπάργανα ἀπαγορεύονταν, γιὰ νὰ ἀναπτύσσονται ἐλεύθερα τὰ βρέφη. Συνήθιζαν τὰ παιδιὰ ἀπὸ μικρά νὰ μὴ φοβοῦνται τὸ σκοτάδι καὶ τὴν ἔρημιά, νὰ μὴ συχαίνωνται καὶ νὰ μὴ ἔχουν πείσματα.

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 7 ἐτῶν τὰ παιδιὰ ἀνῆκαν στὴν πόλιν καὶ

κατατάσσονταν σὲ «ἀγέλες», ἀνατρεφόμενα ὁμαδικά, μὲ λιτότητα καὶ μὲ σκληραγωγία, συνεχῶς γυμναζόμενα, ἀγόρια καὶ κορίτσια μαζί. Διότι καὶ οἱ γυναῖκες ἔπρεπε νὰ σκληραγωγηθοῦν γιὰ νὰ ὑποφέρουν μὲ καρτερικότητα τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ καὶ νὰ γενοῦν γερὰ παιδιὰ γιὰ τὴ Σπάρτη. Ἔτσι τὰ κορίτσια ἀγωνιζόντουσαν κί' αὐτὰ γυμνά καὶ γυμνά ἔπαιρναν μέρος σὲ πομπές καὶ χοροὺς. Δὲν ἦταν διαφθορά, ἀλλὰ ἀπλότης.

Διδάσκονταν προπάντων οἱ νέοι νὰ εἶναι πειθαρχικοί, σεμνοί, καρτερικοί στοὺς κόπους, ἐπιτήδιοι στὶς περιστάσεις τοῦ βίου, ἱκανοὶ στὶς μάχες, νὰ λέγουν λίγα καὶ νὰ σέβωνται τοὺς μεγαλύτερους, τιμώντας πρὸ πάντων τὴν ἀρετή.

Ὁ γάμος ἐτιμᾶτο ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτες καὶ γινόταν μὲ ἀρπαγὴ τῆς νύφης ἀπὸ τὸν γαμπρό. Στὶς γυναῖκες ἀπεδίδετο πολὺς σεβασμός, ὥστε νὰ λέγεται ὅτι στὴ Σπάρτη ὑπῆρχε γυναικοκρατία. Στοὺς ἀγάμους ἔδειχναν κάποια περιφρόνηση. Τοὺς τριγύριζαν γυμνοὺς τὸν χειμῶνα στὴν ἀγορὰ καὶ ἔλεγαν ὅτι «δίκαια πάσχουν, μὴ πειθόμενοι τοῖς νόμοις». Στὸν στρατηγὸ Δερκυλίδη ἓνας νέος δὲν παραμέρισε γιὰ νὰ περάσῃ, καὶ ὅταν τὸν παρετήρησε, τοῦ εἶπε «Δὲν ἐγέννησες κάποιον, ὁ ὁποῖος καὶ σὲ μένα νὰ ὑποχωρήσῃ».

Οἱ Σπαρτιάτες ἐγνώριζαν νὰ σέβωνται τοὺς πρεσβύτερους. Εἶναι γνωστὸ τὸ ἐπεισόδιο κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες, ὅταν εἰσῆλθε στὸ στάδιον ἓνας γέροντας καὶ δὲν εὑρίσκει θέσιν νὰ καθήσῃ. Ἐνῶ κανεὶς ἄλλος δὲν τοῦ παρεχώρησε τὴ θέσιν του, οἱ Σπαρτιάτες σηκώθηκαν πρόθυμα καὶ τοῦ προσέφεραν θέσιν. Τότε ὅλοι χειροκρότησαν καὶ ὁ γέροντας εἶπε: «Ὅλοι οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν τί πρέπει νὰ κάνουν, ἀλλὰ μόνον οἱ Σπαρτιάτες τὸ κάνουν».

Ἐπειδὴ εἶπαμε ἀρκετὰ ἀξιέπαινα γιὰ τοὺς Σπαρτιάτες, ἃς ποῦμε καὶ μερικὰ ἀξιοκατάκριτα καὶ ἰδίως γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τους πρὸς τοὺς εἰλωτες καὶ τὸ αἶσχος τῆς κρυπτείας. Ἀμφισβητεῖται ἂν ἡ κρυπτεία ἦταν θεσμὸς καθιερωμένος ἀπὸ τὸν Λυκοῦργο ἢ ἂν διεμορφώθη μεταγενέστερα. Ἡ κρυπτεία ἦταν συστηματικὴ δολοφονία τῶν εἰλώτων. Οἱ Ἐφοροὶ τῆς Σπάρτης, ἀναλαμβάνοντας καθε χρόνο τὴν ἀρχή, ἐκήρυσσαν πόλεμο ἐναντίον τῶν εἰλώτων καὶ ἔστελναν στὴ Λακωνία νέους Σπαρτιάτες, ὀπλισμένους μὲ ψιφίδια, οἱ ὁποῖοι ἐσκότωναν κατὰ τὴ νύχτα τοὺς εἰλωτες ποὺ θεωροῦσαν ἐπικίνδυνους γιὰ τοὺς Σπαρτιάτες. Κατὰ τὸ 8ον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, οἱ Ἐφοροὶ, φοβούμενοι ἐπανάσταση τῶν εἰλώτων, διεκήρυξαν ὅτι ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς ἀρίστευσαν κατὰ τὸν πόλεμο,

μπορούν να έλθουν στη Σπάρτη, όπου να τους άπελευθερώσουν. Ήλθαν περίπου 2.000, τους οποίους οι Σπαρτιάτες έστεφάνωσαν και τριγύρισαν σάν έλευθερους στά ιερά. Άλλά —όπως γράφει ο Παπαρρηγόπουλος— «οι έπίβουλοι εκείνοι στέφανοι έκόσμησαν θυμάτων κεφαλάς». Διότι την ίδια εκείνη νύκτα οι ειλωτες αυτοί εξαφανίστηκαν και κανείς ποτέ δέν έμαθε μέ ποιόν τρόπο θανατώθηκαν.

Η φιλοσοφική τάση πού χαρακτηρίζει τή θεσμοθεσία του Λυκούργου καταφαίνεται, έκτός των άλλων, από την ιδιάζουσα σημασία του «Λακωνίζειν», δηλαδή να έκφράζονται μέ λίγα λόγια και χαρακτηριστικά. Το «Λακωνίζειν έστί φιλοσοφείν» δέν αναφέρεται μόνον στο να λέγουν λίγα, αλλά κυρίως στο να σκέπτονται κατά τόν τρόπο των Λακεδαιμονίων, ο οποίος είναι πραγματικά φιλοσοφικός τρόπος σκέψεως.

Τελειώνοντας τή μικρή αυτή μελέτη θά αναφέρω μερικώς «Λακωνισμούς».

Ο Λυκούργος σέ κάποιον πού ρώτησε πώς μπορούν να άποφεύγουν τς έπιθέσεις των έχθρων, άπήντησε: «Άν μένετε φτωχοί και δέν έπιθυμήτε να έχετε ο ένας περισσότερα από τόν άλλον».

Ο βασιλεύς Θεόπομπος σέ κάποιον ξένον, πού έλεγε ότι στήν πατρίδα του τόν άποκα-

λούν φιλολάκωνα, είπε: «Καλό για σένα να σε άποκαλούν φιλοπολίτην».

Ο βασιλεύς Πλειστώνας πρὸς Άθηναίο ρήτορα, πού όνόμαζε τους Λακεδαιμονίους άμαθείς, είπε. «Καλώς λέγεις, διότι μόνοι από τους Έλληνες ούδένα κακό έμάθαμε από σās».

Ο Δημάρατος σέ αὐθάδη ξένο πού ρωτούσε ένοχλητικά «Ποιός είναι ο άριστος από τους Σπαρτιάτες», άπήντησε: «Όποιος λιγώτερο σου μοιάζει».

Ο Άγίς σέ κάποιον πού έπαινούσε τους Ήλείους ότι δικαίως διευθύνουν τους Όλυμπιακούς άγώνες, είπε: «Τι μέγα πράττουν οι Ήλείοι, ότι σε διάστημα 4 έτών για μία ήμέρα είναι δίκαιοι;».

Ο Άρχιδαμίδας, όταν ρωτήθηκε από έναν ξένον πόσοι είναι οι Σπαρτιάτες, άπήντησε: «Άρκετοί για να διώκουν τους κακούς».

Ένας Σπαρτιάτης, ενώ διάβαζε σ' ένα έπίγραμμα ότι «ένω έσβηναν την τυραννία τους θέρισε ο Άρης», είπε: «Δικαίως επέθαναν, διότι έπρεπε ν' αφήσουν την τυραννία να καη όλόκληρη».

Ερώτησαν έναν Σπαρτιάτη Όλυμπιονίκη: «Τι έκέρδισες από τή νίκη;». Άπήντησε: «Ότι θά πολεμώ τους έχθρους ταγμένος μπροστά από τόν βασιλέα».

Ὁ στρατηγὸς Παιδάρετος δὲν ἐκλέχτηκε μεταξὺ τῶν 300 ἱππέων. Καὶ εἶπε: «χαίρω, διότι ἡ πόλις ἔχει 300 πολῖτες καλύτερους ἀπὸ μένα».

Ὁ Πολυκρατίδας ἐστάλη σὰν πρέσβυς στὴν Περσία. Ὅταν τὸν ρώτησαν ἂν ἔρχεται ἰδιωτικῶς ἢ δημοσίως, ἀπήντησε: «Ἄν ἐπιτύχω, δημοσίως. Ἄν ἀποτύχω, ἰδιωτικῶς».

Ἡ μητέρα τοῦ Βρασίδα, ποὺ τῆς ἔλεγαν ὅτι ὁ γιὸς της πέθανε γενναῖα καὶ δὲν ἔχει ἄλλον τέτοιον ἄνδρα ἢ Σπάρτη, εἶπε:

«Καλὸς καὶ ἄξιος ἦταν ὁ Βρασίδης, ἀλλὰ ἡ Σπάρτη ἔχει πολλοὺς καλύτερους ἀπ' αὐτὸν».

Τέτοια ἦσαν τὰ ἥθη ποὺ δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴ θεσμοθεσία τοῦ Λυκούργου, καὶ αὐτὰ ὁδήγησαν τὸν Λεωνίδα καὶ τοὺς τριακοσίους νὰ μὴν ἐγκαταλείψουν τίς Θερμοπύλες, παραγγέλοντας, κατὰ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Σιμωνίδου:

«ἽΩν ξεῖν, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε κείμεθα, τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι».

Krishnamurti

Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου

Δρχ. 80

Βενετοῦ - Ἰλαρίωνος

Φῶς στὴν Ἀτραπὸ

Δρχ. 80

Κωστή Μελισσαροπούλου

Ὁ Κρισναμοῦρτι γιὰ τὸν Διαλογισμὸ

Δρχ. 80

Κωστή Μελισσαροπούλου

Πέντε Τεκτονικαὶ Ὁμιλίαι

Δρχ. 80

ΔΗΜ. ΣΤ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ Μυστήρια

Μυστήρια εἶναι θρησκευτικά τινες ιεροτελεστίαι. Μυστήριον εἶναι μυστική, κρυφία διδασκαλία. Μυστήριον ἐπίσης εἶναι μυστική λατρεία, ἡ συμβολικὴ ιεροτελεστία, διὰ τῆς ὁποίας οἱ μύσται ἐπικοινωνοῦν μετὰ τοῦ θεοῦ.

Μυστήρια εἶναι ἀκόμη τὰ ὑποκείμενα τῆς μυστικῆς λατρείας, τὰ μυστικά ἢ ἀπόρρητα ἱερά, αἱ μυστικά ιεροτελεστίαι.

Μυστήρια συνεπῶς καὶ τελεταὶ εἶναι ἔννοιοι ταυτόσημοι, ἀποσκοποῦσαι εἰς τὴν μύησιν τῶν ἀμυήτων καὶ ἀποτελοῦσαι τὴν μυστικὴν λατρείαν τῆς Ἀρχαίας Θρησκείας, δι' ὧν οἱ μύσται ἤρχοντο εἰς μετὰ τοῦ θεοῦ κοινωνίαν.

Ὡς πρῶτος εἰσαγαγὼν τὰ Μυστήρια ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπομένως ἰδρυτὴς αὐτῶν θεωρεῖται ὁ ἱερὸς Ὀρφεύς, ὡς ὑπὸ πολλῶν μαρτυρεῖται.

«Πρῶτος Ὀρφεύς Μυστήρια θεῶν παραδέδωκεν, ὅθεν καὶ θρησκεία τὰ Μυστήρια καλεῖται ἀπὸ τοῦ θρακὸς Ὀρφέως».

Ὁ Ἀριστοφάνης ἀναφέρει εἰς τοὺς Βατράχους «Ὀρφεύς μὲν γὰρ τελετὰς δ' ἡμῖν κατέδειξε φόνον τ' ἀπέχεσθαι».

Ὁ Πausanias ἐπίσης (IX 30) ἀναφέρει «Ὀρφεύς ἐπὶ μέγα ἤλθεν ἰσχύος οἷα πιστευόμενος εὐρηκέναι τελετὰς θεῶν καὶ ἔργων ἀνοσίων καθαρμούς, νόσων τε ἰάματα καὶ τροπὰς μνηυμάτων θείων».

Ὁ Δαμάχης εἰς τὴν ἀνθολογίαν τοῦ λέγει περὶ τοῦ Ὀρφέως «Ὅς ποτε καὶ τελετὰς μυστηρίδας εὔρετο Βάκχου».

Ὁ Εὐριπίδης (Ρῆσος) λέγει «Μυστηρίων τε τῶν ἀπορρήτων φάνας ἔδειξεν Ὀρφεύς».

Ὁ Ἀθηναγόρας ἀναφέρει «Ὀρφεύς τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν πρῶτος ἐξεῦρε καὶ τὰς γενέσεις διεξῆλθε, ὡς καὶ ὅσα ἕκαστος πέπρακται εἶπε· καὶ πεπίστευται παρ' αὐτοῖς ἀληθέστερον θεολογεῖν, ὥ καὶ Ὀμηρος τὰ πολλὰ καὶ περὶ τῶν θεῶν μάλιστα ἔπειται...».

Ἐν τῇ πραγματικότητι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἤδη τῶν Πελασγῶν, εἰς τὸν Ἑλληνικὸν χῶρον ἐλειτούργον τὰ Καβείρια Μυστήρια, ὡς ὁ Στράβων ἀναφέρει (X 473) «μάλιστα μὲν οὖν ἐν Ἰμβρῷ καὶ Λήμνῳ τοὺς Καβεῖρους τιμᾶσθαι συμβέβηκεν». Τὰ Μυστήρια ταῦτα παρελήφθησαν παρὰ τῶν Πελασγῶν, ὡς βεβαιεῖ ὁ Ἡρόδοτος

(11.51) λέγων «ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρήικες ἐπιτελέουσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ἀνὴρ οἶδε τὶ λέγω· τὴν Σαμοθρηίκην οἶκεον πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι, οἱ περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένετο, καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρήικες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι».

Ὁ Ἀριστείδης ἐπίσης λέγει «Κάβειροι δαίμονες περὶ τὴν Ρέαν οἰκοῦντες τὴν Σαμοθράκην».

Προσθέτει δὲ ὁ Στράβων (X 471-472) «καί τινα τῶν ὀνομάτων, ἃ τοὺς προπόλους καὶ χορευτὰς καὶ Θεραπευτὰς τῶν ἱερῶν ἐκάλουν Καβείρους καὶ Κορύβαντας καὶ Πάνας καὶ Σατύρους καὶ Τιτύρους, τοὺς Κορύβαντας τοὺς αὐτοὺς τοῖς Καβείοις ὄντας».

Ὁ Ὀρφεὺς ὁμῶς στηριχθεὶς εἰς τοὺς Καβείρους, ἐσυστηματοποίησε τὴν ἀρχαιοτάτην τῶν Πελασγῶν Θρησκείαν, παραδώσας αὐτὴν εἰς γραπτὸν λόγον, συνθέσας Κοσμογονίαν καὶ Θεογονίαν.

Διότι παραδίδεται περὶ τοῦ Ὀρφέως ὅτι οὗτος ἐφεῦρε τὰ γράμματα, ὥς τοῦτο ἀναφέρει ὁ Ἀλκιδάμας λέγων «Γράμματα πρῶτον Ὀρφεὺς ἐξήνεγκε παρὰ Μουσῶν μαθὼν, ὥς καὶ τὰ ἐπὶ τῷ μνήματι αὐτοῦ δηλοῖ ἐπιγράμματα· Μουσάων πρόπολον τῇ δ' Ὀρφέα θρῆκες ἔθικον, ὃν κτάνεν ὑψιμέδων Ζεὺς ψολόεντι βέλει, Οἰάγρου φίλον υἱόν, ὃς Ἡρακλῇ ἐξεδίδασεν, εὐρὼν ἀνθρώποις γράμματα καὶ σοφίαν (τὰ γράμματα μὲν λοιπὸν πρῶτος ὁ Ὀρφεὺς ἀνεκάλυψεν, ἀφοῦ τὰ ἔμαθε ἀπὸ τὰς Μούσας, ὅπως δηλοῦν τὰ ἐπιγράμματα ἐπὶ τοῦ μνήματός του· τὸν προφήτη τῶν Μουσῶν Ὀρφέα ἐδῶ ἔθαψαν οἱ Θρᾶκες, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ βασιλεύων εἰς τὰ ὑψη Ζεὺς μὲ αἰθαλῶδες βέλος, τὸν ἀγαπητὸ υἱὸ τοῦ Οἰάγρου, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε τὸν Ἡρακλῇ καὶ ἐφεῦρε διὰ τοὺς ἀνθρώπους γράμματα καὶ σοφίαν). Ἀλλὰ καὶ ὁ Πρόκλος εἰς Τίμαιον Πλάτωνος λέγει «Ἀπασα γὰρ ἡ παρ' Ἑλλήσι θεολογία τῆς ὀρφικῆς ἔστι μυσταγωγίας ἔκγονος· πρῶτον μὲν Πυθαγόρου παρ' Ἀγλαοφάμῳ τὰ περὶ θεῶν ὄργια διδαχθέντος, δευτέρου δὲ Πλάτωνος ὑποδειξαμένου τὴν παντελῆ περὶ τούτων ἐπιστήμην ἐκ τε τῶν Πυθαγορείων καὶ τῶν Ὀρφικῶν γραμμάτων».

Καὶ βεβαίως ὑπάρχει ἀμφισβήτησις περὶ τῆς γνησιότητος τῶν εἰς τὸν Ὀρφέα ἀποδιδομένων ἔργων, πλὴν ὁμῶς τὸ πιθανότερον εἶναι οὗτος μὲν νὰ μὴν ἔγραψεν ὁ ἴδιος τὰ ἔργα αὐτά, ἀλλὰ νὰ διετύπωσε τὰ δόγματά των. Ὡς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὸ Περὶ ψυχῆς (1,5) ἀναφέρει, κατὰ τὴν γνώμην του τὰ ὥς ἔπη τοῦ Ὀρφέως ἐμφανιζόμενα δὲν εἶναι μὲν γνήσια, ἀλλ' αὐτοῦ εἶναι τὰ δόγματα, ὁ δὲ Ὀνομάκριτος διετύπωσεν ἀργότερον αὐτὰ εἰς ἔπη.

Λογικὸν πάντως εἶναι νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι οὗτος ἔγραψε τουλάχιστον τυπικὸν Μυήσεως εἰς τὰ ὀρφικά Μυστήρια. Καὶ πρῶ-

τον μὲν ἵδρυσε τελεστήριον ὁ Ὀρφεὺς εἰς τὰ Λίβηθρα τῆς Πιερίας χώρας, παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα ποταμὸν, πλησίον τῆς Μακεδονίας· ἐκεῖθεν ὁ Ὀρφισμὸς διεδόθη εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη, ὡς εἰς τὴν Μακεδονίαν, Βοιωτίαν, Ἐλικῶνα, Θεσπιάς, Θήβας, Πελοπόννησον, Αἴγινα, τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα καὶ τὴν Αἴγυπτον.

Πρὸς τὰ Ὀρφικὰ Μυστήρια φέρονται ἀναποσπαστῶς συνδεδεμένοι, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν, οἱ Κάβειροι καὶ συνεπῶς τὰ Καβείρια Μυστήρια, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται προσέτι καὶ ἐκ τῶν Ὀρφικῶν (Ἀργοναυτικά 27-29) ἐνθ' ἀναγράφεται «ἡδ' ἀγλαὰ δῶρα Καβείρων· χρησμούς τ' ἀρρήτους Νυκτὸς περὶ Βάκχου ἄνακτος· Λῆμνον τε ζαθέην ἡδ' εἰναλίην Σαμοθράκην» (καὶ διὰ τὰ λαμπρὰ δῶρα τῶν Καβείρων καὶ διὰ τοὺς ἀνεκφράστους χρησμούς τῆς Νυκτὸς περὶ τοῦ ἄνακτος Βάκχου· καὶ διὰ τὴν ἱερὰν Λῆμνον καὶ τὴν θαλασσινήν Σαμοθράκην).

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει ἐπίσης καὶ διὰ τὰ Κρητικὰ Μυστήρια, ἐνθα ἐλατρεύοντο οἱ Κουρήτες, πρὸς τοὺς Καβείρους ταυτιζόμενοι, ὡς ἀποδεικνύει ὁ ὁμώνυμος Ὀρφικὸς ὕμνος, εἰς θυμίαμα καὶ λίβανον τῶν Κουρητῶν.

Ἐκ τῶν Ὀρφικῶν ἐν συνεχείᾳ προῆλθον τὰ σπουδαιότατα ἐν Ἑλλάδι λειτουργήσαντα Ἐλευσίνια Μυστήρια ὡς δὲ ἀναγράφεται εἰς τὰ Ὀρφικὰ «Σῶζεται εἰς αὐτοὺς ὁλόκληρος ἡ διδασκαλία τοῦ λόγου, ἐκ τῶν ἀρχαίων θεολόγων Μουσαίου καὶ Λίνου καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ διδάξαντος τὰς Τελετὰς καὶ τὰ Μυστήρια, τὸν Ὀρφέα».

Τὰ κυριότερα ἐν Ἑλλάδι λειτουργήσαντα Μυστήρια ἦσαν τὰ Καβείρια, τὰ Κρητικά, τὰ Ὀρφικά, τῶν Λυκομηδῶν, τὰ Ἐλευσίνια καὶ τὰ Αἰγυπτιακὰ ἥτοι τῆς Ἰσιδος καὶ τοῦ Ὀσίριδος.

Ἐν τούτοις παρὰ τὸ πλῆθος τῶν Μυστηρίων, πάντα ταῦτα, εἰχον τὰς αὐτὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς, πλὴν διαφορετικὰ ὀνόματα κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους, σημαντικαὶ δὲ ἦσαν αἱ μεταξὺ τῶν ἐπιδράσεις.

Ἐξ ὧν μέχρις ἡμῶν διεσώθησαν, συμπεραίνεται ὅτι εἰς τὰ Μυστήρια, ἐδιδάσκετο κατὰ τρόπον συμβολικόν καὶ ἀλληγορικόν ἡ Κοσμογονία, ἡ Θεογονία, ἡ Πίστις εἰς ἓνα μόνον Θεόν, ὡς Παγκόσμιον Καθολικόν Ἀπρόσωπον Λόγον θεωρούμενον, ἡ σύστασις καὶ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἡ σημασία τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ Θανάτου, ἡ τύχη τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον, ὁ σκοπὸς τῆς εἰς τὸν κόσμον παρουσίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ λύτρωσις ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ θανάτου, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἡ Θεουργία.

Πάντα δὲ ταῦτα ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς μελέτης τῆς Φύσεως καὶ τῶν Νόμων αὐτῆς.

Ἐνδείξεις πρὸς στήριξιν τῶν ἀνωτέρω συμπερασμάτων παρέχονται ὑπὸ τοῦ Ὀλυμπιοδώρου, ὅστις εἰς τὰ σχόλια αὐτοῦ εἰς Φαίδωνα Πλάτωνος (σελ. 121) λέγει «Τὰ εἰς τὰ Μυστήρια τελούμενα σκοπὸν προτίθενται ν' ἀναγάγωσι τὰς ψυχὰς εἰς ἐκείνην τὴν τελειότητα, ἐκ τῆς ὁποίας κατῆλθον, δηλαδὴ νὰ τὰς ἀναγάγωσιν εἰς πλήρη τὴν Δίον ζωὴν. Ὁ τετελεσμένος (ὁ τὴν τελικὴν μύησιν ὑποστάς) κατ' ἀνάγκην ἐπομένως οἰκεῖ μετὰ τῶν θεῶν· συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν ἄλλωστε τῶν Θεῶν, οἱ ὅποιοι ἴδρυσαν τὰς τοιαύτας μύησεις. Δύο εἰδῶν εἶναι αἱ τελεταί: αἱ μὲν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, αἱ ὁποῖαι καὶ δεόν νὰ θεωρηθοῦν ὡς παρασκευαί τινες· αἱ δὲ ἐκεῖ (αἱ πέραν τοῦ τάφου) ἀλλὰ καὶ αἱ μεταθανάτιοι τελεταί καὶ ἐκεῖναι εἶναι δύο εἰδῶν, καθὼς νομίζω: ὅπως δηλαδὴ αἱ ἐνταῦθα τελεταί περιστρέφονται περὶ τὸν ὁστέινον χιτῶνα (σῶμα), τοιουτοτρόπως καὶ αἱ μεταθανάτιοι ὡς ἀντικείμενον καθάρσεως καὶ τελέσεως ἔχουν τὸν πνευματικὸν χιτῶνα καὶ τὸν αὐγοειδῆ χιτῶνα. Διότι τρεῖς εἶναι οἱ βαθμοὶ τῆς τελεστικῆς...».

Ὁ Πρόκλος εἰς Πλάτωνος Πολιτείαν λέγει: Αὐτοὶ οἱ ὅποιοι μυοῦνται, πρῶτα ἔχουν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν δαιμόνων, οἱ ὅποιοι καταγοητεύουν τὰς ψυχὰς των καὶ τελειοποιοῦν τὰς ἰδέας των, δηλαδὴ τοὺς διδάσκουν, τοὺς δείχνουν φαντάσματα μετὰ γαλήνης, τοὺς καθαρίζουν τὰ περιπνεύματά των διὰ τοῦ φωτὸς καὶ τοὺς κάμνουν νὰ ἀναμνησκονται τὴν αἰωνίαν ζωὴν καὶ νὰ φθάνουν εἰς τελειότατα σημεῖα, ὥστε νὰ ἀκούουν καὶ φωνὰς θειοτέρας καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα δίδει ἡ Περσεφόνη, ἀφοῦ ἀπαλλαγοῦν τῶν σωμάτων.

Ὑπὸ τοῦ Μύστου Σπυρίδωνος Νάγου εἰς τὸ ἔργον του ὁ κῆτοκος τοῦ Σύμπαντος ἀναφέρεται διὰ τὰ μυστήρια «Τὰ μυστήρια ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα ἐμυοῦντο οἱ προπαρασκευαζόμενοι, ἐξεπροσώπουσαν ἐν τῇ ἀνελίξει τῆς μυσταγωγίας των, ὅτι ὑγιεὺς καὶ θεῖον ὑπάρχει ἐν τῇ Φύσει. Εἰς αὐτὰ οἱ ἱεροὶ ἐκεῖνοι μυσταγωγοί, οἱ σπουδάσαντες τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, ἐδίδασκον τοὺς πρὸς μύησιν παρασκευαζομένους, ὅτι ἡ Φύσις ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὰ τέκνα τῆς λατρείας, ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων σπουδὴν. Εἰς αὐτὰ ὅσοι ἐπρόκειτο νὰ ἴδουν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, ἀπέβαλλον τὴν οἴησιν καὶ τὸν ἐγωισμόν. Εἰς αὐτὰ ἀντελαμβάνοντο, ὅτι εἶχαν ἀποστολὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὅπως προάγουν τὰς ψυχὰς των εἰς τὴν θεῖαν γνῶσιν, καὶ ὅπως ἀπαλλάξουν

αὐτὰς τῶν κηλίδων τῶν ἀνομοιῶν, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησαν καὶ μετὰ τῶν ὁποίων ἔζησαν προγενεστέρως ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ τούτῳ κόσμῳ. Αὐτὰ ἐδίδασκον τοὺς θνητοὺς πῶς νὰ εὕρουν τὰ μέσα τῆς καταπολεμήσεως τῆς θνητότητος αὐτῶν καὶ προήγαγον τὰς ψυχὰς των εἰς τὴν θείαν τῆς αἰωνίου ζωῆς κατανόησιν».

Τὰ εἰς τὰ Μυστήρια τελούμενα ἀπεσκοποῦν εἰς τὴν μελέτην καὶ ἐρμηνείαν τῶν Νόμων τῆς Φύσεως, ἐξ ἐπόψεως φυσικῆς, ἡθικῆς καὶ πνευματικῆς ἢ ἐσωτερικῆς, τὰ δὲ συμπεράσματα τῆς τοιαύτης μελέτης ἐχρησίμευον πρὸς μελέτην καὶ ἐρμηνείαν τῶν φαινομένων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τῆς ἐξελίξεως ταύτης εἰς Πνεῦμα ἀθάνατον.

Τελικός συνεπῶς σκοπὸς τῶν Μυστηρίων ἦτο ἡ ἀπολύτρωσις τῆς ψυχῆς τῶν μουμένων ἐκ τοῦ σκότους καὶ ἡ διαφώτισις αὐτῆς διὰ τοῦ φωτὸς τῆς σωτηρίας.

Ἡ ὅλη τῶν Μυστηρίων διδασκαλία, ἀποτελοῦσα τμῆμα τῆς ἐθνικῆς θρησκείας, εἰς οὐδὲν ἀντέκειτο οὐδὲ συνεκρούετο πρὸς τὴν δημῶδη θρησκείαν, ἀλλ' ἀντιθέτως, ὡς ἀποτελοῦσα τὸν ἐσωτερισμόν τῆς Ἀρχαίας Θεολογίας, συνεπλήρει ταύτην καὶ ἐβοήθη εἰς τὴν κατανόησιν αὐτῆς. Γνωστοῦ δὲ ὄντως ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν διαθέτουν τὴν αὐτὴν ψυχικὴν ἐξέλιξιν καὶ συνεπῶς τὴν κατάλληλον δεκτικότητα ὅπως δεχθοῦν ὑψηλὰς ἀληθείας, δίχως νὰ παρερμηνεύσουν καὶ νοθεύσουν αὐτὰς, διότι ὡς καὶ ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἔλεγεν, οὐ παντὸς τὸ νοεῖν, τὸν ρόλον τοῦτον ἀνελάμβανον τὰ Μυστήρια, ἅτινα διὰ τῆς Μυσταγωγίας, τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστήμης, παρέδιδον εἰς τοὺς Μύστας τὴν θείαν γνῶσιν, ἐπ' ἀγαθῷ αὐτῶν καὶ τῆς κοινωνίας.

Οἱ εἰς τὰ Μυστήρια μεμνημένοι ἐθεωροῦντο σεβάσμιοι, ἄριστοι καὶ πιστοὶ πολῖται· εἰς τοιοῦτον μάλιστα βαθμόν, ὥστε οἱ κατήγοροι τοῦ Σωκράτους ἔλαβον ὑπ' ὄψιν κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι οὗτος ἦταν ἀμύητος τῶν μυστηρίων.

Οἱ μεγαλύτεροι, ἐπισημότεροι ἄνδρες καὶ τὰ φωτεινότερα πνεύματα τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὰ πλέον ἐλεύθερα τοιαῦτα, συγκαταλέγονται μεταξύ τῶν μεμνημένων· ὡς ὁ Σόλων, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Περικλῆς, ὁ Μένανδρος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Πλάτων, ὁ Πλούταρχος καὶ πλῆθος ἄλλων. Ἐκ τούτου δύναται τις νὰ κρίνῃ ποίαν ἐπίδρασιν καὶ ποίαν συμβολὴν εἶχαν τὰ Μυστήρια ἐπὶ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει.

Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἐλειτούργησαν Μυστήρια, ἐκεῖ ἀνεπτύχθη καὶ πολιτισμὸς ἀξιόλογος, καθόσον ταῦτα ἦσαν ἡ ἀναταύγεια τοῦ πολιτισμοῦ.

Διότι δι' αὐτῶν ἀνεπτύχθη τὸ ἐλεύθερον τῆς ἐπιστήμης πνεῦμα, ἡ ἠθική, ἡ θρησκεία καὶ ἡ τέχνη.

Ὑπῆρξε δέ τοῦτο ἀναγκαία συνέπεια διότι, ὡς παραδίδεται, οἱ ἀρχαιότεροι εὔρεται τῆς μεταλλουργίας ἦσαν οἱ Κύκλωπες εἰς τὴν Λῆμνον, οἱ Κάβειροι εἰς τὴν Σαμοθράκην, οἱ Κούρητες, Ἰδαῖοι Δάκτυλοι καὶ Τελχῖνοι εἰς τὴν Κρήτην. Ἀλλὰ καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν καρπῶν ἐδίδαξαν τὰ Μυστήρια· ὡς δὲ ἀναφέρει ὁ Ἰσοκράτης εἰς τὸν πανηγυρικὸν τοῦ «Δήμητρος γὰρ ἀφικομένης εἰς τὴν χώραν καὶ δούσης δωρεὰς διττάς, αἵπερ μέγισται τυγχάνουσι οὔσαι, τοὺς τὲ καρπούς οἱ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἴτιοι γεγόνασι, τὴν τελετήν, ἥς οἱ μετασχόντες περὶ τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίστους τὰς ἐλπίδας ἔχουσι» (Διότι ὅταν ἦλθεν ἡ Δήμητρα εἰς τὴν χώραν καὶ ἀφοῦ ἔδωκε διπλὰ δῶρα, τὰ ὅποια συμβαίνει νὰ εἶναι τὰ μέγιστα, δηλαδὴ τοὺς καρπούς, οἱ ὅποιοι ἐγίναν αἰτία νὰ μὴν ζοῦμε ὡς τὰ θηρία, καὶ τὰ μυστήρια, εἰς τὰ ὅποια ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἔχουν μνηθεῖ ἔχουν γλυκείας ἐλπίδας διὰ τὸν θάνατο καὶ τὴν αἰωνιότητα).

Καὶ πᾶσα προσέτι ἐπιστήμη ἐδιδάσκετο εἰς τὰ τῶν Μυστηρίων ἄδута, διότι καὶ ὁ Ἰάμβλιχος ἀναφέρει τὰς ἀρχαίας τοῦ Ἑρμοῦ στήλας, ἐν αἷς πᾶσα ἀναγράφεται ἐπιστήμη.

Ὁ Ἀστρολόγος ἐπίσης Μανέθων τὸ αὐτὸ ἀναφέρει εἰς τὰ ἀποτελεσματικὰ βιβλία (Ε' σελ. 93).

«Ἐξ ἀδύτων ἱερῶν βιβλίων... καὶ κρυφίμων στηλῶν, ἃς ἤρατο πάνσοφος Ἑρμῆς». Τὰ αὐτὰ ὑποστηρίζουν Ζώσιμος ὁ Πανοπολίτης καὶ Ὀλυμπιόδωρος διὰ τὸν Ναὸν τῆς Ἰσιδος ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχαν στήλαι περιλαμβάνουσαι τοὺς τύπους τῆς ἱερᾶς τέχνης, ἐνισχυμένου τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου καὶ ὑπὸ τῆς εὐρεθείσης στήλης τῆς ὀνομαζομένης τοῦ Μέττερνιχ, ἥτις εἶναι πλήρης μαγικῶν τύπων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Γαληνόν «Ἐν Αἰγύπτῳ πᾶν ἀνακαλυπτόμενον ὑπεβάλλετο εἰς τὴν τῶν σοφῶν ἐν γένει ἐπιδοκιμασίαν, μεθ' ὃ ἀνεγράφετο ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐφευρέτου ἐπὶ στηλῶν ἐν τῷ ἱερῷ φυλαττομένων».

Περὶ τῆς ἐπιστήμης δὲ τῆς καταχωρημένης εἰς τὰ ἱερὰ τῶν ἀδύτων βιβλία, ἀναφέρει Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὅστις περιγράφει τὴν πανηγυρικὴν κατὰ τὰς λειτανίας περιαγωγὴν αὐτῶν, εἰς τοὺς Στρωματεῖς κατὰ τὰς Αἰγυπτιακὰς Μυήσεις.

Περὶ τῶν εἰς τὰ Μυστήρια τεκταινομένων, δὲν γνωρίζομεν δυστυχῶς ἐπακριβῶς, διότι ὀλίγα ἔχουν γραφεῖ περὶ αὐτῶν καὶ πάν-

τως κεκαλυμμένως· λαμβάνομεν ὅμως ἀμυδράν περὶ αὐτῶν γνῶσιν ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφῶν καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν Χριστιανῶν φιλοσόφων, οἵτινες ἦσαν μεμυημένοι εἰς αὐτά, καθόσον ἢ περὶ τὰ Μυστήρια σιγὴ ἦτο σχεδὸν ἀπόλυτος· ἢ δ' ἀνακοίνωσις τῶν εἰς αὐτά δρωμένων συνεπήγετο βαρείας κυρώσεις, προσέτι δέ διότι, μιμούμενοι τὴν φύσιν, ἣτις ἐν κρυπτῷ καὶ ἐν σιγῇ δημιουργεῖ, εἰργάζοντο καθ' ὅμοιον πρὸς αὐτὴν τρόπον. Οὐδεὶς συνεπῶς ἐτόλμα νὰ γράψῃ περὶ αὐτῶν ἢ νὰ ἀποκαλύψῃ τὰ δρώμενα εἰς ἀμύητον, καθόσον ἐκινδύνευεν οὗτος νὰ καταδικασθῇ ὑπὸ τῆς πολιτείας εἰς θάνατον δι' ἀσέβειαν πρὸς αὐτά.

Οὕτως ἐκινδύνευσεν ὁ Αἰσχύλος, ἐπειδὴ ἐνόμισαν ὅτι ὑπαίυσσεται τι περὶ τῶν Μυστηρίων εἰς μίαν τραγωδίαν αὐτοῦ, πιθανῶς εἰς τὸν Προμηθεῖα Δεσμώτην.

Διωκόμενος δέ ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὑπὸ τοῦ ἐκμανέντος πλήθους, ἐγονάτισεν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου καὶ δικαιολογούμενος ὅτι δὲν ἦτο μεμυημένος ἐσώθη· συνήργησε δέ εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ καὶ ὁ ἀδελφὸς του Ἀμεινίας, δείξας εἰς τὸ πλῆθος τὰς πληγὰς τὰς ὁποίας ἔλαβεν εἰς τὴν μάχην τῆς Σαλαμῖνος.

Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης κατηγορηθεὶς ὅτι ἐθυσίασεν εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ τὴν τελετὴν τῶν Μυστηρίων, ἐκρίθη εἰς τὸ δικαστήριον περὶ τούτου, ἀναγκασθεὶς νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Χαλκίδα.

Δύο ἐπίσης νέοι τῆς Ἀκαρνανίας, εἰσελθόντες κατὰ τύχην ἢ ἐξ ἀγνοίας εἰς τὸ ἱερόν τῆς Ἐλευσῖνος, ἐφονεύθησαν ἀνηλεῶς.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, κατηγορηθεὶς ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐμίμειτο τὰ Μυστήρια, εἰσέχθη εἰς δίκην.

Ὁ δὲ ρήτωρ Ἀνδοκίδης εἰς τὴν ἀπολογίαν του περὶ μυστηρίων, ὅτε εἰσέχθη εἰς δίκην, κατηγορηθεὶς ὅτι διεκωμῶδει τὰ μυστήρια, ἀθωωθεὶς τελικῶς, ἀναφέρει ὅτι ἐκ τῶν καταγγελεθέντων ὑπὸ τοῦ δούλου τοῦ Ἀλκιβιάδου Ἀνδρομάχου ὡς λαβόντων μέρος εἰς τὰ τελούμενα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου του μυστήρια, ὁ μὲν Πολύστρατος συνελήφθη καὶ ἐφονεύθη, οἱ δ' ἄλλοι κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον καὶ διεσώθησαν δραπετεύσαντες.

Ὁ δὲ Διαγόρας ὁ Μήλιος ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπειδὴ ἐξηυτέλιζε τὰ μυστήρια παρακινῶν τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ μυοῦνται εἰς αὐτά.

Δὲν ἦτο ὅμως μόνον ἡ φυγὴ ἱκανὴ τιμωρία, ἀλλ' εἶχε καὶ ἄλλα σοβαρώτερα παρεπόμενα δεινὰ· διότι δὲν ἐδέχοντο αὐτὸν εἰς οἶκον ἢ εἰς κοινωνίαν, καὶ οἱ συγγενεῖς εἰσέτι αὐτοῦ, ὄχι μόνον οἱ ξένοι, ὡς ἀνόσιον καὶ ἀφωρισμένον.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκήρυξαν ὅτι ὅστις φονεύσῃ αὐτὸν θὰ λάβῃ

ὡς ἀμοιβὴν ἐν τάλαντον· ὅστις δὲ τὸν φέρει ζῶντα θά λάβῃ δύο τάλαντα.

Διότι ὁ νόμος περὶ τὴν ἀσέβειαν τῶν μυστηρίων ἦταν αὐστηρότατος· οἱ δὲ μνηυόμενοι ἐδικάζοντο ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου τῶν Θεσμοθετῶν, ὅπερ ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἑξ Θεσμοθετῶν, οἵτινες ἅπαντες ἦσαν μεμυημένοι. Ἡ ἰδίᾳ λοιπὸν Πολιτεία περιεφρούρει καὶ ὑπερήσπιζε τὰ Μυστήρια.

Ἦταν δὲ ὑποχρέωσις ἐκάστου πολίτου νὰ καταγγεῖλῃ πᾶσαν περὶ τὰ μυστήρια ἀσέβειαν· ὁ δὲ δοῦλος ἢ μέτοικος ὅστις κατήγγελεν ἀληθῶς, ἀπελάμβανε τῆς ἐλευθερίας του. Διότι ὁ νόμος ὠρίζεν οὕτως· ἐάν καταγγεῖλῃ τὴν ἀλήθειαν νὰ ἔχῃ ἀσφάλειαν ζωῆς, ἐὰν ὅμως καταγγεῖλῃ ψευδῶς νὰ θανατοῦται.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ διὰ τὰ Μυστήρια σεβασμὸς τῶν ἀρχαίων ἦτο μέγας· περὶ αὐτοῦ δὲ πλεῖστα ἔχουν διασωθεῖ.

Οὕτω ὁ Πίνδαρος (Περὶ Ἑλευσινίων) ἀναφέρει:

«Ὀλβιος ὅστις ἰδὼν

κεῖν εἰς ὑπὸ χθόν· οἶδε μὲν βίου τελευτᾶν,

οἶδε δὲ διόσδοτον ἀρχάν».

(Μακάριος ὅστις ἰδὼν τὰ ὑπὸ τὴν γῆν (εἰς Ἑλευσίνα) διότι γνωρίζει τὸ τέλος τοῦ βίου του καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ δοθεῖσαν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀρχήν).

Ὁ Εὐριπίδης (Βάκχαι) λέγει «ᾧ! εὐτυχισμένος ποὺ εἶναι ἐκεῖνος ὅστις, ἀφοῦ ἐγνώρισε τὰς τελετάς τῶν θεῶν, ζεῖ ἀγνὸν βίον καὶ ἐνθουσιάζεται ἡ ψυχὴ του καὶ μὲ ὁσίους καθαρμούς βακχεύει εἰς τὰ ὄρη».

Ὁ Πλάτων ἐπίσης (εἰς Φαῖδωνα) ἀναφέρει «ὅς ἂν ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος ἐς Ἄδου ἀφίκηται ἐν βορβόρῳ κείσεται· ὁ δὲ κεκαθαρμένος τε καὶ τετελεσμένος ἐκεῖσε ἀφικόμενος μετὰ θεῶν οἰκίσει. Εἰσὶ γὰρ ὡς φασὶν οἱ περὶ τὰς τελετάς, ναρθηκοφόροι μὲν πολλοί, βάκχοι δὲ παῦροι. Οὗτοι δ' εἰσὶ κατὰ τῶν ἐμὴν δόξαν οὐκ ἄλλοι ἢ οἱ πεφιλοσοφηκόντες ὀρθῶς».

(Ὅποιος ὑπάγει εἰς τὸν Ἄδην ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος, θά κεῖται εἰς τὸν βόρβορον. Ὁ δὲ κεκαθαρμένος καὶ τετελεσμένος, ἀφοῦ ἔλθῃ ἐκεῖ, θά κατοικῇ μετὰ τῶν θεῶν, διότι εἶναι βεβαίως, καθὼς λέγουσιν οἱ περὶ τὰς τελετάς, πολλοὶ μὲν ναρθηκοφόροι (ὅσοι φέρουν νάρθηκα ἦτοι δάδα) ὀλίγοι δὲ οἱ πραγματικοὶ βάκχοι καὶ αὐτοὶ εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ὄχι ἄλλοι, ἀλλὰ οἱ φιλοσοφήσαντες ὀρθῶς). Ὁ Ὀμηρικὸς τέλος ὕμνος εἰς τὴν Δήμητραν λέγει:

Εὐτυχὴς ἐκεῖνος ἀπὸ τοὺς ἐπίγειους ἀνθρώπους ποὺ ἔχει δεῖ αὐτὰ ἐδῶ· ἐκεῖνος ὅμως ποὺ εἶναι ἀμύητος τῶν μυστηρίων, ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει πάρει μέρος σ' αὐτά, καθὼς θά χάνεται μέσα

στά ρυπαρά σκοτάδια τοῦ Ἄδη, δὲν θὰ ἔχη ποτέ ἐκείνη τὴ μοῖρα ποὺ οἱ θεοὶ ἀποφασίζουν νὰ δώσουν στοὺς μεμνημένους.

Πέντε εἶναι τὰ μέρη (οἱ βαθμοὶ) τῆς μυήσεως. Τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον προηγεῖται εἶναι ὁ Καθαρμός. Διότι ἡ μετουσία τῶν Μυστηρίων δὲν ἐπιτρέπεται διὰ πάντας, τοὺς ἐκφράζοντας τὴν ἐπιθυμίαν τῆς εἰς αὐτὰ συμμετοχῆς. Ἄλλ' ὑπάρχουν ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἀποκλείουν οἱ θεσμοὶ τῶν Μυστηρίων, ὡς συμβαίνει μὲ τοὺς μὴ ἔχοντας καθαρὰς τὰς χεῖρας, ἐξ αἰτίας φόνου ἢ ἄλλως, καὶ μὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀσύνετον φωνήν.

Ἄλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ μὴ ἀποκλειόμενοι, εἶναι ἀνάγκη ὅπως, πρὸ παντὸς ἄλλου, τύχουν τοῦ ἀναγκαιοῦντος καθαρμοῦ.

Μετὰ τὴν κάθαρσιν, δεύτερος βαθμὸς εἶναι ἡ Παράδοσις τῆς τελετῆς.

Τρίτος βαθμὸς ἡ καλουμένη Ἐποπτεία.

Τέταρτος βαθμὸς, ὅστις ἀποτελεῖ καὶ τὸ τέλος τῆς ἐποπτείας, εἶναι ἡ ἀνάδεσις καὶ ἡ ἐπίθεσις τῶν στεμμάτων, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ παραδίδῃ καὶ εἰς ἄλλους τὰς τελετάς, τὰς ὁποίας παρέλαβε, τυγχάνων τοῦ ἀξιώματος τῆς δαδουχίας, ἢ τῆς ἱεροφαντίας ἢ τινος ἄλλης ἱερωσύνης. Πέμπτη βαθμὶς εἶναι ἡ Εὐδαιμονία, ἡ περιγιγνομένη ἐκ τῆς θεοφιλίας καὶ ἐκ τῆς συνδιαιτήσεως μετὰ τῶν θεῶν.

Ἐπὶ τοῦ ἰδίου ζητήματος ὁ Συνέσιος, Ἐπίσκοπος Πτολεμαῖδος, εἰς Δίωνα λέγει «Λέγεται ὅτι ὁ σπόρος τοῦ Κάδμου, ριφθεὶς ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀνέδωσεν ὀπλίτας σπαρτοὺς· μέχρι σήμερον ὅμως οὐδεὶς μῦθος ἀναφέρει, ὅτι ὡς διὰ μαγείας ἀνεφύησαν σπαρτοὶ γινώσται τῶν Μυστηρίων τοῦ Σύμπαντος. Διότι ἡ Ἀλήθεια δὲν εἶναι πρᾶγμα ἐρριμένον ὡς ἄχρηστον, οὐδὲ οὐτιδανόν, οὐδὲ διὰ τῆς θήρας ἀλωτόν. Πῶς ἄρα γε φθάνει τις εἰς τὴν Ἀλήθειαν; Ἄς προσκληθῇ διὰ τὸν διψῶντα τὴν Ἀλήθειαν ἡ Φιλοσοφία ὡς σύμμαχος. Καὶ οἱ διὰ τὴν Ἀλήθειαν ὑποψήφιοι ἄς παρασκευάζονται, ὅπως ἀνεχθῶσιν, ὅπως ἀντιμετωπίσωσιν ὀλοκληρον ἐκείνην τὴν πρόοδον, τῆς ὁποίας τὸ μῆκος εἶναι παρμἐγιστον, παιδευόμενοι καὶ προπαιδευόμενοι. Διότι εἶναι ἀνάγκη πρῶτον μὲν ν' ἀποδυθῇ τις τὴν ἀγροικίαν· καὶ νὰ ἐποπτεύσῃ τὰ μικρὰ πρὸ τῶν μεγαλυτέρων· καὶ νὰ γίνῃ τις μέλος τοῦ χοροῦ, προτοῦ νὰ δαδουχήσῃ· καὶ νὰ δαδουχήσῃ τις προτοῦ νὰ ἱεροφαντήσῃ. Ἀνάγκη δηλαδὴ ν' ἀντιμετωπίσῃ κόπους ἐπὶ πόνων. Οὐδὲ τὰ μέγала κατορθοῦνται ἄνευ τῆς καταβολῆς τῶν σχετικῶν ἀγώνων καὶ μόχθων. Τὰ πάντα ὠριμάζουν, ποτιζόμενα διὰ τοῦ ἰδρωτός...».

Σημειοῖ δέ ὁ Ὀλυμπιόδωρος «Κατὰ τὰς ἱερὰς τελετὰς προηγούντο μὲν αἱ πάνδημοι καθάρσεις, ἡκολούθουν δ' αἱ ἀπορρητότεραι καθάρσεις (εἰς τὰς ὁποίας δὲν συμμετεῖχον οἱ πολλοί) μετὰ δὲ ταύτας ἤρχοντο αἱ λεγόμεναι συστάσεις καὶ ἐπὶ ταύταις αἱ μῆσεις, ἐν τέλει δὲ αἱ ἐποπτεῖαι».

Καθόσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀληθῆ μῆσιν, ὡς παραδίδει ὁ Θεοδώρητος, ὅ,τι λέγει ὁ ἱεροφάντης δὲν ἀντιλαμβάνονται ὅλοι, ἀλλ' οἱ περισσότεροι βλέπουν τὰ δρώμενα, οἱ δὲ ὀνομαζόμενοι ἱερεῖς ἐκτελοῦν τὸν θεσμὸν τῶν Μυστηρίων καὶ μόνον ὁ ἱεροφάντης γνωρίζει διὰ ποῖον λόγον γίνονται αὐτὰ καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς ὁποίους θὰ κρίνῃ ἀξίους ἀποκαλύπτει τὴν σημασίαν.

Φαίνεται δὲ ὅτι εἰς τὰς ἀνωτάτας τῆς Μυσσεως βαθμίδας ἐδημιουργεῖτο ἡ κατάλληλος ἐκείνῃ ἀτμόσφαιρα, ἣτις ἔφερε τὰς ψυχὰς τῶν μυστῶν εἰς θεϊκὴν μανίαν καὶ ἔκστασιν, ἣτις ἐκαλεῖτο βακχεία ἥτοι εἰς φιλοσοφικὴν μέθην, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο παρεχόμενη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Διότι ὡς ὁ Πλάτων εἰς Φαῖδρον ἀναφέρει:

Δύο εἶναι τὰ εἶδη τῆς μανίας. Ἡ μία ἔρχεται ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων νοσημάτων καὶ ἡ ἄλλη μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, ὅταν ἀπαλλαγῶμεν ἐκ τῶν συνήθων θεσμῶν. Μὰ τώρα τὰ μεγαλύτερα καλὰ μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὴν μανίαν, ἡ ὁποία μᾶς χαρίζεται ὡς θεῖον δῶρον. Ὅμως τοῦτο ἀξίζει νὰ φέρωμεν ὡς μαρτυρίαν, τὸ ὅτι ἀπὸ τοὺς παλαιούς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔθεσαν τὰ ὀνόματα (εἰς τὰ πράγματα) ἡ μανία δὲν ἐθεωρεῖτο κατὰ αἰσχρὸν ἢ ἐντροπή, διότι δὲν θὰ συνέδεον τὸ ἴδιον αὐτὸ ὄνομα μὲ τὴν καλλίστην τέχνην, ὅπου κρίνεται τὸ μέλλον καὶ δὲν θὰ τὴν ὀνόμαζον μανικὴν.

Καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὸν Φαῖδρον λέγει:

Τρίτῃ ἡ ἔμπνευσις καὶ ἡ μανία, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὰς Μούσας, ἀφοῦ καταλάβει μίαν ψυχὴν ἀγνήν καὶ παρθένον, διεγείρουσα καὶ ἐνθουσιάζουσα αὐτὴν μὲ ὠδὰς καὶ ἄλλα εἶδη ποιήσεως, ὑμνοῦσα τὰ ἀπειρα κατορθώματα τῶν ἀρχαίων, μορφώνει τοὺς μεταγενεστέρους· ὅστις ὅμως δίχως τὴν ἔμπνευσιν τῶν Μουσῶν κρούση τὰς ποιητικὰς θύρας, πιστεύων ὅτι μὲ τὴν τέχνην του θὰ γίνῃ διάσημος ποιητής, δίχως νὰ ἐπιτυχάνῃ τὸν σκοπὸν του, ἐπισκιάζεται· καὶ αὐτὸς καὶ τὰ ποιήματά του τὰ μὲ σκέψιν δημιουργημένα ἀπὸ τὰ ποιήματα τῶν ἐμπνεομένων ἀπὸ τὰς Μούσας.

Ἡ μανία καὶ βακχεία συνεπῶς ἐδημιούργη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Μυστῶν τὴν ἔκστασιν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, ὅστις εἶναι ἕξαρσις τοῦ Διονυσιακοῦ τῆς ψυχῆς στοιχείου, ἥτοι ἀνύψωσις εἰς ἀνωτέρας πνευματικὰς σφαίρας, ἐνθα ἡ ψυχὴ περιχαρὴς καὶ ἐλευθέρα παθῶν, ἀντελαμβάνετο τὴν θεϊότητα αὐτῆς, ὡς καὶ πάσης ἄλλης ἀδελφῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν ἐσέβετο καὶ ἡγάπα, ἐνῶ συγχρόνως

ἀπέκτα δημιουργικὴν ἰκανότητα πρὸς ἀνωτέραν ἐσωτερικὴν γνῶσιν καὶ λύτρωσιν.

Ἐξ ὅσων ἔχουν παραδοθῇ αἱ τελεταὶ τῆς Μυήσεως διὰ τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια, ἅτινα καὶ σημαντικότερα καὶ πλέον ἐπίσημα ἦσαν, περικλείοντα ὡσαύτως τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀρφισμοῦ, ἔχουν οὕτως: Πρῶτον οἱ ὑποψήφιοι ἐμμοῦντο εἰς τὰ μικρά, ἀφιερωμένα εἰς τὴν Περσεφόνην κατὰ τὸν μῆνα Ἀνθεστηρῶνα εἰς τὰς Ἄγρας ἔξωθεν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὕστερον μετὰ ἓνα περίπου χρόνον εἰς τὰ μεγάλα, εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρας κατὰ τὸν Βοηδρομιῶνα μῆνα εἰς Ἐλευσίνα.

Ὁ εἰς τὰ μικρά μούμενος ἐφέρετο συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου του, ὅστις ὡς θετὸς πατὴρ αὐτοῦ ἦτο συγχρόνως καὶ ἐγγυητὴς ὅτι ὁ δόκιμος ἦταν ἄνθρωπος ἐνάρετος καὶ πιστὸς καὶ θὰ παραμείνῃ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τοιοῦτος. Ἀφοῦ δὲ ἐδοκιμάζετο μὲ νηστείας καὶ ἄλλας σκληραγωγίας, ἤρχετο εἰς ἐπὶ τούτῳ κατασκευασμένον Ἱερὸν πλησίον ποταμοῦ κειμένου, ἔνθα ἐλούετο εἰς τὸ ὕδωρ του ἵνα καθαρθῇ ἀπὸ παντὸς ρύπου τῆς προτέρας διαγωγῆς· δι' αὐτὸ δὲ ὁ Ἱερεὺς ὁ ἔχων τὴν ἐπιστάσιν τοῦ Ἱεροῦ ἐκαλεῖτο Ὑδρανός, διότι ὁ καθαρισμὸς ἐγένετο δι' ὕδατος.

Κατόπιν, ἐθυσίαζον χοῖρον θηλυκόν, ὅστις συμβολίζει τὴν εὐφορίαν τῆς φύσεως. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ δόκιμος ὠμνυεν ὅτι δέν θὰ ἀποκαλύψῃ τι εἰς ἀμύητον ἐξ ὅσων εἶδε καὶ ἤκουσε. Τότε ἐγένοντο καὶ διάφοροι ἐρωτήσεις ὑπὸ τοῦ Ἱερέως ὡς ἐξῆς: Ἐφαγες καρπούς; ὁ δὲ δόκιμος ἀπεκρίνετο, ἐνήστευσα, ἔπιον κυκεῶνα, ἔλαβον ἀπὸ τῆς κύστεως, ἔβαλον εἰς τὸν κάλαθον, ἔλαβον ἀπὸ τοῦ καλάθου, ἔβαλον εἰς τὴν κύστιν. Καὶ ὁ μὲν κυκεῶν ἦτο μίγμα κριθαλεύρου μεθ' ὕδατος ἢ οἴνου ἢ γάλακτος ἢ μέλιτος· ἢ τυροῦ καὶ διαφόρων χόρτων καὶ μάλιστα γλήχωνος, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο ὡς θρεπτικόν, ἢ δροισιτικόν, ἢ κινητικόν ἢ δυναμωτικόν, ὅπερ ἔδωκε νὰ πῖνῃ ἵνα δροισισθῇ εἰς τὴν Δήμητρα, ἢ γράϊα Μίσμη ὅταν αὕτη ἦλθεν τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ ἡ Ἰάμβη εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κελεοῦ. Ὁ δὲ κάλαθος καὶ ἡ κύστις ἐκομίζοντο μετὰ πομπῆς κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς Δήμητρος. Ἐπινον δὲ τὸν κυκεῶνα οἱ εἰς τὰ Ἐλευσίνια μούμενοι εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας περιπλανήσεως τῆς Δήμητρος πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς κόρης τῆς Περσεφόνης, τῆς ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος ἀρπαγείσης, καὶ τῆς παρηγορίας καὶ τοῦ δροισισμοῦ ὃν αὕτη ἔλαβεν ἐκ τῆς πόσεως τοῦ ποτοῦ αὐτοῦ. Διότι τὸ ποτὸν αὐτό, ἦταν σύμβολον τῆς γλυκύτητος, ἥτις διε-

δέχετο τὴν ἐκ τῆς μυήσεως ταραχὴν τῶν μουμένων εἰς τὸ Μυστικὸν δράμα τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης.

Ὁ εἰς τὰ μικρὰ Μυστήρια μουόμενος ἐκαλεῖτο Μύστης καὶ ἦταν ἄξιος πλέον νὰ μυηθῇ καὶ εἰς τὰ Μεγάλα. Τὰ δὲ Μεγάλα Μυστήρια ἐγένοντο εἰς τὴν Ἐλευσίνα κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

Οἱ Ἱερεῖς τῶν Μυστηρίων τούτων ἦσαν τέσσαρες· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐκαλεῖτο Ἱεροφάντης· οὗτος προήρχετο ἐκ τοῦ γένους τῶν Εὐμολπιδῶν, ἦταν ισόβιος, ὠριμος τὴν ἡλικίαν, ἄγαμος, μέλαμπρὰν φωνήν, μεγαλοπρεπῶς ἐνδεδυμένος, παρέχων τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Δημιουργοῦ τῆς κτίσεως καὶ αὐτὸς ἐδέχετο τοὺς πρὸς μύησιν. Ὁ δεῦτερος ὠνομάζετο Δαδοῦχος ἢ Λαμπαδοῦχος συμβολίζων διὰ τῶν ἐνδυμάτων του καὶ τῆς κόμης αὐτοῦ τὸν Ἥλιον. Οὗτος ἐκαθάριζε τοὺς μουμένους. Ὁ τρίτος ἐκαλεῖτο Ἐπιβώμιος ἥτοι ἐπιστάτης τοῦ Βωμοῦ καὶ εἰκόνιζε τὴν Σελήνην. Ὁ τέταρτος ἦταν ὁ Ἱεροκῆρυξ, ὁ ὁποῖος ἡμπόδιζε τοὺς μουμένους νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ Ἱερὸν, ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς τὰς ἀποκρίσεις τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἀποκρίνωνται ἐρωτόμενοι καὶ ἦταν ἐνδεδυμένος ὡς ὁ Ἑρμῆς.

Ἦσαν δὲ ἐνδεδυμένοι οὕτως οἱ Ἱερεῖς, διότι τὸ Ἱερὸν εἰκόνιζε τὸ σύστημα τοῦ παντός, οἱ δὲ βαθμοὶ Μυήσεως ἐλάμβανον τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ Ζωδιακοῦ.

Υπῆρχαν ἐπίσης καὶ πολλοὶ ἄλλοι κατώτεροι ἱερεῖς ὡς καὶ Ἱεριαί, καλούμεναι Μέλισσαι διὰ τὰς γυναῖκας, προσέτι δὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς ὅστις ἐφύλαττε τὴν εὐταξίαν τῆς τελετῆς μετὰ τοῦ τάγματος του.

Ἡ Τελετὴ ἐγίνετο τὴν νύκτα, οἱ δὲ μουόμενοι προσήρχοντο ἀφοῦ ἐνήστευον καὶ παρέμενον ἐγκρατεῖς ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας, ἐν σιγῇ καὶ σεβασμῷ, ἐστεμμένοι μὲ μῦρτον.

Οἱ στέφανοι αὐτοὶ ὠνομάζοντο Ἴσμερα ἢ Ἴμερα ἄνθη, συμβολίζοντες πιθανῶς τὴν σφοδράν τῶν μουμένων ἐπιθυμίαν πρὸς μύησιν, καθόσον τὸ ἰμήρομαι σημαίνει ἐπιθυμῶ σφοδρῶς. Ὑπὸ τοὺς πόδας των εἶχον δέρμα ζώου προβάτου ὅπερ ἐθυσιάσθη εἰς τὸν Δία, διὸ ὠνόμαζον αὐτὸ Διὸς κώδιον ἢ Διοσκώλιον, πατοῦντες εἰς αὐτὸ μὲ τὸν ἀριστερὸν πόδα ὅταν ἐκαθαρίζοντο. Ἐν συνεχείᾳ ἔπλυνον τὰς χεῖρας των εἰς τὸν Πρόναον καὶ ἀφοῦ ὠμνουν ὅτι θὰ εἰποῦν τὰ πάντα ὅσα ἔπραξαν εἰς τὸν πρότερον αὐτῶν βίον, ἐξωμολογοῦντο εἰς τὸν Ἱεροφάντην.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἱεροκῆρυξ ἀπεμάκρυνε τοὺς βεβήλους κράζων «Ἐκάς, Ἐκάς, βέβηλοι», ἥτοι μακράν, μακράν βέβηλοι καὶ ἤρχιζεν ἡ καθαυτὸ Μύησις εἰς τὸν μυστικὸν σηκόν, ὅστις ἐκαλεῖτο μυστο-

δόκος δόμος ἐκ τοῦ ὅτι ἐδέχετο τοὺς Μύστας, ἐξ οὗ καὶ ὁ Ἱεροφάντης ἐκαλεῖτο Μυσταγωγός, ἦτοι ὁ τοὺς Μύστας ἄγων.

Ἐνταῦθα ἐγένετο νέος ὄρκος καὶ διάφοραι ἐρωταποκρίσεις, ἐξ ὧν μία τῶν ἀποκρίσεων ἦταν ἡ ἐξῆς: Ἐφαγον ἐκ τοῦ τυμπάνου, ἔπιον ἐκ τοῦ κυμβάλου, ἔφερον τὸν κέρνον, εἰσῆλθον εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον. Αὐτὰ δὲ ἦσαν ἀγγεῖα περιέχοντα καρπούς, ἐξ οὗ καὶ κερνοφόρος καὶ κερνοφορεῖν.

Μετά, ἡνοιογὸν τὸ Πέτρωμα, ἐλάμβανον τὴν Ἱερὰν Βίβλον ἀναγιγνώσκοντες αὐτήν, πλὴν ἀγνοοῦμεν τὸ περιεχόμενον αὐτῆς. Ἠκολούθουν ἔπειτα αἱ δοκιμασίαι, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον σκληραί, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἐπεκράτη σκότος, ἔπιπτον κεραυνοί, ἐφαίνοντο ἀστραπαί, ἠκούοντον βρονταί, θρῆνοι καὶ ὀλολυγμοὶ καὶ ἐφαίνοντο ἄγρια φαντάσματα εἰς τρόπον ὥστε παρείχετο ἡ εἰκὼν τοῦ Ταρτάρου, ἐν τέλει δὲ ἔλαμπε φῶς λαμπρότατον.

Ἐν συνεχείᾳ ἀφηροῦντο τὰ ἐνδύματα τοῦ δοκίμου καὶ περιζώνυτο οὗτος μόνον ζώνην ἐκ δέρματος ἐλάφου, τοῦ ἱεροῦ ζώου τῆς Ἀρτέμιδος, συμβολιζομένου οὕτως ὅτι ὁ δόκιμος ἀποβάλλει τὴν προτέραν διαγωγὴν, ὡς βέβηλον καὶ ρυπαρὰν καὶ ἐνεδύετο ἄλλην νέαν καὶ καθαρὰν· ἐπειδὴ τὰ μυστήρια ἐσυμβόλιζον τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀναγέννησιν.

Κατόπιν, ἔδιδον ἐν διάδημα εἰς τὸν μουούμενον, ὅστις ὁμῶς δὲν τὸ ἔφερεν εἰς τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ ἔρριπτε τοῦτο κατὰ γῆς καὶ τὸ κατεπάτει, ἵνα οὕτω καταδείξη τὴν ταπεινοφροσύνην ὡς καὶ τὴν πρὸς τὴν ἀρχομανίαν καὶ δεσποτείαν περιφρόνησιν αὐτοῦ. Ὑστερον ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν καὶ ὁ Ἱεροφάντης διὰ τοῦ ξίφους ὑπετίθετο ὅτι ἔκοπτεν αὐτήν, ὁ δὲ μουούμενος ἔπιπτε νεκρὸς δῆθεν, ἀνεγειρόμενος ἐκ νέου μετ' ὀλίγον, ὡς ἀναστηθεὶς.

Τότε ἔδιδον πρὸς αὐτὸν ἐνδυμα ἄλλον, Ἱερὸν νομιζόμενον, τὸ ὁποῖον ἐφύλαττεν ὡς σημεῖον ἔντιμον καὶ ἀποτρόπαιον παντὸς κακοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ἐνδύματα αὐτοῦ, ἅτινα ἐφόρει κατὰ τὴν μῆσιν, ἐνομιζοντο ὁμοίως ἱερά, ὥστε ὅταν ἐσχίζοντο ἐκ τῆς πολυκαιρίας, κατεσκεύαζον ἐξ αὐτῶν σπάργανα διὰ τὰ βρέφη ἢ ἀφιέρωναν ταῦτα εἰς τὸν Ναόν.

Μετά ταῦτα ὁ μουούμενος εἰσῆρχετο πάλιν εἰς τὸν Ναόν, ὅστις ἦταν ἄλλως διεσκευασμένος καὶ διεκοσμημένος, ὥστε νὰ δίδῃ οὗτος τὴν εἰκόνα τῶν Ἠλυσίων πεδίων. Τότε ὁ Μύστης ὠνομάζετο Αὐτόπτης καὶ Ἐπόπτης καὶ Ἐφορος διότι εἶδε τὰ Μυστήρια ἰδίῳις ὄμμασι καὶ διὰ τοῦτο τὰ μυστήρια ταῦτα ὠνομάζοντο ἐποπτικά καὶ ἡ μῆσις αὐτοψία.

Ἐπειτα ὁ Ἱεροφάντης ἔδιδεν εἰς τὸν μουούμενον ὀλίγον ἄρτον, σύμβολον τῆς Δήμητρος, ἐδίδασκε τὰ νέα αὐτοῦ καθήκοντα τὰ ἐκ τῆς Μυήσεως ἀπορρέοντα, ἐζήτα τὴν τήρησιν αὐτῶν καὶ ἔψαλλον ὕμνον πρὸς τὸν Θεόν, τοῦ Ὁρφέως νομιζομένου, ἐκ τεσσαράκοντα στίχων συγκειμένου.

Τέλος ἔψαλλον πάντες οἱ Ἱερεῖς καὶ οἱ μεμυημένοι ἀπὸ κοινοῦ εὐχαριστηρίους πρὸς τὸν Θεὸν ὕμνους. Μετὰ ταῦτα ἀνεγίνωσκον τὴν θεογονίαν τοῦ Σαγχουινιάθωνος, ἐπεξήγουν τὰ σύμβολα τῶν πλανητῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων, ὡς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ σύμβολα, ὥστε νὰ γνωρίζουν ποῦ ἀναφέρεται ἡ λατρεία καὶ διατί, ὡς λέγει Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἡ διδασκαλία τῶν μεγάλων μυστηρίων ἦταν περὶ παντὸς τοῦ κόσμου, ἤτοι περὶ τῆς φύσεως τῶν ὄντων.

Ἐν τούτοις ἤκούετο καὶ τις φωνὴ ἀόρατος, τῆς φύσεως δηλονότι, βεβαιοῦσα τὴν τῶν μυστηρίων διδασκαλίαν, λέγουσα τὰ ἑξῆς:

«Ἀκούσασα τῶν προσευχῶν ὑμῶν, πάρειμι· ἐγὼ εἰμί ἡ φύσις ἡ μήτηρ τῶν ὄντων, ἡ βασίλισσα τῶν στοιχείων, ἐμέ δεικνύει τὸ φῶς, ὥστε μέ ἐγνώρισαν πάντα τὰ ἔθνη· οἱ μὲν Φρύγες μέ ὀνομάζουσι μητέρα τῶν Θεῶν, οἱ δὲ Κύπριοι Ἀφροδίτην, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι Δήμητρα, οἱ δ' Αἰγύπτιοι Ἴσιν. Γίνεσθε δίκαιοι καὶ ἐνάρετοι, ἵνα ζήσητε ἐνδόξως ὑπὸ τὴν ἐμὴν ὑπεράσπισιν. Μετὰ δὲ τὸν ἔνδοξον θάνατον, εὐρήσετε ἀνεωγμένας τὰς πύλας τῶν Ἥλυσιων πεδίων. Ἐὰν δὲ φανῇτε πρόθυμοι εἰς τὴν λατρείαν μου καὶ ἄξιοι τῶν εὐεργεσιῶν μου, ἡ ζωὴ ὑμῶν ἔσεται πολυχρονιωτέρα τῆς εἰμαρμένης προθεσμίας». Κατόπιν ἐδείκνυσεν πρὸς τοὺς μνηθέντας τὸ σύμβολον τῆς γενέσεως καὶ τῆς εὐφορίας, δηλαδὴ τὸν φαλλόν.

Μετὰ ταῦτα ἠῦχοντο οἱ μνηθέντες πρὸς τὴν φύσιν, λέγοντες τὸν ἑξῆς ὕμνον:

«Χαῖρε Ἱερά εὐεργέτις τῶν ἀνθρώπων καὶ μήτηρ φιλόστοργος, δὸς ἄφθονα τοῖς θνητοῖς τὰ σὰ δῶρα, ἔκτεινον τὴν χαριτόβρυτόν σου χεῖρα ἐπὶ τοῖς δυστυχοῦσι. Χαῖρε, σοὶ εὐχομαι, δύναμις θεία, ἣν τιμῶσιν οἱ οὐράνιοι θεοὶ καὶ τρέμουσιν οἱ καταχθόνιοι, τὴν τάξασαν τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων, τὴν τρέφουσιν τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου, τὴν διοικοῦσαν τὸ πᾶν, τὴν βασιλεύουσιν μέχρι τοῦ Ταρτάρου. Σὺ λαλεῖς καὶ τὰ ἄστρα ἀποκρίνονται, οἱ θεοὶ χαίρουσιν, οἱ καιροὶ συνεπακολουθοῦνται, τὰ στοιχεῖα ὑπακούουσιν, οἱ ἄνεμοι τρέχουσι, τὰ νέφη συνεγείρονται, τὰ φυτὰ βλαστάνουσι, τὰ θηρία κατοικοῦσιν εἰς τὰ ὄρη, οἱ ὄφεις κρύπτονται, καὶ πάντα σοὶ ὑπακούουσι. Τίς δύναται ὑμνῆσαι ἀξίως τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, ἣν βλέπω ἀείποτε, θεωρῶν τὰς μεγαλουργίας σου; Ζήτω ἡ Ἱερά σου εἰκόνα ἀείποτε εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου».

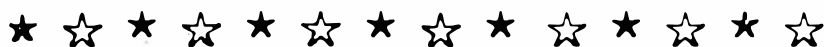
Τοιαύτη ἦτον ἡ εἰς τὰ Μυστήρια μύσις, μηδένα ἰχνος εἰδωλο-
λατρείας ἐμπεριέχουσα εἰ μὴ ἀληθῆ λατρείαν καὶ σέβας πρὸς τὸν
Ἕνα καὶ Μοναδικὸν Δημιουργὸν καὶ Κτίστην τοῦ Κόσμου, ὡς
Ἀπρόσωπον Καθολικὸν Λόγον θεωρούμενον.

Τὴν δὲ διδασκαλίαν τῶν Μυστηρίων ἠκολούθησαν οἱ Πλατω-
νικοὶ καὶ Νεοπλατωνικοὶ, οἱ Μαθηταί, οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Εὐαγγε-
λισταὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τοῦτο ἐπαρκῶς ἐπιβεβαιοῦν ὁ Θεο-
δώρητος, ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ Ὠριγένης, ὁ Διονύσιος ὁ
Ἀρεοπαγίτης καὶ αὐτὸς ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος, παρατηρῶν ὅτι τὰ
δόγματα τοῦ Πλάτωνος, δὲν ἦσαν διάφορα τῶν τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ τοῦτο ὑπῆρξε φυσικὸν ἐπακόλουθον τῆς ρώμης καὶ τῆς
ἐλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, τοῦ ἐκ τῶν Μυστηρίων
ἐκπηγάσαντος, ὑπερ παρήγαγε τὴν Φιλοσοφίαν, ἥτις ὡς φωτοβό-
λας ἀστήρ κατήύγασε τὴν ἀνθρωπότητα πᾶσαν, ὡς δέχονται καὶ
διακηρύττουν ἅπαντα τὰ φωτεινὰ πνεύματα ἀπανταχοῦ τοῦ κό-
σμου.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἀμάθεια, ἡ μισαλλοδοξία, ὁ φανατισμὸς,
πολλάκις δὲ καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀπορρέουσα μωρὰ ἀντίδρασις, ἡ ὀφει-
λομένη εἰς τὴν ἀνικανότητα τῆς κατανοήσεως τῶν ὑψηλῶν δογμά-
των τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Θεολογίας ἐκ μέρους ἀσθενῶν πνευ-
μάτων, ἐκαλλιέργησαν τὴν ψευδῆ καὶ ἄδικον πίστιν, ὅτι οἱ Ἀρχαῖοι
Ἕλληνες ὑπῆρξαν κατ' ἐξοχὴν εἰδωλολάτραι, ἐμπροδίζοντες ταῦτα
τὰ πνεύματα ὅπως ἐμβαθύνουν εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλληνικῆς
Πνευματοδοξίας.

Ὁ Σπυρίδων Νάγος ἔλεγε: «Ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκεία ἐν τῷ
συνόλῳ τῆς ἀποτελεῖ ἕν μεγαλοῦργημα. Ἀπασχολεῖται ἐπιμελῶς ὄχι
μόνον μὲ τὸ πνεῦμα καὶ μὲ τὰς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν
Φύσιν καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου. Αἱ ἔννοιαι τῆς ἀρχαίας
Ἑλληνικῆς Θρησκείας, αἱ ἀποκαλύπτουσαι δι' ἀλληγορικῶν παρα-
στάσεων τὴν ὑπαρξιν, τὴν γενεολογίαν, τὸ φύλον, τὰς ιδιότητας,
τὰς σχέσεις καὶ ἀντιθέσεις τῶν Θεῶν, παρέχουν πλήρη καὶ λεπτο-
μερῆ ἀπεικόνισιν τῶν σταθμῶν τῆς ἐξελισσομένης κατὰ τοὺς
θεῖους νόμους αὐσίας τῆς Φύσεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἔρχεται εἰς τὸ
εἶναι τῆς ἐνεργείας τοῦ πνεῦμα αὐτῆς... Ἀλλὰ διὰ νὰ κατανοη-
θῇ αὕτη πρέπει νὰ μελετηθοῦν πρότερον ἡ ὅλη Φύσις καὶ οἱ λει-
τουργοῦντες νόμοι τῆς.. Ἡ δὲ ἀδυναμία αὕτη ὠδήγησε τοὺς πα-
ρερμηνευτὰς τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκείας εἰς τὴν διατύπωσιν σκέ-
ψεων αὐτόχρονα ἀκολάστων».

‘Ο κίνδυνος τῆς πυρηνικῆς καταστροφῆς

97 βραβεῖα Νόμπελ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἐπισημαίνουν σὲ διακήρυξή τους, γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ, τοὺς κινδύνους ποὺ διατρέχει ἡ ἐπιβίωση τῆς ἀνθρωπότητας μὲ τὸ σημερινὸ ξέφρενο κυνήγι τῶν πυρηνικῶν ἐξοπλισμῶν καὶ κάνουν ἐκκλήση:

- Πρὸς τὰ μέλη τῆς Παγκόσμιας ἐπιστημονικῆς κοινότητας νὰ δεχθοῦν ὑπευθυνότητες καὶ νὰ δραστηριοποιηθοῦν ἄμεσα γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τοῦ πυρηνικοῦ πολέμου.
- Πρὸς ὅλες τὶς Κυβερνήσεις τοῦ Κόσμου νὰ βροῦν μιὰ ἀποτελεσματικὴ διεθνῇ συμφωνία ποὺ νὰ στοχεύει στὴν ἐκμηδένιση τῆς πιθανότητας νὰ γίνῃ πυρηνικὸς πόλεμος καὶ στὴν ἀποτροπὴ τοῦ κινδύνου ποὺ συνεπάγεται γιὰ τὸν πολιτισμὸ ὁποιαδήποτε χρῆση Πυρηνικῶν ὄπλων.
- Πρὸς ὅλους τοὺς λαοὺς νὰ ὑποστηρίξουν ὁποιαδήποτε μέτρα ἀπομακρύνουν τὸ πυρηνικὸ μένος ποὺ ἀπειλεῖ τὴν ἐπιβίωση τῆς ἀνθρωπότητας.

Στὴν διακήρυξη τους οἱ 97 ἐπιστήμονες τονίζουν πὼς μιὰ συμφωνία ἀφοπλισμοῦ φαίνεται νὰ εἶναι τόσο μακριὰ ὅσο ποτὲ ἄλλοτε, ἐνῶ ἀντίθετα τὰ ὄπλα μαζικῆς καταστροφῆς πολλαπλασιάζονται καὶ μερικοὶ ἡγέτες κρατῶν φαίνεται νὰ δέχονται ἐπικίνδυνες ὅσο καὶ παραπλανητικὲς ιδέες, ὅπως ἐκείνη τοῦ «περιορισμένου» πυρηνικοῦ πολέμου καὶ τοῦ πυρηνικοῦ πολέμου ποὺ εἶναι δυνατό νὰ «κέρδιθεῖ». Ἡ κατάσταση αὕτῃ χειροτερεύει μὲ τὴ μεταφορὰ πρὸς τὶς χῶρες τοῦ τρίτου κόσμου τῆς στρατηγικῆς ἀντιπαράθεσης τῶν μεγάλων δυνάμεων καὶ μὲ τὴν ἀτέλειωτη ἀλυσίδα τῶν πολέμων ἀνάμεσα σὲ μικρὰ κράτη ποὺ γίνονται ἀπὸ τὸ δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο καὶ μετὰ. Ὁ κόσμος συνεχίζει νὰ προχωρεῖ μὲ ὅλο καὶ πιὸ γρήγορους ρυθμοὺς πρὸς τὴν ὕστατη κρίση ἀπ’ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐπιστροφή.

Ὅσο τὰ πυρηνικὰ ὄπλα θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν στὰ ὀπλοστάσια καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κρατῶν ποὺ τὰ κατέχουν ν’ αὐξάνει ἀπὸ τὴν ἀπουσία ἀποτελεσματικῶν μέτρων γιὰ τὴ μὴ διάδοσή τους, ἡ ἀνθρωπότητα θὰ ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ στὸ χεῖλος τῆς παγκόσμιας καταστροφῆς.

Καὶ οἱ 97 ἐπιστήμονες συμπληρώνουν. Ἀπὸ τὶς μελέτες ποὺ ἔχει κάνει γιὰ πολλὰ χρόνια ἡ κίνηση Pugwash πάνω στὰ προβλή-

ματα αυτά έχουμε απόλυτα πεισθεί πως ό άφοπλισμός είναι τεχνικά δυνατός· αυτό που λείπει είναι ή πολιτική βούληση. Ό καθολικός πυρηνικός άφοπλισμός και μακροπρόθεσμα, ό άφοπλισμός από χημικά, «συμβατικά» και άλλα όπλα, πρέπει νά παραμείνει ό κύριος στόχος μας. Στο μεταξύ όμως, πρέπει νά άγωνιστούμε μέ όλες τις δυνάμεις γιά νά στηθεί ένας σταθερός και παγκόσμια άποδεκτός φραγμός στη χρήση των πυρηνικών όπλων. Όπως δηλώνει μέ έμφαση ό Ίατρικός κόσμος, οι ύγειονομικές ύπηρεσίες και έγκαταστάσεις μιās χώρας δέν φτάνουν γιά νά βοηθήσουν τά θύματα πού θα ύπάρξουν από τό βομβαρδισμό μιās μόνο μεγαλούπολης μέ μιιά μεγάλη πυρηνική βόμβα.

Τά κράτη όλου του κόσμου και ιδιαίτερα οι όνομαζόμενες πυρηνικές δυνάμεις πρέπει νά παραδεχτούν τό απλό γεγονός ότι τά πυρηνικά όπλα δέν μπορούν νά χρησιμοποιηθούν ως μέσο γιά τήν επίλυση όποιασδήποτε μεταξύ τους διαφορās και ότι ή χρήση ενός πυρηνικού όπλου σέ μιιά σύγκρουση είναι πράξη αυτοκτονίας πού μπορεί νά φέρει τήν έξολόθρευση τόσο των άνταγωνιστών όσο και ενός μεγάλου μέρους του υπόλοιπου κόσμου.

Τά σημερινά τερατωδώς ύψηλά έπίπεδα πυρηνικών όπλων πού βρίσκονται σέ άντιπαράταξη πρέπει νά έλαττωθούν όσο γίνεται γρηγορότερα. Γιά νά σταματήσει ή σημερινή αύξηση των έξοπλισμών πρέπει πρώτα νά σταματήσει ό άνταγωνισμός. Αυτό άπαιτεί ένα πάγωμα των σημερινών πυρηνικών όπλων, ένέργεια πού προσφέρει ένα άποτελεσματικό τρόπο γιά νά άρχισι ή ουσιαστική διαδικασία του πυρηνικού άφοπλισμού. Στο πάγωμα των πυρηνικών όπλων θα πρέπει νά συμπεριληφθεί και ή ανάπτυξη τής τεχνολογίας γιά νέα όπλα, πού είναι κύριος παράγοντας στη τροφοδότηση του ξέφρενου άνταγωνισμού σέ μοντέρνα όπλα και σέ συστήματα μαζικής καταστροφής.

Στις σημερινές περιστάσεις πού βρίσκεται ή άνθρωπότητα, ή προειδοποίηση πού ήχησε τόσο εύγλωτα πριν 27 χρόνια στο Μανιφέστο Ράσσελ-Αϊνστάϊν, γίνεται πιό έπείγουσα: «Μπροστά μας βρίσκεται, αν τό διαλέξουμε, συνεχής πρόοδος στην εύτυχία, τή γνώση και τή σόφια. Θα διαλέξουμε αντ' αυτών τό θάνατο, γιατί δέν μπορούμε νά ξεχάσουμε τις φιλονεικίες μας; Κάνουμε έκκληση ως άνθρωπινα όντα σέ άνθρωπινα όντα. Θυμηθείτε τήν ανθρωπινη φύση σας και ξεχάστε τά υπόλοιπα».

Και καταλήγουν. Ύπάρχει άκόμη χρόνος νά διαλέξουμε, αλλά ό χρόνος αυτός γρήγορα εξαντλείται. Τήν διακήρυξή τους οι 97 έπιστήμονες κάτοχοι βραβείων Νόμπελ (51 Άμερικανοί, 20 Άγγλοι, 6 Ρώσοι, 5 Γερμανοί, 4 Γάλλοι, 4 Σουηδοί, 2 Έλβετοί, 1

Αυστραλός, 1 Καναδός, 1 Ίρλανδός, 1 Όλλανδός και 1 Πακιστανός) Έδωσαν στην δημοσιότητα με την ευκαιρία της 25ης επέτειου από της Ίδρύσεως της Διεθνούς κινήσεως Rugwash, στα πλαίσια του έτήσιου συνεδρίου της που έγινε από 26 έως 31 Αυγούστου στην Βαρσοβία.

Η κίνηση Rugwash ιδρύθηκε πριν 25 χρόνια, ύστερα από το περίφημο Μανιφέστο των Ράσσελ - Αϊνστάιν, εκφράζει την συνειδητοποίηση από μέρους των έπιστημόνων του κοινωνικού και του ήθικου τους καθήκοντος και αποτελεί ένα μέσο επικοινωνίας μεταξύ έπιστημόνων Ανατολής και Δύσης και ένα φόρουμ για άτυπες αλλά πολύ έμπεριστατωμένες συζητήσεις σε πολύ άμφιλεγόμενα θέματα που σχετίζονται με τα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν την ανθρωπότητα.

Το περιοδικό έλευθέρας σκέψεως

“ΙΛΙΣΟΣ”

Δραγατσανίου 6, Τηλ. 324.6837, ώραι 9,30-12,30

πλην Σαββάτου

Οι τόμοι 1956 - 1970 έχουν εξαντληθεί.

Έχουν όμως έκδοθή έπιλογαί περιεχομένων τόμων, ως έξης:

Τόμος έπιλογής περιεχομένων τόμων τριετίας 1956 - 1958

Τόμος έπιλογής περιεχομένων τόμων τριετίας 1959 - 1961

Τόμος έπιλογής περιεχομένων τόμων τετραετίας 1962 - 1965

Έκαστος τόμος έπιλογής, δεμένος δρχ. 400

Τόμος έπιλογής πενταετίας 1966 - 1970 δεμένος δρχ. 500

» » » » » χαρτόδετος δρχ. 400

Οι τόμοι 1971 - 1976, χαρτόδετοι, έκαστος δρχ. 250

Οι τόμοι 1977 - 1982, χαρτόδετοι, έκαστος δρχ. 300

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1982 Δραχμές 400

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1983 Δραχμές 400

Έθελοντικώς Δραχμές 500

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ν. ΟΙΧΑΛΙΩΤΗΣ

Ἡ πρόσβαση πρὸς τὸ Θεῖο

Ὁ ἄνθρωπος στὸ βάθος τοῦ διαπνέεται ἀπὸ δύο στοιχεῖα, τὴν «ἐλευθερία βούλησης» καὶ τὴν «ἀγάπη», στοιχεῖα πού, πέ-
ραν τῶν ἄλλων μυστικῶν σχέ-
σεων, ἔχουν τὴ δυνατότητα, μὰ
κι ἀναγκαιότητα, τῆς συνύπαρ-
ξης, δηλαδὴ ἔχουνε μιὰ τέτοια
αὐτοματικὴ ἐλαστικότητα, πού
ἡ ἔξαρση τοῦ ἑνὸς συσπειρώνει
κατὰ μία ἔννοια κι ἀρχὴ τὸ ἄλ-
λο.

Ἐχει ὁ ἄνθρωπος ἐλευθερία
βούλησης γιὰ νὰ κινηθεῖ κ' ἔχει
ἀγάπη γιὰ νὰ μὴν ἀπωλεσθεῖ.
Ἐχει μέσα του τὸ Θεῖον, χωρὶς
νὰ εἶναι Θεῖον.

Ὁ πυρήνας αὐτὸς ἀγάπης, ὅ-
σο δεσμευμένος καὶ νὰ εἶναι
ἀπὸ τὰ μονωτικά τῆς ὕλης,
ἐκπέμπει ἄλλοτε πιὸ πολύ, ἄλ-
λοτε πιὸ λίγο, ἄλλοτε πιὸ ἀραιὰ
καὶ σπάνια, ἄλλοτε πιὸ συχνὰ
καὶ διαρκέστερα.

Στὸ στάδιο αὐτὸ τῆς ἀπελευ-
θέρωσής του, ὁ ἄνθρωπος ἔχει
ἀνάγκη καὶ μιᾶς ἄλλης βοή-
θειας. Ἡ ἔξωθεν αὐτὴ βοήθεια
εἶναι ἡ ἀπρόσωπη Ἀγάπη
τοῦ Θεοῦ, πού διαπερνᾷ, δια-
κλαδώνει καὶ δικτυώνει, θερ-
μαίνει, προστατεύει κ' ἐργάζε-
ται γιὰ τὰ πάντα κατ' ἄγνωστο
κι ἀσύλληπτο νόμο. Ἡ Ἀγάπη
αὐτὴ διαρκῶς ἐκπέμπεται ἢ, ἴ-

σως ἀκριβέστερα, αἰώνια ἐνυ-
πάρχει καὶ κατὰ τὸ ποσοστὸ κ'
ἐκταση πού συμπάλλεται ἀπὸ
τὴν ἐκχυόμενη ὑπὸ τοῦ συγκε-
κριμένου ἀνθρώπου ἀγάπη, γί-
νεται ἐκάστοτε προσωπικὴ,
ἐνεργεῖ δηλαδὴ, φορτίζει αὐ-
τὴν (τὴν ἐπὶ μέρους) καὶ τὴ διά-
θεση ἐκροῆς τῆς ἀναλόγως,
ἀφίνοντας ἔτσι ἀδέσμευτη καὶ
τὴν ἐλευθερία βούλησης τοῦ
ἀνθρώπου αὐτοῦ. Αὐτὸ (αὐτὲς
δηλαδὴ οἱ ἐπαφές Θείας καὶ κα-
τὰ συγκεκριμένο πυρῆνα ἀγά-
πης) ἐπαναλαμβάνεται μέχρι
τὸν χρόνο ἐκεῖνο πού ὁ ἐκτὸς
τοῦ ἀνθρώπου σπινθήρας ἀπε-
λευθερωθεῖ, γίνει δηλαδὴ βού-
ληση κι ἀγάπη μιὰ ἀδιαίρετη
κατάσταση, ὅποτε πλέον κινεῖ-
ται ἀπεριόριστα μ' ἐκτυφλωτικὴ
λάμψη στὸ χεῖμαρο αὐτὸ τοῦ
ρεύματος ἢ αἰώνιας, ὅπως ἄλ-
λιῶς θὰ λέγαμε, κατάστασης
φωτὸς πού λέγεται Ἀγάπη τοῦ
Θεοῦ, φορτίζεται καὶ φορτίζει
ἀδέσμευτα, πληροῦται μέσα σ'
Αὐτὴ.

Κατ' ἐσωτερικὴ θεώρηση ὁ
ἄνθρωπος πρέπει ν' ἀπαλλαγεῖ
ἀπὸ τὸν κραδασμικὸ ρυθμὸ τῆς
ὕλης, ν' ἀποδεσμευθεῖ, νὰ γίνε-
ι ἔτσι ἐλεύθερος γιὰ ὀριστικὴ
μεταπήδηση σὲ νέους κόσμους,
σὲ νέα ἐπίπεδα συνειδητότη-

τας. Καὶ αὐτό, κατ' ἀρχάς ἐπι-
τυγχάνεται προσπερνώντας τὴ
λεπτομέρεια (πηγὴ τῶν διαφο-
ρῶν) καὶ τὸ ἐπουσιῶδες. Θὰ
πρέπει ν' ἀρχίσουμε λοιπὸν νὰ
βαδίζουμε σταθερά τὸ δρόμο
γιά τὴν κατανόηση αὐτῆς τῆς ἱ-
δίας τῆς ζωῆς, αὐξάνοντας συ-
νεχῶς τὴν πίστη μας στὶς ἀτο-
μικές μας δυνάμεις, καὶ στὴν
ἐσωτερικὴ μας θεότητα. Ὁ
δρόμος αὐτὸς δὲν περνάει μέ-
σα ἀπὸ τὴ συγκριτικὴ ἀξιολόγη-
ση κι ἀνταγωνιστικὴ διάθεση
(ὅπου κι ἂν αὐτὴ κατευθύνε-
ται), γιατί κάθε τέτοια θέση εἶ-
ναι ἀτόπημα καὶ οὐτοπία ποὺ
μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἀτρα-
πὸ καὶ τὴν ἀλήθεια. Περνᾷ ὅ-
μως μέσα ἀπὸ τὸν ἴδιο μας τὸν
ἑαυτὸ, τὸν ὁποῖον ὀφείλουμε
κάθε στιγμὴ ν' ἀντιμετωπίζου-
με, κάθε στιγμὴ νὰ τὸν προ-
σπερνοῦμε, ἀφίνοντας πίσω κ'
ἓνα μέρος του, γιὰ νὰ φθάσου-
με τελικὰ σ' ἓνα χωρὸ ὅπου τί-
ποτε ἀπὸ τὰ γνωστά δὲν θὰ
τὸν προσβάλλει, σὲ μιὰ ἀσκία-
στο παρουσία, ἀσκίαστο φῶς
καὶ δημιουργικὴ λαμπρότητα.
Ἔτσι θὰ μπορούμε νὰ ποῦμε
πὼς ἔχουμε τὴ δυνατότητα
πρόσβασης πρὸς τὴν ἀλήθεια,
τὴν ἀλήθεια ποὺ δὲν εἶναι λογι-
κὴ καὶ τὴ σοφία ποὺ δὲν εἶναι
σκέψη καὶ λόγος. Θὰ πρέπει
ἐδῶ νὰ σημειωθεῖ ὅτι:

α') Πέραν τῶν δύο πρὸ πάνω
ἀναφερθέντων (κατὰ πυρῆνα)
στοιχείων, τῆς «ἐλευθέρης
βούλησης» καὶ τῆς «ἀγάπης»,

θὰ πρέπει νὰ φαντασθοῦμε κ'
ἓνα «X» στοιχεῖο — ἃς τὸ ὀνο-
μάσουμε ἄδηλο «ἐνεργὸ πνευ-
ματικότητα» — ποὺ ἀναπνέουν
αὐτὰ κι αὐτὸ ἐμβιοῖ σ' αὐτὰ· καὶ
εἶναι τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο κι ὅλα
ἓνα κατ' οὐσία κι ἀδιάσπαστα.

β') Ἡ «ἐλευθερία βούλησης»
ὁδηγεῖ τελικὰ διὰ μέσου τῆς
«ἀγάπης» στὴν «Ἐλευθερία»,
στὴν ἐξαγιασμένη αὐτὴ κατὰ-
σταση συνειδητότητας κι αὐτο-
ματικῆς λάμψης καὶ φωτός, ποὺ
εἶναι κατ' οὐσία ταύτιση αὐτῶν
τῶν δύο στοιχείων.

Ἡ «Ἐλευθερία» εἶναι ἡ ἀλή-
θεια καί, (κατὰ πηγὴ) ἡ μελλον-
τικὴ «δόξα» τοῦ ἀνθρώπου, ἡ
«ἐλευθερία βούλησης» καὶ ἡ
«ἀγάπη» ὁ πυρῆνας, ἡ θεία οὐ-
σία ποὺ ὑπάρχει μέσα μας, τὸ
πνεῦμα ποὺ μᾶς ζωοποιεῖ καὶ
ποὺ «προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ
τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν».

γ') Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς δὲν
ἔχει καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχει
ἀνάγκη παρακλήσεων καὶ «δεή-
σεων» γιὰ νὰ δεῖ καὶ συγκινη-
θεῖ, νὰ διεγείρει τὴν Ἀγάπη
του καὶ ν' ἀσκήσει πρόνοια κ'
ἐπιείκεια. Ἡ ἀγάπη Του εἶναι ἐξ
ἀρχῆς δεδομένη κι ὅ,τι σχετικὸ
πρὸς αὐτὴν ἐπακόλουθο. Πέραν
δὲ τοῦ Καθολικοῦ Νόμου τῆς
Ἀγάπης, ὑπάρχουν κι ἄλλοι, ἐπὶ
μέρους νόμοι, ὅπως π.χ. ὁ τοῦ
«κάρμα» («ὅσοι ἠρροτίασαν
ἀνομίαν καὶ ἔσπειραν ἀσέβειαν,
θερίζουν αὐτάς» (Ἰωβ—Δ8),
«Μὴ πλανᾶσθαι ὁ Θεὸς δὲν ἐμ-

παίζεται· ἐπειδὴ ὅ,τι ἂν σπεῖρη ὁ ἄνθρωπος τοῦτο καὶ θέλει θερίσει» (Γαλάτ. ΣΤ7), «μάχαιραν ἔδωσες, μάχαιραν θὰ λάβῃς»] καὶ ὁ ἀλληλένδετος αὐτοῦ τῆς «μετενσάρκωσης». Ἡ, πάλι, ὁ νόμος κοινωνίας κι ἀλληλοεπίδρασης τῶν ψυχῶν ἀδιακρίτως — σύνδεση «τηλεπαθητική» ἢ «τηλαισθητική» ἂν θέλουμε νὰ χρησιμοποιήσουμε κάποια ὁρολογία γιὰ τὸ ἐμφανέστερο αὐτῆς τῆς ἐκδήλωσης —, κοινωνίας αὐτόματης, κατὰ κάποιο φυσικὰ λόγο κ' ἔκταση, ποὺ πολλὲς φορὲς γίνεται ἀντιληπτή, ἢ ἀκόμη ἐνσυνείδητης καὶ παράλληλα προκαλούμενης (π.χ. ἐπίκληση, προσευχή, ἔκχυση ἀγάπης ἢ κι ὁποιοδήποτε ἔντονου συναισθήματος).

Ἡ ἀτομικὴ ἄνοδος, πρέπει νὰ γίνῃ πίστη μας αὐτό, ἄλλο ἂν ἄδηλα, δὲν εἶναι καθόλου ἄσχετη, ἀποκομμένη κι ἀσύνδετη μ' αὐτὴ τοῦ συνόλου, πληροῦται δὲ μέσω αὐτῆς. Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζουμε κι ὅλοι ἔχουμε μετοχὴ κ' εὐθύνη. Τίποτε δὲν συντελεῖται κρυφά, τίποτε τελείως ἀποκομμένα καὶ μονόπλευρα στὸ δρόμο μας γιὰ τὸ φῶς καὶ τὴν ἀλήθεια. Εἶναι κι αὐτὸ μιὰ ἀόρατη, μιὰ μυστικὴ διασύνδεση καὶ διήθηση, μιὰ νότα πρόνοιας κι ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἓνα δῶρημα συνδεδεμένο μὲ τὸ σύνολον τῆς Δημιουργίας καὶ τὴν ἀμετάβλητη οὐσία, μιὰ νότα στὸ πλαίσιο τῆς «ἐλευθέρας βούλησης».

δ') Ὑπάρχει μιὰ διαδοχὴ, μιὰ ἱεραρχικὴ κλιμάκωση στὴν ἄνοδο τοῦ ἀνθρώπου, μιὰ σειρά κτήσεων ἀπαράβαρα διαδοχικῶν κι ἀλληλένδετων: Ἀπὸ τὴν «Αὐτογνωσὴ» (μὲ συνανανέον στοιχεῖο τὴν Ταπείνωση) καὶ «Γνώση» στὴν «Ἀγάπη» (τὴν Ἐλευθερίαν) κι ἀπὸ τὴν ἀγάπη στὴ «ΣΟΦΙΑ».

Ἡ «γνώση» δὲν εἶναι «σοφία», μὰ ἡ αἴσθησις τῆς πραγματικῆς θέσης-ἄξιας ποὺ ἔχει τὸ κάθε τί. Ἡ σοφία εἶναι κάτι πέρα ἀπὸ τὴ γνώση· εἶναι ἡ πρόσβαση πρὸς τὴν ἀλήθεια, τὴν ἀλήθεια ποὺ δὲν εἶναι λογική, ποὺ δὲν εἶναι θέσις καὶ λόγος.

Μὲ τὴν ἀγάπη, τὴ μόνιμη, τὴν ὁλοκληρωμένη, τὴν πλήρη ἀγάπη συμπλέεις ἐν Θεῷ. Ἡ ἀγάπη δὲ αὐτῇ, δὲν εἶναι αὐτὸ ποὺ λέγεται ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ἡ δευτέρη αὐτὴ δὲν εἶναι ἀπαραίτητο συστατικὸ τῆς. Ἐρχεται ὅμως σὰν μιὰ κατάσταση ἀκολουθίας, ἔστω κι ἂν ἴσως ἀκόμη ὄχι τόσον καθοριστικὰ συνειδητῆς.

ε') Ἡ αὐτοματικὴ κι ἀμετακίνητη θέσις τῆς ἐκπόρευσης «Ἀγάπης» (Πρόνοιας), τῆς Συμπαντικῆς αὐτῆς διάχυτης κατάστασης «ἀπρόσωπης» Ἀγάπης, δὲν ὑποδηλώνει κι ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ Βιβλικοῦ Θεοῦ κι ἀπὸ τὴν τελείως προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸν «Πατέρα». Μόνον ποὺ μιὰ τέτοια κοινωνία ἐνσυνείδητη καὶ καθα-

ρῶς προσωπική δὲν μπορεῖ νὰ συζητηθεῖ τώρα, ἴσως οὔτε πολὺ πιὸ πέρα ἀκόμη ἀπὸ κάθε εἶδους ὑποτιθέμενης ἢ κατὰ διαίσθηση ὁραματιζόμενης συνειδητότητας. Γιὰ κάθε τέτοιου εἶδους ἐπαφὴ θὰ πρέπει νὰ ἔχουμε ἀσκίαστο παρουσία, ἀσκίαστο φῶς, δημιουργικὴ αὐτοματικὴ λαμπρότητα.

Κι ἂς ἔλθουμε μ' ἄλλη ἔκφραση στὴν κατὰ τὸ δυνατόν συμπληρωματικὴ ἀνάλυση-θέση αὐτῶν πού πιὸ πάνω εἰπώθηκαν:

Βλέπεις παραδείγματος χάρι τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ πρῖσμα πού θέλεις, ἐνῶ δὲν πρέπει νὰ θέλεις γιὰ νὰ μπορεῖς. Ἡ ἀγάπη δὲν ἔχει πρῖσμα καὶ θέλω.

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού ἓνα πρᾶγμα τὸ κοιτᾷ ἀπὸ κάποιο πρῖσμα, διαπράττεις ἀμάρτημα (σφάλμα) πρὸς τὸν ἑαυτὸ σου καὶ τὸ βλεπόμενο, γιατί διαθλᾷ τὸ πρᾶγμα. Κάθε διάθλαση δημιουργεῖ ἀτέλεια τοῦ βλεπόμενου (κατ' ἐπέκταση δὲ καὶ τὴν ψευδαίσθηση κ' ἔννοια τοῦ κακοῦ), πού δὲν εἶναι ποτὲ αὐτὸ πού νομίζεις ἐσύ πῶς βλέπεις, πού (αὐτό) δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἀπαύγασμα τῆς ἀνάλυσης. Κάθε ἀνάλυση δημιουργεῖ παραισθητικῶς ἀγάπη ἢ μῖσος ἢ κι ἀδιαφορία, πάντως θέση καὶ εἶναι αὐτόματα ἐξάρτηση ἀπὸ τὸ ΕΓΩ· κάθε δὲ ἀγάπη ἀπ' αὐτὸ (τὸ ἐγώ) μᾶς ἀποσυνδέει ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸ ἓνα — τὴν ἐνότητα —, πού εἶναι ἀπὸ

τὴ φύση τῆς χωρὶς στίγμα, ἀγιασμένη κί' ἀσύλληπτα σοφῇ.

Βλέπω ἓνα ἄνθος. Αἰσθάνομαι τὴν ὁμορφιά του, τὴν ἀφή του κι ὅ,τι ἄλλο σχετικό. Ἐχω μ' αὐτὰ ὅλα μάθηση τοῦ ἄνθους, δὲν ἔχω «γνώση» τοῦ ἄνθους. Δὲν ἔχω γνώση γιατί ὑπακοῦω στὴ λεπτομέρεια, στὸ φαινόμενο· βλέπω αὐτὸ πού δὲν εἶναι ἄλλο παρά διάθλαση, ἀναγκαστικὴ διέξοδος, πολλὰ πλότητα, προβολὴ κάποιας μυστικῆς ἀξίας πού ἐκεῖνο κρύβει, ἀξίας πού εἶναι ἀμετάβλητη καὶ αἰώνια.

Ἡ γνώση εἶναι κάτι πέραν τοῦ «ἐξ ἀφορμῆς», κάτι πέραν ἀπ' αὐτό· εἶναι ἓνα ἀκρόασμα πού ἔχει ἓνα καὶ τὸν αὐτὸ στὴν οὐσία του ἤχο, μιὰ μουσικότητα θεϊκῇ. Καὶ τέτοια μουσικότητα ἔχει τὸ κάθε εἶδος, ἄσχετα ἂν ἡ ἐκδήλωσή του δὲν ἀγγίζει τὴν ἀκροαματικότητά μας. Αὐτὴ εἶναι, ὅσο γήινα μπορεῖ νὰ ἐκφρασθεῖ, ἡ «Γνώση», ἡ γνώση πού εἶναι διαστολή, ἐπέκταση τῆς Αὐτογνώσης, ἐπακόλουθη μὰ καὶ συντρέχουσα μ' αὐτή. Ἡ αὐτογνώση κατ' ἔκταση θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, ἂν μπορούμε νὰ τὸ ποῦμε, εἶναι μιὰ περιορισμένη γνώση, ὅπως ἡ γνώση μιὰ περιορισμένη (τμημα, ἀχτίδα) σοφία.

Ἡ αἴσθηση τῆς πραγματικῆς θέσης-ἀξίας, τῆς οὐσίας τοῦ «καθετί» δὲν εἶναι τόσο ἐυκόλη, κι ὅσο ψηλὰ νὰ βρίσκεσαι δὲν μπορεῖς ἀπόλυτα νὰ τὴ

συλλάβεις ἢ ἔστω νά τή συ-
κρατήσεις, ἐφόσον ἔχεις — ἔ-
στω κι ἂν ὄχι τόσοσιν προβολή —
περιβολή ἐγκόσμια.

Πάντως, τὸ ἓνα (ἀπ' ὅλα τὰ
πιὸ πάνω) εἶναι πίσω ἀπὸ τὸ
ἄλλο καὶ τὸ καθένα ὁλοκληρῶ-
νεται μὲ τὸ ἄλλο καὶ τὰ πάντα
μετουσιώνονται ἀπὸ τὴν ἀγάπη
σ' ἀγάπη. Καὶ «ἀγάπη» ὑπάρχει
σάν εἶναι ἀγάπη πρὸς τὸ καθε-
τί· καὶ «τὸ καθετί» δὲν εἶναι τὸ
συγκεκριμένο καὶ δὲν ἀπορρέει
ἀπ' τὸ συγκεκριμένο. Κι αὐτὴ ἡ
ἀγάπη ἀναβλύζει μέσα ἀπὸ τὴ
σιγὴ τοῦ ἐαυτοῦ μας· αὐτὴ δὲ ἡ
σιγὴ εἶναι κι ὁ μυστικός, ὁ ἀγια-
σμένος, ὁ μόνος δρόμος ποὺ
ὁδηγεῖ σ' αὐτὴ. Γί' αὐτὸ ταπεί-
νωση ἴσον αὐτόγνωση κι αὐτό-
γνωση δὲν χωρεῖ χωρὶς ταπεί-
νωση· τὴν ταπείνωση ἐκείνη
ποὺ τελικὰ μεταβάλλεται σὲ μιὰ
ἡρεμὴ αὐτοματικὴ αἴσθηση, μιὰ
διάχυτὴ ἐκροὴ ποὺ δὲν εἶναι
ἄγχος, ὑποτελεία, μνήμη, θέση

προσωπικὴ, ἀλλὰ μιὰ ἀκτινοβο-
λοῦσα γαλήνια δύναμη, μιὰ
ἀσύλληπτη ἐσωτερικὴ ἐλευθε-
ρία.

Ἡ «Γνώση» δὲν εἶναι «Σο-
φία». Ἡ «Σοφία», ἀκριβέστε-
ρα, πληροῦται σὲ κάποιους ἄλ-
λους χώρους συνειδητότητας,
σ' ἄλλες διαστάσεις ἐπέκεινα,
ποὺ μεθίσταται κάποτε ὁ ἄν-
θρωπος, ὁ καταξιωθεὶς καὶ πλη-
ρωθεὶς μὲ πάντα τὰ πιὸ πάνω
ἄνθρωπος. Ἡ «Σοφία» θὰ μπο-
ροῦσε νά εἰπωθεῖ πῶς εἶναι ἡ
πρόσβαση πρὸς τὴν «ἀλή-
θεια», τὴν ἀλήθεια ποὺ ἀνα-
πνέει σὲ κάποιο ἀνυποψίαστο
Πρῶτο Νόμο τοῦ Θεοῦ, ποὺ ζεῖ
τὴν οὐσίαν, καὶ ποὺ οἱ ἐπὶ μέ-
ρους «γνώσεις» εἶναι ἔννοιες
αὐτῆς. Τὸ νόμο φῶς ποὺ ἐμβιοῖ
μέσα σὲ ὅλ' αὐτὰ καὶ εἶναι πιὸ
πάνω κ' ἔξω ἀπ' αὐτὰ καὶ ποὺ
θὰ μπορούσε κανεὶς νά ὀνομά-
σει «ζωοποιοὺ ἀβασίλευτὴ πλη-
ρότητα».

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Ὁ Πείσμων

Ἐλάττωμα μεγάλο, Ἀδικαιολόγητο, Ἀχαρκτήριστο.

Νὰ εἶσαι πείσμων. Καὶ νὰ προσπαθῇς νὰ ἐπιβάλλεσαι θεμιτὰ καὶ ἀθέμιτα.

Νὰ εἶσαι ἰσχυρογνώμων καὶ ταυτόχρονα ἀναιδής.

Νὰ μὴν ὑπολογίζης τὸ συνομιλητὴ σου.

Νὰ προσπαθῇς μόνον ἐσύ νὰ ἐπιπλῆξῃς καὶ νὰ κυριαρχῇς.

Ἀχάριστος καὶ ἀνικανοποίητος.

Νὰ ἐνδιαφέρεσαι μόνον γιὰ τὴν προσωπικὴ σου ἐπιτυχία καὶ εὐτυχία.

Νὰ ἀγνοῇς ὅλους. Καὶ πρισματικὰ νὰ ἐπιδιώκῃς τὴν ἀνύψωσὴ σου.

Περιφρόνησις τοῦ συνόλου, Ἰκανοποίησις τοῦ ἑαυτοῦ σου.

Μεγάλο πάθος, μεγάλο ἐλλάττωμα.

Ὅλοι οἱ ἄλλοι θεωροῦνται μηδέν. Δέν σκέπτεσαι μόνον παρὰ πῶς νὰ κυριαρχῇς καὶ νὰ ἐπιβληθῇς ἐσύ.

Καὶ τὸ πείσμα σου αὐτὸ ὁδηγεῖ ἀδικαιολόγητα στὸ βάρβαρο τῆς καταστροφῆς.

Γιατὶ ὁ ἐνθουσιασμός σου θὰ τιμωρηθῇ. Ἡ πεισματικὴ σου δρᾶσις θὰ ἐξανεμηθῇ καὶ τὸ πάθος σου αὐτὸ θὰ κατασκιασθῇ ἀπὸ τὸν Ὑπέρτατο Κριτὴ, τὸν Σοφὸ, τὸν Ἀληθινό, τὸν ταπεινὸ δωρητὴ τῶν ἀγαθῶν, τὸν Μέγα Ἀρχιτέκτονα τοῦ Σύμπαντος.

ΚΑΙΤΗ ΤΑΜΠΑΛΗ

Ζάκυνθος 1982

ΙΛΙΣΟΣ Ἐπιλογὴ πενταετίας

1966 – 1970

σελ. 384 Χαρτόδ. Δρχ. 400

Δεμένη Δρχ. 500

Π. ΠΑΠΑΣΛΙΩΤΗΣ

Ντεβαχάν

Τὸ Ντεβαχάν εἶναι τὸ Πεδίον τῆς Φύσης, ὅπου μεταβαίνουν οἱ ἀνθρώπινες ψυχές μετὰ τὸν θάνατο, ὕστερα ἀπὸ ὀρισμένες διαδικασίες. Αὐτὸ τὸ πεδίο εἶναι τὸ Κατώτερον Νοητικὸν — ὁ Κατώτερος Οὐρανὸς ὅπως λέγεται — ποὺ οἱ ψυχές ζοῦν μίαν πνευματικὴν κατάστασιν τέλειαις εὐδαιμονίας καὶ διανοητικῆς ἐνεργητικότητος.

Μὲ τὸν θάνατο, τὸ φυσικὸ σῶμα, μαζί μὲ τὸ αἰθερικὸ καὶ τὴν πρᾶνα ἐγκαταλείπονται ἀπὸ τὸ Ἐγὼ, ποὺ μαζί μὲ τίς τέσσερες ἀνώτερες ἀρχές-σώματα μεταβαίνει στὸ Ἀστρικὸ πεδίο. Ἐκεῖ, συντελεῖται ἡ κάθαρσις τοῦ Νοητικοῦ, ἕνας διαχωρισμὸς τῶν στοιχείων του. Ἀπὸ τὴν μίαν μεριά ἔλκεται πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τὸ Ἀστρικὸ (τέταρτη ἀρχή) καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην πρὸς τὰ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἕκτη ἀρχή — τὸ BUDDHI. Σ' αὐτὴ τὴν διαδικασίαν, τὴ διαμάχην, θὰ λέγαμε, μεταξὺ τοῦ ἀνωτέρου καὶ κατώτερου Ἐαυτοῦ, τὰ ἀγνότερα καὶ πρὸ ἀνεπτυγμένα τμήματα τοῦ νοητικοῦ προσκολλῶνται στὴν ἕκτη ἀρχή, ἐνῶ τὰ κατώτερα, τὰ ὑλικώτερα ἐνώνονται μὲ τὸ Ἀστρικὸ, γιὰ νὰ διαλυθοῦν μαζί του ὕστερα ἀπὸ κάποιον διάστημα. Τὰ ἄλλα, τὰ ἀνώτερα ἀκο-

λουθοῦν τίς ἀνώτερες ἀρχές στὴν Πνευματικὴν κατάστασιν ποὺ ἀναφέραμε, τὸ Ντεβαχάν.

Τὸ Ἐγὼ, ὅμως δὲν μεταπηδάει αὐτὸματα, ὕστερα ἀπὸ αὐτὴ τὴν διαίρεσιν τοῦ Νοητικοῦ ποὺ συντελεῖται στὸ KAMA LOKA (Ἀστρικὸ Πεδίο), στὴν κατάστασιν τοῦ Ντεβαχάν, ἀλλὰ περνάει πρῶτα σὲ μίαν περίοδον ἀσυνείδητης κυοφορίας. Ἡ Ντεβαχανικὴ ζωὴ εἶναι μίαν διαδικασίαν ἀνάπτυξης, ὠρίμανσης καὶ παρακμῆς. Ἐδῶ ὑπάρχει μίαν ἀναλογίαν μὲ τίς γήϊνες διαδικασίες. Ὑπάρχει μίαν πνευματικὴν προ-γεννητικὴν κατάστασιν, πρὶν ἀπὸ τὴν εἴσοδον στὴν πνευματικὴν ζωὴ, ὅπως ὑπάρχει μίαν ἔξ ἴσου ἀσυνείδητην φυσικὴν κατάστασιν, πρὶν ἀπὸ τὴν εἴσοδον στὴν ἀντικειμενικὴν ζωὴ στὴ γῆ. Αὐτὴ ἡ περίοδος, ἀνάλογα μὲ τίς περιπτώσεις, μπορεῖ νὰ εἶναι πολὺ διαφορετικῆς διάρκειας — ἀπὸ λίγες στιγμὲς μέχρις ἐκατοντάδες χρόνια.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος πεθαίνει, ἡ ψυχὴ του — ἡ πέμπτη ἀρχὴ πρὸ συγκεκριμένα — γίνεται ἀσυνείδητη χάνοντας κάθε ἀνάμνησιν τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν πραγμάτων. Ὅταν ἡ ζωὴ ἀποσυρθεῖ καὶ ἀπὸ τὸ τελευταῖον μόριον τοῦ ἐγκεφάλου

λου, οί αντίληπτικές λειτουργίες ἐξαφανίζονται γιὰ πάντα, ἐνῶ οί πνευματικές δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου χάνονται κι αὐτές ἀπότομα, ἀλλὰ προσωρινά. Ἡ ἐπιναφορὰ τῆς συνειδητότητας στοῦ ἀστρικοῦ πεδίου μπορεῖ νὰ γίνεῃ ὕστερα ἀπὸ ἐπίπονες διαδικασίες καὶ κάτω ἀπὸ ἀνεπιθύμητες συνθήκες ἢ μπορεῖ σέ ὀρισμένες περιπτώσεις νὰ ξεπεραστεῖ μέ ἓνα γρήγορο πέρασμα στὴν κατάσταση τῆς κυοφορίας πού ὁδηγεῖ στοῦ Ντεβαχάν.

Ἐλευθερωμένη λοιπὸν ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰ κατώτερα συστατικά της εἰσέρχεται σ' αὐτὴν τὴν ὑποκειμενικὴ καὶ ὄνειρικὴ κατάσταση. Ἐκεῖ, κάθε ὑψηλὴ σκέψη, κάθε ἀνώτερη ἐπιθυμία πού διατυπώθηκε στὸν γήϊνο βίον, γίνεται πραγματικότητα. Ἐκεῖ καρποφορεῖ κάθε ἀνιδιοτελὲς αἶσθημα — ἀγνὴ ἀγάπη, εὐλάβεια, ἀφοσίωση. Τὸ Ἐγὼ περιβάλλεται ἀπὸ ὅλα τὰ ἀντικείμενα τῶν ἀλτρουϊστικῶν του τάσεων καὶ τῶν πνευματικῶν ἢ καλλιτεχνικῶν του ἐφέσεων, ἀπὸ ὅλα τὰ ὄντα πού ἀγάπησε πραγματικά στὴ γῆ. Ἐκεῖ, ὅλα αὐτὰ βρίσκουν τὴν κατάλληλη σφαῖρα ἐκδήλωσης καὶ ἀνάπτυξης. Ἔτσι, μιὰ ἀνθρώπινη ψυχὴ πού ἦταν μέ πάθος ἀφιερωμένη στὴ μουσικὴ, θὰ συνεχίσει νὰ σαγηνεύεται ἀπὸ τὰ αἰσθήματα πού παράγει ἡ μουσικὴ. Τὸ ἄτομο πού ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία του ἦταν ἡ ἀφοσίωση, στοῦ

Ντεβαχάν δέ θὰ χάσει κανέναν ἀπὸ αὐτοὺς πού ἀγαποῦσε. Θὰ ξαναβρεῖ ἀκόμη πρόσωπα πού χάθηκαν πρὶν ἀπ' αὐτό, γιατί μπορεῖ ἐκεῖ νὰ τὰ δημιουργήσει κι ἂν ἀκόμη δὲν ὑπάρχουν στοῦ Ντεβαχάν. Ὁ φιλόσοφος πού ἀγωνιζόταν στὴν γῆ ψάχνοντας γιὰ τὴν Ἀλήθεια, ἐκεῖ θὰ συνεχίσει τὴν διανοητικὴ του πορεία, πρὶν ἔνδοξα ἀκόμη. Στὸ Ντεβαχάν κανένα ἀνώτερο συναίσθημα ἢ σκέψη δὲν χάνεται. Ἡ πνευματικὴ σπῆθα πού ἀναψέ στὴ ζωὴ, ἐκεῖ θὰ γίνεῃ φῶς καὶ τὸ σπέρμα τῆς γῆς θὰ γίνεῃ καρπὸς πού θὰ θερίσουμε σ' αὐτὸν τὸν οὐράνιο κῆπο.

Στὸ Ντεβαχάν κάθε ψυχὴ ἔχει τὸν κόσμον της πού δημιουργεῖ ὅπως τῆς ταιριάζει. Εἶναι μιὰ ὑποκειμενικὴ κατάσταση, ἀλλὰ γι' αὐτὸν πού τὴν ζεῖ εἶναι τόσο πραγματικὴ, ὅσο πραγματικὸς εἶναι γιὰ μᾶς ὁ ἀντικειμενικὸς κόσμος πού ζοῦμε στὴ γῆ, κι ἀκόμη περισσότερο. Ἐξ ἄλλου, γιὰ τὴν βαθύτερη φιλοσοφία τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ τὰ ἀντικείμενα αὐτοῦ τοῦ κόσμου δὲν εἶναι πραγματικά, ἀλλὰ μόνον παροδικές αὐταπάτες τῶν αἰσθήσεων. Βέβαια, γιὰ τὸ συνηθισμένο ἄτομο, ἡ ζωὴ στοῦ Ντεβαχάν εἶναι τελικὰ κι αὐτὴ μιὰ πλάνη, πάντως ὄχι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν πλάνη τοῦ δικοῦ μας κόσμου, στοῦ βαθμοῦ πού μπορεῖ νὰ γίνεῃ αὐτὴ ἡ σύγκριση μέ τὰ μέτρα τοῦ γήϊνου μυαλοῦ μας.

Στὸ Ντεβαχάν τὸ Ἐγὼ ἀνα-

πτύσσει τὸ νοητικὸ σῶμα του, ἀναπτύσσοντας τὴν ἐνεργητικότητα πού ἄφησε στὴ γῆ καὶ προετοιμάζοντας νέες δυνατότητες γιὰ τὴν ἐπόμενη ζωή.

Ἡ Ντεβαχανικὴ ζωὴ εἶναι ἀφομοιωτική. Μὲ τὶς πείρες πού μαζεύει στὴ ζωὴ, τὸ Ἐγὼ μεγαλώνει καὶ ἡ ἀνάπτυξή του ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποσότητα, τὴν ποιότητα καὶ τὴν ποικιλία τῶν νοητικῶν εἰκόνων πού σχηματίστηκε σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ. Αὐτές οἱ εἰκόνες δουλεύονται στὸ Ντεβαχάν καὶ γίνονται ἱκανότητες πού στὴν ἐπόμενη ζωὴ θὰ μεταβληθοῦν σὲ διανοητικές προσπάθειες καὶ πράξεις.

Γράφει σχετικὰ ἡ Μπέζαντ: «Ὅταν ἡ θέληση ἢ ὁ πόθος νὰ κάνουμε μία πράξη δὲν ἔφεραν ἀποτέλεσμα, ὄχι ἀπὸ ἔλλειψη ἱκανότητας ἀλλὰ ἀπὸ ἔλλειψη εὐκαιρίας, αὐτὴ ἡ θέληση ἢ ὁ πόθος θὰ δημιουργήσουν νοητικές εἰκόνες πού, ἂν ἡ φύση τῆς πράξης εἶναι ἀγνή καὶ ἀνυψωμένη, θὰ ἐκτελεστοῦν ἀπὸ τὴ σκέψη στὸ ντεβαχανικὸ πεδίο καὶ θὰ προβληθοῦνε σὰν πράξεις ὅταν γίνει ὁ γυρισμὸς στὴ γῆ. Ἡ φυσικὴ πράξη καταντάει ἀναπόφευκτη, ὅταν ἡ εἰκόνα της ἔχει γίνει ἀπὸ πρὶν στὸ Ντεβαχάν νοητικὴ πράξη. Ὁ ἴδιος νόμος ἐφαρμόζεται καὶ στὶς νοητικές εἰκόνες τὶς γεννημένες ἀπὸ κατώτερους πόθους, παρ' ὅλο πού αὐτές δὲν περνοῦν στὸ Ντεβαχάν».

Τὸ Ντεβαχάν εἶναι, ὅπως εἶ-

παμε, μία ἐντελῶς ὑποκειμενικὴ κατάσταση γι' αὐτὸν πού τὴ ζεῖ. Ἔτσι σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, ὑπάρχουν πολὺ λίγες δυνατότητες ἐπικοινωνίας μεταξύ τῶν ζώντων καὶ ἐνὸς πνεύματος πού ἔχει ὀλότελα ἀπορροφηθεῖ στὶς δικές του αἰσθήσεις καὶ εἶναι πρακτικὰ ἀπομονωμένο ἀπὸ τὸν κόσμο πού ἄφησε πίσω του. Εἶναι δυνατό, πάντως, γιὰ ὀρισμένα εὐαίσθητα ἄτομα, ιδίως ὅταν αὐτὰ εἶναι ἀγνὰ, νὰ ἔχουν ὁράματα τοῦ Ντεβαχάν, ἂν καὶ αὐτὰ εἶναι σπάνια καὶ οἱ ὀντότητες πού παρατηροῦνται ἀπὸ τὸν διορατικὸ τῆς γῆς δὲν ἔχουν καμμία συνείδηση τοῦ τι συμβαίνει. Σ' αὐτές τὶς περιπτώσεις, τὸ πνεῦμα τοῦ διορατικοῦ ἀνέρχεται στὴν κατάσταση τοῦ Ντεβαχάν καὶ ἔχει, ἔτσι, τὶς ζωντανές ψευδαισθήσεις αὐτῆς τῆς ζωῆς. Ἐχει τὴν ἐντύπωση ὅτι τὰ πνεύματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχει συνήθως δεσμούς συμπαθείας ἔχουν κατέβει κάτω γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴ γῆ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιο, ἐνῶ στὴ πραγματικότητα συμβαίνει τὸ ἀντίθετο. Ἔτσι, μερικὲς ἀπὸ τὶς πνευματικές ἐπικοινωνίες αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι «πραγματικές», ἂν καὶ εἶναι πολὺ δύσκολο στὸ ἄπειρο διάμεσο νὰ ἀποτυπώσει σωστά αὐτὰ πού βλέπει καὶ ἀκούει στὸ Ντεβαχάν.

Ἄν θέλουμε νὰ ἐπικοινωνήσουμε μὲ τὶς οὐράνιες ψυχές τῶν πεθαμένων ἀνθρώπων, πρέπει νὰ τὶς ἀναζητήσουμε

ἐκεῖ πού διαμένουν. Ὁ οὐρανὸς ὁμῶς δέν εἶναι ἓνας μακρινὸς τόπος, ἀλλὰ μπορούμε νὰ τὸν βρούμε μέσα μας. Ἄν μέσω τῆς ἀγάπης εἴμαστε ἐσωτερικά ἐνωμένοι μέ τὴν ψυχὴ ἑνὸς ἀνθρώπου καὶ ταυτιζόμαστε μ' αὐτήν, τότε παίρνουμε μέρος σέ ὅ,τι αἰσθάνεται καὶ παρατηρεῖ. Τότε εἶναι τὸ ἴδιο σὰν νὰ ἦρθε ἡ ψυχὴ αὐτὴ σέ μᾶς.

Τὸ Ντεβαχάν εἶναι μιὰ ζωὴ ἀποτελεσμάτων, ὄχι αἰτίων. Δέν εἶναι μιὰ ζωὴ εὐθύνης, δέν ὑπάρχουν σκέψεις ἢ πράξεις πού νὰ δημιουργοῦν κάρμα, καλὸ ἢ κακό. Εἶναι μιὰ κατάσταση μακαριότητος, γι' αὐτὸ καὶ δέν μπορεῖ κανεὶς ἐκεῖ νὰ ἔχει συνείδηση τῶν γήινων πραγμάτων, δέν μπορεῖ νὰ εἶναι παρατηρητὴς τῆς δυστυχίας αὐτοῦ τοῦ κόσμου.

Ἡ διάρκεια τοῦ βίου στὸν οὐράνιο κόσμον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ἔνταση τῶν ὑψηλῶν ἐφέσεων στὸ γήινο βίον.

Στὴν περίπτωσι τῶν μὴ ἀνεπτυγμένων ἢ λίγο καλλιεργημένων ψυχῶν μιὰ φυσικὴ ζωὴ 60 ἐτῶν θὰ ἀναπτύξει ἱκανὴ ποσότητα πνευματικῆς δυνάμεως πού θὰ ἐπιτρέψει μιὰ παραμονὴ στὸ Ντεβαχάν ἀπὸ μερικὰ ἔτη μέχρι λίγους αἰῶνες. Στὶς καλλιεργημένες ψυχές μιὰ ἀνάλογη σέ διάρκεια φυσικὴ ζωὴ θὰ δημιουργήσει τὶς προϋποθέσεις γιὰ μιὰ ντεβαχανικὴ ζωὴ πού θὰ ξεπερνᾷ τὰ χίλια χρόνια. Ἄν

ἡ γήϊνη ζωὴ εἶναι πολὺ μικρὴ καὶ ἡ παραμονὴ στὸ Ντεβαχάν θὰ εἶναι πολὺ συντομώτερη, γιατί ἡ παραγόμενη πνευματικὴ δύναμη θὰ εἶναι κι αὐτὴ πολὺ μικρὴ. Ἀκόμη περισσότερο χρόνο ζοῦν στὸ Ντεβαχάν οἱ πολὺ ἐξελιγμένες ψυχές αὐτῶν πού ἔχουν εἰσέλθει πλέον στὴν Ἀτραπὸ τῆς μαθητείας, μολονότι εἶναι δυνατόν ὁ μαθητὴς νὰ ἀπαρνηθεῖ τὴν ντεβαχανικὴ ζωὴ γιὰ νὰ ἐπανέλθει ἀμέσως στὴ γῆ καὶ νὰ συνεχίσει τὸ ἔργο του.

Ὁ γήϊνος βίος καὶ ὁ βαθμὸς ἐξελίξεως ἑνὸς ἀτόμου δέν καθορίζουν μόνο τὸν χρόνο παραμονῆς στὸ Ντεβαχάν, ἀλλὰ καὶ τὴ θέσι του στὶς διάφορες βαθμίδες τοῦ οὐρανοῦ κόσμου.

Τὸ νοητικὸ πεδίο ἢ οὐράνιος κόσμος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μεγάλα τμήματα. Οἱ τρεῖς ἀνώτερες ὑποδιαίρεσεις του σχηματίζουν τὸν ἀνώτερο οὐρανὸ καὶ οἱ τέσσερες κατώτερες τὸν κατώτερο οὐρανὸ, τὸ Ντεβαχάν.

Στὴν κατώτατη ὑποδιαίρεση τοῦ Ντεβαχάν ζοῦν οἱ ἄνθρωποι στὸν χαρακτήρα τῶν ὁποίων ἐπικρατοῦσε, ὅταν ἦταν στὴ γῆ, ἡ ἀφοσίωσις, ὅσο περιορισμένη κι ἂν ἦταν ἡ ἔκφρασίς της. Αὐτοὶ εὐχαριστοῦνται νὰ ζοῦν ἐπὶ αἰῶνες σέ μιὰ εὐτυχισμένη ἐπικοινωνία μέ τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀγάπης τους. Στὴν ἀμέσως ἀνώτερη ὑποδιαίρεση εὐρίσκονται ὅσοι σ' αὐτὴ τὴν ἀγάπην πρόσθεσαν καὶ τὴν

εὐλάβεια, τὴν πίστη σ' ἓνα θρησκευτικὸ ἰδανικόν. Στὴν ἐπόμενη ὑποδιαίρεση, τὴν πέμπτη τοῦ νοητικοῦ πεδίου, ζοῦν αὐτοὶ ποὺ ἐκδήλωναν τὴν ἀφοσίωση καὶ τὴν εὐλάβειά τους μέ φιλάνθρωπες πράξεις. Τέλος στὴν ἀνώτερη ὑποδιαίρεση τοῦ Ντεβαχάν εὐρίσκονται ὅσοι πέραν τῆς ἀγάπης ἐκδήλωσαν καὶ μία φιλοσοφική, καλλιτεχνική ἢ ἐπιστημονική διάθεση.

Ἀκόμη στὸ Ντεβαχάν εὐρίσκονται καὶ ἐκεῖνα τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα ἀτομικοποιήθηκαν γιὰ νὰ εἰσέλθουν στὸ ἀνθρώπινο βασίλειο.

Στὸν ἀνώτερο οὐρανὸ ζεῖ τὸ σύνολο τῶν ψυχῶν ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἀνθρωπότητα σάν «ἀτομικότητες», σάν τὸ ἄθροισμα τῆς ἰκανότητος καὶ τῆς συνειδήσεως ποὺ ἀναπτύχθηκε στὴ μακριὰ πορεία τῆς ἐξέλιξης κάθε ψυχῆς. Στὴν ἀνώτατη ὑποδιαίρεση ζοῦν οἱ Μύστες καὶ οἱ πολὺ προχωρημένοι μαθητές τους. Στὴ δεύτερη οἱ πολὺ καλλιεργημένες ψυχές καὶ στὴν τρίτη, τὴν κατώτερη ζεῖ τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν 60 δισεκατομμυρίων ψυχῶν ποὺ ἀποτελοῦν τὴ μάζα τῆς ὀπισθοχωρημένης ἀκόμη ἀνθρωπότητος.

Στὸ νοητικὸ πεδίο ζοῦν ἀκόμη καὶ ἄλλα ὄντα ποὺ ὀνομάζονται DEVAS. Στὸ ἀνώτερο τμήμα αὐτοῦ ζοῦν οἱ ARUPA-DEVAS, οἱ «ἄμορφοι» DEVAS ποὺ ἡ ὕλη τῶν σωμάτων τους ἀνήκει στὶς τρεῖς ἀνώτερες

ὑποδιαίρεσεις τῆς νοητικῆς ὕλης ποὺ τὶς ὀνομάζουμε «ἄμορφες» γιατί σ' αὐτὴ τὴν ὕλη ἡ σκέψη δέν συμπυκνώνεται σέ ὀρισμένες μορφές ἀλλὰ ἐκφράζεται μέ ἀκτινοβόλους κραδασμούς.

Στὶς τέσσερες ὑποδιαίρεσεις τοῦ κατωτέρου νοητικοῦ συναντᾶμε τοὺς RUPA-DEVAS, τοὺς «ἔμμορφους» ἢ κατώτερους ἀγγέλους. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐξέλιξη αὐτῶν τῶν ὄντοτῶν εἶναι σ' αὐτοὺς τοὺς κόσμους τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπινων ψυχῶν.

Ὅπως εἶπαμε, ἡ ἄπειρη πλειονότητα τῶν ψυχῶν τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος περνάει μετὰ τὸν θάνατο, γιὰ ἓνα μικρὸ ἢ μεγάλον διάστημα ἀπὸ τὴν κατάσταση τοῦ Ντεβαχάν. Ὑπάρχει ὅμως καὶ μία ἄλλη κατάσταση, τελείως διαφορετικὴ καὶ ἀντίθετη ἀπ' αὐτὴν, ἡ κατάσταση τοῦ AVITCHI. Εἶναι ἡ κατάσταση τῆς τέλειος ὑποκειμενικῆς δυστυχίας καὶ ἀθλιότητος. Εἶναι ἡ κατάσταση ποὺ ἐπιφυλάσσεται γιὰ τὶς ἐντελῶς σατανικὲς ψυχές, γιὰ τὴν ἀνώτερη μορφή τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς ἁμαρτίας. Αὐτές ὅμως οἱ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις εἶναι, εὐτυχῶς, πολὺ σπάνιες γιατί εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ μὴν ὑπάρχουν στοιχεῖα καλωσύνης ἀκόμη καὶ στοὺς πῶς κακοὺς καὶ ἐγωϊστὲς ἀνθρώπους.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς στὸ Ντεβαχάν ἡ ψυχὴ μεταβαίνει

στο άνώτερο νοητικό, αυτό που καλοϋμε «πεδίο τής μετενσάρκωσης», άφοϋ άπορριφεί τὸ κατώτερο νοητικό σῶμα, τελευταῖο πλέον λείψανο τής προσωπικότητας. Έδῶ τὸ Έγώ ἔχει φορέα τὸ αίτιατὸ σῶμα φέροντας μαζί του τὰ μικρά ἢ μεγάλα άποτελέσματα τής δεβχανικῆς ζωῆς. Όταν ἡ ψυχὴ εἶναι νέα πολὺ λίγα θά ἔχει κερδίσει άφοϋ κάθε μία άπό τῆς γῆινες ζωές της σπέρνει πολὺ λίγο, καὶ τὸ κάθε Ντεβαχάν λίγο καρπὸ ὠριμάζει. Μά ὅσο άπλώνουνε οἱ έμπειρίες καὶ οἱ ικανότητές της, τόσο πιὸ γρήγορα γίνεται ἡ ἡνάπτυξή της κι ὅταν μία ψυχὴ μπεί στο Ντεβαχάν με άφθονα ὕλικά, βγαίνει με πάρα πολὺ αὐξημένες ικανότητες.

Μετά άπό μικρὴ ἢ μεγάλη περίοδο παραμονῆς στὸν άνώτερο οὐρανό, τὸ Έγώ, ἔχοντας ἡ ὅχι συνείδηση τής διαδικα-

σίας τής μετενσάρκωσης, προβάλλει πρὸς ένσάρκωση ἓνα τμήμα τοῦ ἑαυτοῦ του, αὐτὸ πὸν θά γίνει ἡ νέα προσωπικότητα πάνω στῇ γῇ.

Ἡ ζωὴ στο Ντεβαχάν ακολουθεῖ μία πορεία, άνάλογη με αὐτὴ τής φυσικῆς ὕπαρξης. Ὑπάρχει ἡ κυοφορία, τὰ πρῶτα βήματα τής πνευματικῆς ζωῆς, ἡ πραγμάτωση τής ὠριμότητος ἡ βαθμιαία ἑξάντληση τής νοητικῆς δύναμης, τὸ πέρασμα σ' ἓνα συνειδητὸ λήθαργο, στήν ἡμι-συνειδητότητα, στῇ λησμονιά καί, ὅχι στο θάνατο, ἀλλὰ στῇ γέννηση! γέννηση σὲ μιὰ καινούργια προσωπικότητα, μιὰ καινούργια ζωὴ πὸν θά γεννήσει τῆς αἰτίες γιὰ ἓνα νέο Ντεβαχάν. Γιὰ νὰ συνεχιστεῖ αὐτὸς ὁ κύκλος τής ζωῆς τοῦ θανάτου καὶ τής ἀναγέννησης, μέχρι τὴν πραγμάτωση τής τελικῆς ἀπελευθέρωσης.

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΕΟΣΟΦΙΑ

Ἄδ. Δρχ. 200

Δεμ. Δρχ. 300

ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Βαθιά και επικίνδυνη κρίση περνά η ανθρωπότητα

**ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΠΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΚΡΟΤΗΤΩΝ,
ΑΣ ΥΨΩΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ**

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κ. Καραμανλής μίλησε ενώπιον της γενικής διασκέψεως της ΟΥΝΕΣΚΟ, ανταποκρινόμενος σε πρόσκληση του γενικού διευθυντή της οργάνωσης. Ο κ. Καραμανλής, στην ομιλία του αναφέρθηκε στους στόχους και στην αποστολή της ΟΥΝΕΣΚΟ, σε συνάρτηση με την σημερινή πορεία της ανθρωπότητας, τα παγκόσμια προβλήματα και τις διδαχές που μπορούν να άντληθούν από την ελληνική φιλοσοφία και τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.

Κυρίες και Κύριοι,

Δέν νομίζω ότι έχω ανάγκη, σαν εκπρόσωπος της Ελλάδος, να διαδηλώσω την πίστη της χώρας μου στις αρχές των Ήνωμένων Έθνων· ούτε και να εξάρω τη μεγάλη σημασία που αποδίδουμε εμείς οι Έλληνες στο έργο της ΟΥΝΕΣΚΟ.

Είμαστε μία μικρή χώρα που σέρνει πίσω της μία ιστορία

πολλών αιώνων, κατά τη διάρκεια των οποίων πολλά προσέφερε στην καλλιέργεια και προαγωγή του ανθρώπου, με την καθιέρωση των υψηλών εκείνων αρχών για την επικράτηση των οποίων αγωνίζεται η ΟΥΝΕΣΚΟ· αρχών που είναι σχεδόν κοινές σε όλους τους μεγάλους πολιτισμούς, ανεξάρτητα από τη μορφή που πήραν.

Ἡ τάση τοῦ ἀνθρώπου νά ἀναζητήσῃ πολιτιστικές ἀξίες καί νά θεμελιώσῃ ἐπάνω σ' αὐτές τή ζωή του εἶναι ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού τόν ξεχωρίζει ἀπό ὅλα τά ἄλλα πράγματα τοῦ κόσμου ἔμψυχα καί ἄψυχα. Ὅπως ἔλεγε ὁ MALRAUX: «Ὁ πολιτισμός φαίνεται καί ἀρχήν νά εἶναι ἡ γνώση αὐτοῦ πού ἔκανε τόν ἀνθρώπο νά εἶναι κάτι ἄλλο ἀπό ἕνα ἀτύχημα τοῦ Σύμπαντος».

Μέσα στήν ἀτέρμονα ροή τοῦ χρόνου, σιγά-σιγά χωρίσθηκε ὁ ἀνθρώπος ἀπό ὅλα τά ἄλλα ὄντα, ἀπό ὅλους τοὺς ἄλλους ὁργανισμοὺς καί πορεύθηκε τὸ δικό του δρόμο. Ἐπαύσε νά εἶναι ἀπλῶς φύση καί ἐγίνε ἱστορία. Καί συγχρόνως ἔπαυσε νά εἶναι ἀπλῶς γένος ἢ εἶδος καί ἐγίνε ἄτομο. Ἀντί νά βλέπει μόνο τόν ἔξω κόσμο εἶδε τόν ἑαυτό του. Ἀπέκτησε συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του. Καί συγχρόνως ἄρχισε νά χειραφετῆται ἀπὸ τὸν περίγυρο, καί νά ἀποκτᾷ τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας του καί στή σκέψη καί στήν πράξη.

Τοποθετώντας τὸ συνεχῶς ἐλευθερούμενο ἐγώ του ἀπέναντι τῶν πραγμάτων, ἄρχισε νά κρίνει ποιά ἔχουν γι' αὐτὸν ἀξία καί ποιά ὄχι. Ἔτσι σχημάτισε τὸν κόσμο τῶν ἀξιῶν καί ἱεραρχώντας τες κατέληξε σὲ ὀρισμένες πρῶτες ἀξίες, ἀμετακίνητες, καί πιστεύω αἰώνιες.

Αὐτὸς ὁ διὰ μέσου τῶν αἰώ-

νων ἀγώνας τῶν λαῶν γιὰ νά πλησιάσουν μὲ τὴ σκέψη καί τὴν πράξη τοὺς τὶς ἀνώτατες ἀξίες, ἀγώνας πού κάθε λαὸς διεξήγαγε μὲ τὸ δικό του τρόπο, αὐτὸς ὁ ἀγώνας εἶναι ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος γιὰ τὴ διάσωση καί τὴν προαγωγή τοῦ ὁποίου, σὲ ὅλες του τὶς μορφές, ἐργάζεται ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ.

Ἀγκαλιάζοντας ὅλες αὐτὲς τὶς μορφές ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ δὲν δείχνει μόνο ὅτι στέκεται ἐπάνω ἀπὸ φυλετικές, γεωγραφικές καί ἰδεολογικές διακρίσεις· μᾶς ἀποκαλύπτει συγχρόνως —καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σημαντικότερο— ὅτι πίσω ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τὶς διαφορές, ὑπάρχουν μερικά σημεῖα συναντήσεως ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἐπάνω στὰ ὁποῖα μπορεῖ νά θεμελιωθεῖ ἡ ἀμοιβαία κατανόηση τῶν λαῶν καί δι' αὐτῆς ἡ παγκόσμιος εἰρήνη καί δικαιοσύνη.

Καὶ αὕτῃ ἀκριβῶς εἶναι ἡ μεγάλη ἀποστολή τῆς Ὁργανώσεώς σας. Μὲ τὴ διάδοση τῆς γνώσεως, πού ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεση τοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ, τῆς τεχνολογίας πού θεμελιώνει τὴν ὑλικὴ ἀπελευθέρωση, καί τῆς τέχνης πού ἐπιβεβαιώνει τὴν ταυτότητα τῶν ἀνθρώπων, σφυρηλατεῖται τὸ ἰδεῶδες τῆς πανανθρώπινης κοινότητος καί ἀναγνωρίζεται ὁ ἀνθρώπος ὡς ἀξία.

Ὁ διάλογος ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς καί τοὺς πολιτισμοὺς, ἡ

σύνδεση τοῦ παρελθόντος μὲ τὸ παρὸν τῆς παραδόσεως μὲ τὴν πρόοδο, τοῦ ἀτομικοῦ μὲ τὸ κοινό, προάγει τὸν ἀμοιβαῖο σεβασμὸ καὶ τὴν κατανόηση, καλλιεργεῖ τὴ συνείδηση τῆς διεθνοῦς ἐνότητος καὶ στηρίζει τὴν Εἰρήνην.

Στὸ κατώφλι τοῦ 21ου αἰώ-
να, ὁ ρόλος αὐτὸς τῆς ΟΥΝΕ-
ΣΚΟ γίνεται καθοριστικός. Γιατὶ
οἱ ἐπιδιώξεις τῆς τείνουν νὰ
ταυτισθοῦν μὲ τὴν Ἐλευθερία.
Ἀλλὰ προπαντὸς γιατί τείνουν
νὰ συμφιλιώσουν τὴν πολιτικὴ
μὲ τὴν ἠθικὴ καὶ νὰ διαμορφώ-
σουν ἓνα καινούργιο παγκόσμιο
ἦθος.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ ἐπίδραση
τοῦ πολιτισμοῦ στὸν ἀνθρώπι-
νο βίο εἶναι ἀποφασιστικὴ. Ὁ
ὕλικός πολιτισμός, δηλαδὴ ἡ
πάλη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ
φύση, ἔχει μετριάσει τὸ μόχθο
τοῦ καὶ ἔχει βελτιώσει τὶς συν-
θῆκες τῆς ζωῆς του. Ἐνῶ ὁ
πνευματικὸς πολιτισμός, δηλα-
δὴ ἡ πάλη τοῦ ἀνθρώπου μὲ
τὸν ἑαυτὸ του, ὁδήγησε στὴν
κοινὴ ἐπιλογὴ ἀξιών καὶ θε-
σμῶν, πού ἀποτελοῦν τὸ ἰδανι-
κὸ τῆς ἀνθρώπινης συμβιώ-
σεως. Στὶς ἀξίες αὐτές, ἐπάνω
στὶς ὁποῖες θεμελιώθηκε καὶ ὁ
εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός, ἔδωσε
οἰκουμενικότητα τὸ ἑλληνικὸ
πνεῦμα.

Δὲν ἤρθα ἐδῶ γιὰ νὰ ὑμνή-
σω τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδας
μου. Αὐτὸ τὸ ἔκαμαν ἤδη πολ-
λοὶ κορυφαῖοι πνευματικοὶ ἄν-

θρωποι καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ
Βαλερί πού ἔλεγε: «Κάθε φυλὴ
καὶ κάθε χώρα πού ἐκρωμαῖ-
στηκε, ἐκσυγχρονίστηκε καὶ
ὑποτάχθηκε, ὅσον ἀφορᾷ τὸ
πνεῦμα καὶ τὴν πειθαρχία τῶν
Ἑλλήνων, εἶναι ἀπόλυτα εὐρω-
παϊκή».

Ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία εἶναι
αὕτῃ πού ἀποκατέστησε τὸν
διάλογο τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ
φύση καὶ τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν
ἑαυτὸ του καὶ ἀποκάλυψε τὴν
σχέση τοῦ ἐγὼ καὶ τοῦ μὴ ἐγὼ.
Ἀπέβλεψε στὴν ἀξία τοῦ ἀν-
θρώπου ὡς ἀνθρώπου, δη-
μιούργησε τὸ οἰκουμενικὸ σύ-
στημα ἐννοιῶν καὶ ἀνύψωσε
τὸν λόγο ὡς γέφυρα συνεννοή-
σεως, μακριὰ ἀπὸ δόγματα καὶ
μύθους.

Τὸ μέγα ἐξάλλου πολιτικὸ
κατόρθωμα τῶν Ἑλλήνων εἶναι
ὅτι μᾶς ἔδωσαν τὸ πολιτικὸ
ἰδανικό, δηλαδὴ τὸ πνεῦμα τῆς
Ἐλευθερίας καὶ τῆς Δημοκρα-
τίας. Μέσα στὴν πόλιν γεννήθη-
κε ὁ πολίτης μὲ τὸ καθολικὸ δι-
καίωμα τῆς ἰσοτιμίας καὶ ἰσηγो-
ρίας. Διαμορφώθηκε ἡ ἰσόρρο-
πὴ σχέση ἀτόμου καὶ κοινωνίας
καὶ ὁργανώθηκε ὁ διάλογος πο-
λίτη καὶ πολιτείας. Ἀπὸ τὸν πο-
λίτη γεννήθηκε ὁ πολιτισμός.

Τέλος, ἡ κλασικὴ ἑλληνικὴ
τέχνη δὲν ἀποδίδει ἓνα συγκε-
κριμένο ἄνθρωπο, μιὰ ἱστορικὴ
ἢ γεωγραφικὴ μορφή. Τεχνουρ-
γεῖ τὸν ἰδανικό, τὸν ἀπρόσωπο
ἄνθρωπο, ὡς ἰδέα, ὡς κάλλος.
Δὲν χρειάζεται ἱστορικὴ γνώση

για να κατανοηθούν οι παραστάσεις της. Έχει οικουμενική σημασία.

Πρός την ίδια κατεύθυνση εκινείτο και η αρχαιοελληνική παιδεία, που αποκτά ακριβώς γι' αυτό σήμερα επικαιρότητα. Σκοπός της ελληνικής παιδείας ήταν η παιδαγωγή στο «κατά φύσιν ζήν, τουτέστι κατ' ἀρετήν». Διὰ τῆς ἀρετῆς, ἡ κατὰ κτηση τῆς εὐδαιμονίας. Ἀλλ' ἡ ἀρετὴ δοκιμάζεται καὶ ἀρτῶνεται μέσα στὴν πόλη. Ἐκεῖ τὸ ἔργο της εἶναι «μεῖζον καὶ τελειότερον», ὅπως ἔλεγε ὁ Ἀριστοτέλης. Ὑψιστὸ ἰδανικὸ ἐτάσσετο ἡ μόρφωση «καλοῦ πολίτη». Ἡ δημιουργία δηλαδὴ τοῦ «καλοῦ καγαθοῦ» ἀνθρώπου.

Ἀλλὰ γιὰ τὴ σημασία πού μπορεῖ νὰ ἔχει ὁ ἐλληνικὸς πολιτισμὸς στὴ σύγχρονη παιδεία, θὰ δώσω τὸ λόγο στὸν γενικὸ διευθυντὴ τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ κ. Μ. Μπόου, πού στὴ λαμπρὴ ἀνακοίνωση πού ἔκανε στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν παρουσίασε, σὲ ὅλο του τὸ βάθος, τὸ νόημα τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴ σημασία του γιὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο.

Μιλώντας γιὰ τὴν ἐλληνικὴ παιδεία καὶ τὴ σημασία της γιὰ τὸν σημερινὸ κόσμον ἔλεγε: «Ἀνάμεσα στὸ παιδαγωγικὸ ἰδανικὸ πού ἀποδέχονταν ἡ Ἀθήνα καὶ ἡ χρυσὴ ἐποχὴ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκεῖνο πού πρέπει

σήμερα νὰ δώσωμε σὲ παγκόσμια κλίμακα, ὁ δεσμὸς εἶναι πάντα ἐπίκαιρος. Καὶ αὐτὸ, ἐπεὶδὴ τὸ παιδαγωγικὸ αὐτὸ ἰδανικὸ ἀναγνώριζε κάποιον κεντρικὸ ρόλο στὸν ἄνθρωπον, τὸν ἐλεύθερον ἄνθρωπον, τὸν δημιουργόν». Μᾶς ἔλεγε ἀκόμα ὁ κ. Μ. Μπόου ὅτι «τὸ παιδαγωγικὸ αὐτὸ ἰδανικὸ πού μᾶς κληροδότησε ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα, ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ τὸ ἀνήγαγε σὲ πανανθρώπινον ἰδανικόν».

Ἀναφέρθηκα ὅμως προηγουμένως καὶ στὸν εὐρωπαϊκὸ πολιτισμό, πού ἔχει σὰν ὑπόδομή του τὸν ἐλληνικόν. Ἄν μὲ καλοῦσαν νὰ πῶ μὲ μιὰ λέξη ποιὸ εἶναι τὸ ἐπίκεντρο τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, θὰ ἔλεγα ὅτι εἶναι τὸ ἄτομον σὰν ἐλεύθερον λογικὸ ὄν, τὸ ἄτομον πού προίκισε μὲ τὸ λόγο ἡ ἐλληνικὴ σκέψη καὶ μὲ ἀθάνατη ψυχὴ ὁ χριστιανισμός. Τὸ ἄτομον πού μὲ τὸν ἐλεύθερον λόγο βρίσκεται σὲ συνεχεῖ ἀναζήτησι καὶ προχωρεῖ πρὸς νέες κατακτήσεις.

Ὁ Εὐρωπαῖος μέσα στὴ διαδρομὴ τῶν αἰώνων κατόρθωσε νὰ συνδυάσει τὴν ἐλληνισμὸν μαϊκὴ διανόηση μὲ τὰ μηνύματα τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ νὰ δώσει στὸν πολιτισμὸ του μιὰ ιδιοτυπία πού τὸν διακρίνει ἀπὸ ἄλλους μεγάλους πολιτισμούς: πολιτισμούς γιὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἶμαι σὲ θέσιν νὰ μιλήσω, μολοντί ἐκτιμῶ βαθύτατα τὰ ἐπιτεύγματά τους.

Εἶναι κοινή συνείδηση ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα περνᾷ σήμερα μιὰ βαθιὰ καὶ ἐπικίνδυνη κρίση. Κρίση πολιτική, οἰκονομική καὶ προπαντός κρίση πολιτιστική. Περνᾷ μιὰ δύσκολη μεταβατική περίοδο, πού τῇ χαρακτηρίζει καθολική καὶ ἔντονη ἀνησυχία. Ἀνησυχία πού ἐκδηλώνεται ὑπὸ διάφορες μορφές, ἀπὸ τὸ ἄγχος μέχρι καὶ τῇ βία. Γιατί ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας θέλει νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ ἕνα τρόπο ζωῆς καὶ ἀναζητεῖ καινούργιο. Δυσπιστεῖ πρὸς τοὺς ὑφιστάμενους θεσμούς καὶ ἀναζητεῖ καινούργιους. Ἀναζητεῖ καινούργιες ἀξίες γιὰ νὰ στηριχθεῖ, χωρὶς ὅμως νὰ μπορεῖ νὰ προσδιορίσει τὴ μορφή καὶ τὸ περιεχόμενό τους.

Περνᾷ δηλαδή μιὰ κρίση πολιτιστική, πού εἶναι καὶ ἡ πηγή τῆς συγχύσεως πού ἐπικρατεῖ σήμερα στὸν κόσμον καὶ τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζουμε. Μιὰ κρίση πού ἀπειλεῖ νὰ κλονίσει τὶς βασικότερες ἀξίες τῆς ζωῆς μας, ὅπως εἶναι ἡ Ἐλευθερία, ἡ Δικαιοσύνη καὶ ἡ Εἰρήνη.

Σέ καμιά ἐποχὴ τῆς ἱστορίας δὲν ἤξερε ὁ ἄνθρωπος τόσα ὅσα ξέρεי ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, χάρις στὴν ἰλιγγιώδη πρόοδο τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Τὴν πρόοδο ὅμως αὐτὴ δὲν τὴν παρακολουθεῖ ἡ πολιτιστικὴ του καλλιέργεια. Καὶ ὄχι μόνο δὲν τὴν παρακολουθεῖ, ἀλλὰ ὑφί-

σταται καὶ τὴν καταπίεσέ της. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ μόρφωση δὲν ταυτίζεται πάντοτε μὲ τὴν καλλιέργεια. Ἡ γνώση γίνεται στεῖρα ὅταν δὲν ὑφίσταται τὴ διανοητικὴ ἐπεξεργασία πού θὰ τῆς προσδώσει τὴν ἀνθρώπινη ἀποστολή της. Γιατὶ μὲ μόνες τὶς θετικὲς γνώσεις δὲν προάγεται ἡ καλλιέργεια τοῦ ἀνθρώπου. Χρειάζεται, πέρα ἀπὸ τὶς γνώσεις ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀγωγή. Χρειάζεται δηλαδή ἡ βαθύτερη ἐκείνη παιδεία πού προσδιορίζει τὴ στάση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὶς ἀνώτατες ἀξίες τῆς ζωῆς, ὄχι μόνο τῆς νοήσεως ἀλλὰ καὶ τοῦ ἥθους.

Τὶς μεγάλες αὐτές ἀλήθειες φαίνεται νὰ τὶς ἀγνοεῖ ἡ ὑλιστικὴ ἐποχὴ μας. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀνθρωπότης πελαγοδρομεῖ. Ἔχει κανεὶς τὸ αἶσθημα ὅτι ἔχασε τὸν προσανατολισμό της καὶ πορεύεται σὰν τὸ καράβι πού ἔχασε τὴν πυξίδα του.

Ἡ σύγχυση καί, θὰ ἔλεγα, ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀναρχία πού ἐπικρατοῦν σήμερα στὸν κόσμον παίρνουν τέτοια μορφή καὶ τέτοιες διαστάσεις, ὥστε νὰ δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι ἐπιδιώκουμε τὴν αὐτοκαταστροφή μας. Γιατὶ ὄχι μόνο δὲν λαμβάνουμε τὰ μέτρα ἐκεῖνα, πού εἶναι πρόσφορα γιὰ τὴ θεραπεία τῶν αἰτίων πού προκαλοῦν τὰ σημερινὰ μας προβλήματα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐγωιστικὴ συμπεριφορὰ μας τὰ καθιστοῦμε ὀξύτερα.

Θὰ μπορούσα νὰ ἐπικαλεσθῶ πολλά παραδείγματα ποὺ ἐπιβεβαιώνουν τὶς ἀλήθειες αὐτές. Θὰ περιορισθῶ ὅμως στὰ πιὸ χαρακτηριστικά.

Συζητοῦμε καθημερινὰ γιὰ τὸν κίνδυνο ἐνὸς πυρηνικοῦ πολέμου. Καὶ μολονότι γνωρίζουμε ἐκ τῶν προτέρων τὶς συνέπειές του, τὸν ἀντιμετωπίζουμε σχεδὸν μὲ ἀπάθεια, ὡσὰν νὰ ὑπέστησαν παράλυση τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ μας.

Συζητοῦμε καθημερινὰ γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ καὶ αὐξάνουμε συνεχῶς καὶ κατὰ τρόπο ἐπικίνδυνο τὰ ὅπλαστᾶσιά μας. Τὸ 1980 διετέθησαν πάνω ἀπὸ 500 δισεκατομμύρια δολλάρια γιὰ ἐξοπλισμούς. Καὶ διατίθενται τὰ ποσὰ αὐτὰ γιὰ πολεμικοὺς σκοποὺς, ὅταν τὰ τρία τέταρτα περίπου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς πεινοῦν ἢ ὑποσιτίζονται. Καὶ ὅταν κανένας λαὸς ἀπαλλαγμένος ἀπὸ νοσηρές ἐπιρροές δὲν θέλει τὸν πόλεμο. Καὶ εἶναι φυσικὸ νὰ μὴν τὸν θέλει γιατί, ὅπως λέγει ὁ Ἡρόδοτος, στὸν πόλεμο οἱ γονεῖς θάβουν τὰ παιδιὰ τους, ἐνῶ στὴν εἰρήνῃ τὰ παιδιὰ θάβουν τοὺς γονεῖς τους.

Συζητοῦμε καθημερινὰ γιὰ τὴν ἀνισότητα Βορρᾶ καὶ Νότου πού, σέ συνδυασμὸ μὲ τὸ δημογραφικὸ, παίρνει τὰ τελευταῖα χρόνια ἐκρηκτικὲς διαστάσεις. Γιατὶ οἱ φτωχοὶ γίνονται κάθε χρόνο φτωχότεροι, περισσότεροι ἀλλὰ καὶ μαχητικότε-

ροι. Καὶ περιοριζόμαστε σέ εὐχολόγια, μολονότι γνωρίζουμε ὅτι ἡ ἀνισότης αὐτή, ποὺ συνεχῶς διευρύνεται, θὰ ἀνατρέψει τὴν ἰσορροπία τοῦ κόσμου καὶ θὰ ἀπειλήσει τελικὰ τὴν εἰρήνῃ.

Γιατὶ κάποτε οἱ φτωχοὶ θὰ συνασπισθοῦν ἐναντίον τῶν πλουσίων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὀξυνθοῦν οἱ ἀντιθέσεις μεταξὺ Βορρᾶ καὶ Νότου· καὶ ὑπὸ τὴν πίεση τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν νὰ ἀμβλυνθοῦν οἱ διαφορές Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Καὶ μπορεῖ νὰ ἀμβλυνθοῦν: Γιατὶ γνωρίζουν οἱ δυὸ ὑπερδυνάμεις ὅτι ἓνας πυρηνικὸς μεταξὺ τους πόλεμος εἶναι ἀδιανόητος. Γιατὶ γνωρίζουν ἐπίσης ὅτι κανένας δὲν μπορεῖ νὰ κατακτήσει τὸν κόσμο. Ἀλλὰ προπαντός, γιατί γνωρίζουν ὅτι καὶ ἂν τὸν κατακτήσουν δὲν μπορεῖ νὰ τὸν κυβερνήσουν.

Θὰ προσθέσω ὅμως καὶ ἓνα ἄλλο παράδειγμα πού, κατὰ ἓνα τρόπο καλύπτει καὶ τὰ προηγούμενα.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὰ μόνιμα καὶ μεγαλύτερα προβλήματα, μὲ τὰ ὁποῖα μάταια ἀσχολεῖται ἡ ἀνθρωπότης διὰ μέσου τῶν αἰώνων, εἶναι ἡ εἰρήνῃ καὶ ἡ ἀνθρώπινῃ ἀθλιότης. Ἡ ταυτόχρονη λύση αὐτῶν τῶν προβλημάτων δὲν εἶναι ἀπλῶς δυνατή. Εἶναι καὶ εὐκόλη, ἐὰν ἐπικρατήσῃ ἡ λογικὴ καὶ ἡ καλὴ πίστη. Ἐὰν μειωθοῦν σταδιακὰ οἱ στρατιωτικὲς δαπάνες, ἀφ' ἐνὸς μὲν θὰ περιορισθοῦν οἱ

κίνδυνοι πού ἀπειλοῦν τὴν εἰρήνη καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ δημιουργηθοῦν οἱ πόροι ἐκεῖνοι πού εἶναι ἀπαραίτητοι γιὰ τὴ θεραπεία τῶν πληγῶν πού βασανίζουν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ εἰδικότερα τῆς πείνας καὶ τῆς ἀρρώστιας. Παρὰ ταῦτα εἶναι τόσοσ ὁ παραλογισμὸς πού ἐπικρατεῖ στὴν ἐποχὴ μας, ὥστε τὸ ἀπλὸ καὶ λογικὸ αὐτὸ πρᾶγμα νὰ μὴ μπορεῖ νὰ γίνεῖ πραγματικότης.

Μιλώντας στὴ Διάσκεψη τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ, ξέρω ὅτι ἀπευθύνομαι πρὸς μιὰ πνευματικὴ κοινότητα πού ἐπιδιώκει τὴν θεραπεία τῆς κρίσης πού περνοῦμε σήμερα μὲ τὸ πιὸ ἀποτελεσματικὸ φάρμακο: τὴν προαγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν προβολὴν διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐκείνων τῶν ἀξιῶν, πού θὰ μᾶς βγάλουν ἀπὸ τὰ σημερινὰ ἀδιέξοδα. Καὶ τὴν προσπάθεια αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ τὴ στηρίξουν ὅλοι ἐκεῖνοι πού εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὶς τύχες τοῦ κόσμου. Ἡ πολιτικὴ δηλαδή καὶ ἡ πνευματικὴ του ἡγεσία.

Ἄλλὰ γιὰ νὰ πετύχουμε τὴν προσπάθεια αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε ὅχι μόνον πρόσφορη διαδικασία, ἀλλὰ καὶ πρότυπα ἀσφαλῆ καὶ δοκιμασμένα.

Θὰ μὲ συγχωρήσετε ἐλπίζω ἐὰν ἀναφερθῶ καὶ πάλι στὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ, γιὰ νὰ υποστηρίξω πῶς μπορούμε νὰ ἀντλήσουμε ἀπὸ αὐτὸν διδάγμα-

τα, τὴ σοφία τῶν ὁποίων ἐπιβεβαίωσαν οἱ αἰῶνες.

Ἀπέναντι στοῦ πάθος τῶν ἀκροτήτων ἃς ὑψώσουμε τὴν αἰώνια ἀρχὴ τοῦ μέτρου καὶ στὴ σκέψη καὶ στὴν πράξη. Ὡς ἀναζητήσουμε αὐτὸ τὸ μέτρο μὲ τὸ διάλογο μεταξὺ ἐλευθέρως σκεπτομένων ἀνθρώπων. Ὡς δεχθοῦμε μὲ ἀνοχὴ τὶς διαφορῶν καὶ ἃς τὶς ἀμβλύνουμε, γνωρίζοντας ὅτι καὶ οἱ διαφωνίες πλουτίζουν τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς σεβαστοῦμε τὸν καθὲ ἀνθρώπο ὡσὰν ὁ καθένας νὰ ἐξέφραζε ὁλόκληρὴν τὴν ἀνθρωπότητα. Ὡς χτίσουμε μεταξὺ τῆς αὐστηρῆς λογικῆς καὶ τῶν ἀλόγων αἰσθημάτων τὴν γέφυρα, πού ὁδηγεῖ στὴν ἁρμονία τῶν ἀντιθέτων καὶ στὴν ἀριστοτελικὴ μεσότητα. Ὡς γίνουμε πολῖτες τῆς πόλης μας, ὅπως μᾶς ἤθελαν ὁ Θουκυδίδης καὶ ὁ Περικλῆς καὶ πολῖτες ὅλου τοῦ κόσμου, ὅπως μᾶς ἤθελαν ὁ Διογένης καὶ ὁ Ζήνων.

Καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ἃς προσπαθήσουμε νὰ δώσουμε μιὰ καθάρωτερον μορφήν στὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἕνα βαθύτερον νόημα στὴν ψυχικὴ καὶ κοινωνικὴ του ἐλευθερία. Γιατὶ αὐτὰ εἶναι τὰ μόνιμα καὶ τὰ βαθύτερα νοήματα τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ ἀποτελεῖ μιὰ πνευματικὴ τράπεζα, οἷου ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς οἰκουμένης καταθέτουν τὰ πνευματικὰ τους κεφάλαια, γιὰ νὰ δημιουργήσουν μ'

αυτά πολιτιστικά αγαθά, αναγκαία, για τη μελλοντική πορεία της ανθρωπότητας.

Ίδου λοιπόν και η Ἑλλάς, που ἔρχεται νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτὸν τὸ σκοπὸ μὲ ὅ,τι καλὸ και ὠραῖο ἔχει. Ἐρχεται μὲ τὴ φύση της ποὺ ὑπῆρξε ὁ μέγας διδάσκαλος καὶ ὁ προσδιοριστικὸς παράγων τοῦ πολιτισμοῦ της. Ἐρχεται μὲ τοὺς κλασικοὺς της αἰῶνες, τῶν ὁποίων τὰ πλούτη μοιράζεται σήμερα μὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη. Ἐρχεται μὲ τοὺς ἑλληνιστικοὺς της χρόνους ποὺ μετέφεραν τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ στὴν Ἀσία. Καὶ μὲ τὸ Βυζάντιο ποὺ ἄνοιξε τὸ δρόμο γιὰ τὸ Χριστιανισμὸ. Ἀλλὰ προπαντὸς ἔρχεται μὲ τὴ βαθιὰ της πίστη στὶς αἰώνιες ἐκεῖνες ἀξίες, ποὺ μὲ τὴν ἀναζωογόνησή τους

μποροῦν νὰ ἀναμορφώσουν τὴ σύγχρονη ζωὴ.

Ἐρχεται μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα σ' αὐτὸν τὸν ναὸ τοῦ πνεύματος, γιὰ νὰ μετᾶσχει στὸ εὐγενέστερο ἀγώνισμα τῆς ἐποχῆς μας· καὶ φέρνει μαζί της μιὰ ἱστορία τριῶν χιλιάδων ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴ σύγχρονη ζωντανή της παρουσία καὶ προσφορὰ. Ἐρχεται τέλος, γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν πολιτισμὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ συμβάλει στὸ μεγάλο ἔργο τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ. Ἐνα ἔργο δύσκολο, ποὺ μπορεῖ ὅμως νὰ γίνῃ εὐκόλο, ἐὰν ὅλοι τὸ πιστέψουμε. Γιατὶ ἡ πίστη ταυτίζεται μὲ τὴ θέληση. Καὶ ὅπως λέγει ὁ Σοφοκλῆς «ἀλλωτὸν τὸ ζητούμενον, ἐκφεύγει δὲ τ' ἀμελούμενον».

Καθημερινὴ 26/11/82

ΣΠΥΡΟΥ ΑΛΕΞΙΟΥ

Οἱ τύχες τῶν ἐγγάμων

Κάποια τραγικὴ παρεξήγηση πρέπει νὰ συμβαίνει στὴ σκέψη μερικῶν συνοδικῶν μητροπολιτῶν, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὰ θέματα οἰκογενειακοῦ δικαίου καὶ ἰδιαίτερα τοῦ διαζυγίου. Πρότειναν πρὶν μερικὲς ἡμέρες, καὶ τὸ ὑποστηρίξαμε καὶ μεῖς, πὼς πρέπει νὰ ἔχει καὶ ἡ Ἐκκλησία λόγο, νὰ ἀκούγεται δηλαδὴ ἡ γνώμη της σὲ θέματα οἰκογε-

νείας. Ἄλλο ὅμως τὸ νὰ ἀκούγεται ἡ γνώμη της καὶ ἄλλο νὰ θέλει νὰ ἐπιβάλλει τὶς δικές της ἀπόψεις. Ὅσα συζητήθηκαν προχθὲς καὶ χθὲς στὴ συνεδρία τῆς Συνόδου, δυστυχῶς, ξεπερνοῦν τὰ ὅρια τῆς σοβαρότητας καὶ ἐγγίζουν τὸ κωμικόν. Πρότειναν, δυὸ συνοδικοί, νὰ συγκληθεῖ ἡ ἱεραρχία καὶ νὰ ἀντιδράσῃ ἡ Ἐκκλησία στὴν θέσπιση

τοῦ συναινετικοῦ διαζυγίου. «Μὰ εἶναι δικαίωμα δύο ἀνθρώπων νὰ ἀποφασίζουν ἀπὸ κοινοῦ νὰ χωρίσουν, εἶπε ὁ ἀρχιεπίσκοπος, πῶς ἐμεῖς θὰ τοὺς κρατᾶμε μὲ τὸ ζόρι:». Ὅχι, ὁ ἀντίλογος, γιατί πᾶμε τότε ἀπὸ ἄλλο δρόμο στὸ αὐτόματο διαζύγιο. Ναί, μὰ ἐκεῖ μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθεῖ κανεὶς πῶς γίνεται μὲ τὴ θέληση τοῦ ἑνός, ἐνῶ στὸ συναινετικὸ τὸ θέλουν καὶ οἱ δύο. Ὅχι, δὲν μπορεῖ νὰ ρεζιλεύουν τὸ μυστήριό καὶ τὸν θεσμό τοῦ γάμου. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα: συμφωνήθηκε, δυὸ συνοδικοὶ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν ὑπουργὸ Δικαιοσύνης κ. Μαγκάκη καὶ νὰ τοῦ ἐπιδώσουν ἔγγραφο τῆς Συνόδου πού νὰ λέει, οὔτε λίγο, οὔτε πολύ, πῶς, ἂν ἡ κυβέρνησις θέλει νὰ θεσπίσει τὸ συναινετικὸ καὶ τὶς ἄλλες ἀλλαγές στὸ οἰκογενειακὸ δίκαιο, νὰ τὸ κάνει, ἀλλὰ μόνο γιὰ ὅσους κάνουν πολιτικὸ γάμο!!!

Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι πού βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια κάθε λογικῆς. Ἄς κάνουμε μιὰ σύνοψη ἀναδρομῆς. Ἡ πολιτεία ἀποφάσισε νὰ θεσπίσει, ὡς ὑποχρεωτικὸ, τὸν πολιτικὸ γάμο γιὰ ὅλους. Μετὰ ἀπὸ τὴ δικαιολογημένη ἀντίδραση τοῦ κοινοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, δέχθηκε, ὁ πολιτικὸς γάμος νὰ εἶναι ἰσόκυρος μὲ τὸν θρησκευτικόν. Ὅποιο γάμο κι ἂν προτιμήσουν τὰ ζευγάρια νὰ εἶναι ἐπίσημα ἀναγνωρισμένος ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ

κράτους. Ἐλεγε ὁ νόμος πῶς καὶ γιὰ τοὺς δύο τύπους τοῦ γάμου, τὴν ἄδεια θὰ τὴν ἐκδίδουν οἱ ἄρχοντες τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. Αὐτό, ἐνῶ ἀρχικὰ τὸ εἶχε δεχθεῖ ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ νομικοῦ τῆς συμβούλου, μετὰ ἄλλαξε γνώμη —πάλι δικαιολογημένα— καὶ ζήτησε νὰ εἶναι ἔγκυρη γιὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸ γάμο μόνο ἡ ἄδεια τοῦ ἐπισκόπου. Καὶ αὐτὸ μετὰ ἀποσυζητήσεις, δημοσιεύματα καὶ συναντήσεις κορυφῆς, ἐγινε δεκτό. Ἔτσι, ξεκαθάρισε ὀριστικὰ ἡ Ἐκκλησία πῶς ἡ τέλεση τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου εἶναι καθαρὰ καὶ μόνο δικό της θέμα. Στὶς ἐπισκοπές βγαίνουν οἱ ἄδεις καὶ στὶς ἐκκλησίες ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς γίνονται οἱ γάμοι. Ὅσοι κάνουν πολιτικὸ δὲν ἔχουν σχέση μὲ τὴν ἐκκλησία. Μὲ ἐγκύκλιό της μάλιστα ἡ Σύνοδος ἔχει δηλώσει, πῶς τοὺς θεωρεῖ ἀποκομμένους ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἕως ὅτου τελέσουν καὶ θρησκευτικὸ γάμο. Μὲ ποιὸ λοιπὸν δικαίωμα μπαίνει τώρα στὴ μέση καὶ ζητᾶται ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ νὰ ὀρίσει ὅρια ἰσχύος τοῦ νόμου; Ἄν δὲν ἦταν ἀστεῖες αὐτές οἱ παρεμβάσεις θὰ ἦταν τραγικὲς γιὰ τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ κ. ὑπουργός, πολὺ φυσικά, μπορεῖ νὰ τοὺς δώσει τὴν ἀπάντηση: Τὶ μὲ ἀνακατεῦτε ἐμένα μὲ τὸν θρησκευτικὸ γάμο; Ἐσεῖς βγάζετε τὶς ἄδειες, ἐσεῖς ὀρίζετε τὰ κωλύματα, ἐσεῖς τελεῖτε

τὸ Μυστήριον καὶ παντρεύετε ὅποιους νομίζετε πιστοὺς. Ἐγώ, δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ παρέμβω στὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά φωνάζουν οἱ συνοδικοὶ —ἐλάχιστοι εὐτυχῶς— νὰ ἔχει ἡ Ἐκκλησία αὐτοτέλεια καὶ νὰ αὐτοδιοικεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ζητάει ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν νὰ περιλάβει στὸ νόμο τὶ θὰ ἰσχύει καὶ τὶ δὲν θὰ ἰσχύει στὰ δικά της χωρικὰ ὕδατα;

Πέρα ἀπὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ γενικὸ θέμα τῆς ἀσυναρτησίας, ὑπάρχει καὶ ἡ λεπτομέρεια. Τόσα χρόνια ἡ Ἐκκλησία ἀνεχόταν τὸ διαζύγιον ποὺ εἶχε τὸν χαρακτηρισμὸ τῆς «κοινῆς ὑπαιτιότητος». Τὸ ἄκρον ἄνωγτό τῆς ὑποκρισίας. Δεχόταν ὅταν δυὸ σύζυγοι, εἶχαν συμφωνήσει νὰ χωρίσουν, τὶς πιὸ πολλὰς φορές μὲ τὸ ἀζημίωτο καὶ οἱ ἴδιοι εἶχαν ψευδομαρτυρήσει στὸ δι-

καστήριον χίλιες δυὸ φανταστικὰς ἱστορίας καὶ εἶχαν ὑποχρεώσει φίλους καὶ γνωστοὺς νὰ ποῦν ψέματα μπροστὰ στὸ Ἱερὸ Εὐαγγέλιον. Γι' αὐτὰ τὰ διαζύγια, κανένας μητροπολίτης οὔτε καὶ ὁ πιὸ ἀκράϊος δὲν εἶπε λέξη ποτέ. Καὶ τώρα ποῦ ἡ πολιτεία δέχεται, μὲ τὸ ὄριο μάλιστα τοῦ ἐνὸς χρόνου ἀπὸ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου, νὰ δηλώσουν τίμια καὶ πολιτισμένα καὶ οἱ δύο ὅτι δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν μαζὶ καὶ θέλουν νὰ χωρίσουν, ἡ Ἐκκλησία θέλει νὰ τοὺς τὸ ἀπαγορεύσει. Καὶ κλείνω μὲ κάτι ποὺ ἔχουμε γράψει καὶ πρὶν μερικὰ χρόνια. Γιατὶ ἐπιμένουν 13 ἄγαμοι ἱεράρχες νὰ θέλουν νὰ ἔχουν στὰ χέρια τοὺς τὶς τύχες ὅλων τῶν ἐγγάμων τῆς χώρας;

Καθημερινὴ 9/12/82

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸ Κράτος τοῦ Διαβόλου

Δρᾶμα σὲ 4 πράξεις

**«Τὸ Κράτος τοῦ Διαβόλου εἶναι
τὸ Κράτος τῆς μισαλλοδοξίας»**

*Τὰ γεγονότα εἶναι ἱστορικά, παρμένα ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Στέφαν
Ταβάιχ «Καστελλιὸν καὶ Καλβίνος».*

Πρόσωπα τοῦ Ἔργου

Ἰω. Καλβίνος
Φαρέλ
Σεβαστιανὸς Καστελλιόν
Μιχαήλ Σερβέτο
Γραμματεὺς Καλβίνου
Ἀνδρόγυνο Γενεύης
Φίλος τοῦ Καστελλιόν
Δαυῖδ ντέ Γιόρες
Βιβλιοπώλης Λυών
Δεσμοφύλακας
Κουριόνε
Θεόδωρος ντέ Μπέζ
Σύμβουλος Βασιλείας
Βιβλιοπώλης Ὁλλανδίας
Α΄ πελάτης
Β΄ πελάτης

Κάτοικοι Γενεύης
Μέλη συμβουλίου Γενεύης
Ἐκκλησιαστικὴ Ἀστυνομία

Α΄ Πράξη

- Σκηνή 1. Καλβίνος, Φαρέλ
Σκηνή 2. Κάτοικοι Γενεύης
Σκηνή 3. Καλβίνος, Καστελλιόν, Σερβέτο, Φαρέλ, 2 Σύμβουλοι
Σκηνή 4. Καλβίνος, Γραμματεὺς του
Σκηνή 5. Ἀνδρόγυνο Γενεύης, Ἐκκλησιαστική Ἀστυνομία

Β΄ Πράξη

- Σκηνή 1. Καλβίνος, Καστελλιόν
Σκηνή 2. Καλβίνος, Γραμματεὺς του, Φαρέλ
Σκηνή 3. Καστελλιόν, Φίλος του
Σκηνή 4. Καλβίνος, Καστελλιόν
Σκηνή 5. Καστελλιόν, Δαυῖδ ντὲ Γιόρες

Γ΄ Πράξη

- Σκηνή 1. Σερβέτο, Βιβλιοπώλης Λυών
Σκηνή 2. Σερβέτο, Βιβλιοπώλης Λυών, Ἐκκλησιαστική Ἀστυνομία
Σκηνή 3. Σερβέτο, Δεσμοφύλακας, Καλβίνος, Φαρέλ
Σκηνή 4. Σερβέτο, Δικασταί, Καλβίνος, Γραμματεὺς του, Φαρέλ
Σκηνή 5. Σερβέτο, Φαρέλ, Ἐκκλησιαστική Ἀστυνομία

Δ΄ Πράξη

- Σκηνή 1. Καστελλιόν, Δαυῖδ ντὲ Γιόρες, Κουριόνε
Σκηνή 2. Καλβίνος, Φαρέλ, Θεόδωρος ντὲ Μπέζ
Σκηνή 3. Καστελλιόν, Δαυῖδ ντὲ Γιόρες, Κουριόνε, Σύμβουλος Βασιλείας
Σκηνή 4. Καλβίνος, Φαρέλ, Θεόδωρος ντὲ Μπέζ, Γραμματεὺς Καλβίνου
Σκηνή 5. Βιβλιοπώλης, Α΄ πελάτης, Β΄ πελάτης

ΠΡΑΞΗ Α΄**Σκηνή 1.**

Δωμάτιο πανδοχείου στη Γενεύη, τὸ 1536

Καλβῖνος, Φαρέλ

Καλβῖνος: Δέν εἶμαι παρὰ ἓνας ταπεινὸς δοῦλος τοῦ Θεοῦ.

Φαρέλ: Εἶσαι ὁ Μεσσίας τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ὁ θεολόγος ποὺ ἔγραψε τὴν Institutio. Τέτοιοι ἄνθρωποι μᾶς χρειάζονται.

Καλβῖνος: Ἐγὼ δέν εἶμαι παρὰ ἓνας θεωρητικός. Ἡ Μεταρρύθμισή θέλει ἀνθρώπους δράσεως. Σκέψου τὸν Λούθηρο. Ἄφοβος καὶ μαχητικός. Τὴν ἐποχὴ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Πάπα δέν ἐδίστασε νὰ θυροκολλήσῃ στὸν ἡγεμονικὸ Ναὸ τῆς Βίττεμπεργ, στὴ Σαξωνία, τὶς 95 «θέσεις» τοῦ ἐναντίον τῆς παντοδυναμίας τοῦ Πάπα, ἐναντίον τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς πολυτέλειας τῆς αὐλῆς του. Ἐπολέμησε τὶς καταχρήσεις, τοὺς ἐκκλησιαστικούς ἀφορισμούς, τὴν τρομοκρατία ποὺ ἐπικρατοῦσε μὲ τὴν κόλαση. Κατήργησε τὰ ἱερὰ λείψανα καὶ τὶς εἰκόνες. Ἐξεγέρθηκε ἐναντίον τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου.

Φαρέλ: Πρὸ πάντων ἐπολέμησε τὰ συχωροχάρτια, ποὺ εἶχαν κινήσει τὴ γενικὴ ἀγανάκτηση.

Καλβῖνος: Τὰ ἴδια καὶ ὁ Ζβίγγλιος στὴ Ζυρίχη. Πολεμιστὴς ἀκατάβλητος. Καὶ ὅταν τὸ 1520 ἔφθασε στὴ Σαξωνία ἡ Παπικὴ βούλα, ποὺ ἀφόριζε τὸν Λούθηρο, αὐτὸς δέν ἐδίστασε νὰ κάψῃ τὴν βούλα, ἐνῶ οἱ φοιτηταὶ χοροπηδοῦσαν τριγύρω του.

Φαρέλ: Ποιὸς δέν θαυμάζει τὸν Λούθηρο;

Ἦταν ἄνθρωπος μὲ πυγμὴ. Ἐγὼ ἤμουν καθολικὸς παπᾶς. Ἀλλὰ ἀκολούθησα τὸν Λούθηρο. Ἐμάζεψα τοὺς κατοίκους τῆς Γενεύης, ἔδωξα τὸν καθολικὸ ἐπίσκοπο καὶ πέταξα ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες τὰ σύμβολα τῆς δεισιδαιμονίας, κηρύσσοντας τὴ Μεταρρύθμιση στὴ Γενεύη. Τώρα ὅμως πρέπει νὰ ἀποκαταστήσωμε τὴν τάξη. Χρειαζόμαστε ἓναν καλὸ θεολόγο, σὰν ἐλόγου σου. Μιὰ καὶ ἦλθες στὴ Γενεύη, νὰ μείνης ἐδῶ καὶ νὰ ἀναλάβῃς τὴν πνευματικὴ καθοδήγηση τῶν πολιτῶν τῆς Γενεύης, οἱ ὁποῖοι σέ γενικὴ Συνέλευση ἀπεφάσισαν νὰ ζήσουν σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ μὲ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ χρειαζόμαστε καθοδηγητὴ. Δέν πρόκειται νὰ βροῦμε καλύτερον ἀπὸ σένα. Θὰ εἶσαι ὁ πνευματικὸς μας ὁδηγὸς καὶ ὁ καθοδηγητὴς μας.

Καλβίνος: Για νά ἐπιτύχη μιὰ προσπάθεια χρειάζεται πρὸ παντὸς πειθαρχία. Οἱ ποιμένες πρέπει νά διατάσσουν τοὺς πάντες, ἀπὸ τὸν πρῶτο ὡς τὸν τελευταῖο.

Φαρέλ: Θὰ σὲ ὑπακοῦμε ὅλοι τυφλά.

Καλβίνος: Καλύτερα νά ἀποφύγω τὶς ἐχθρότητες, παραμένοντας στὸν πνευματικὸ τομέα τῆς μελέτης καὶ τῆς συγγραφῆς.

Φαρέλ: Προβάλλεις σὰν δικαιολογία τῆς ἀρνήσεώς σου τὶς μελέτες σου. Ἀλλὰ σοῦ λέγω στὸ ὄνομα τοῦ παντοδύναμου Θεοῦ ὅτι ἡ κατὰρα του θὰ πέση ἐπάνω σου. Ἄν δὲν δεχθῇς τὴν πρότασή μου, νά βοηθήσης τοὺς ἀδελφούς σου τῆς Γενεύης ποὺ ἔχουν τὴν ἀνάγκη σου. Δὲν μπορεῖς νά σκέπτεσαι περισσότερο τὸν ἑαυτό σου παρὰ τὸν Χριστό.

Καλβίνος: Φθάνει. Θὰ τὸ σκεφθῶ καλύτερα καὶ θ' ἀποφασίσω. Θὰ δεχθῶ τὴν πρότασή σου. Ἀλλὰ πρέπει ὅλοι νά βοηθήσετε. Θὰ ἐγκαθιδρύσω, στὴ Γενεύη, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, τὴν καινούργια τάξη.

(Αὐλαία)

Α' Σκηνή 2

Ταβέρνα στὴ Γενεύη (μετὰ 3 μῆνες)

Κάτοικοι Γενεύης

Α' κατ.: Ζητάει νά μᾶς βάλῃ τὰ δύο μας πόδια σ' ἓνα παπούτσι. Καὶ μάλιστα στενὸ παπούτσι.

Β' κατ.: Διορίστηκε «ἀναγνώστης τῆς Γραφῆς» καὶ μεταβλήθηκε σὲ πνευματικὸ τύραννο.

Γ' κατ.: Ακοῦς νά συντάξῃ κατήχηση μὲ 21 ἄρθρα πίστεως καὶ νά ζητᾷ «πλήρη ὑπακοή» καὶ «τιμωρία τῆς ἀδιαφορίας».

Α' κατ.: Ποῦ εἶναι ἡ «Ἐλευθερία τοῦ Χριστιανοῦ», ποῦ διακήρυξε ὁ Λούθηρος;

Β' κατ.: Θέλει, λέει, νά ὁδηγηθοῦν οἱ πολῖται, ἀνὰ δέκα, στὴ Μητρόπολη καὶ νά ὀρκισθοῦν πίστη. Ἄλλοιῳς νά φύγουν ἀπὸ τὴν Γενεύη.

Γ' κατ.: Αὐτοὶ ὅλοι οἱ πουριτανοὶ εἶναι τύραννοι καὶ ὑποκριταί.

Α' κατ.: Ὁ Θεὸς νά σὲ φυλάῃ.

Β' κατ.: Ζοῦμε κάτω ἀπὸ τὴ δικτατορία τοῦ Καλβίνου, τοῦ ξένου ἱεροκήρυκα, τοῦ πρόσφυγα.

Γ' κατ.: Ἦρθαν τὰ ἄγρια νά διώξουν τὰ ἡμέρα.

Α΄ κατ.: Εἶπε ὅτι θά ἀρνήται τῇ Θεΐᾳ Κοινωνίᾳ σέ ὅποιον δὲν εἶναι καλὸς Χριστιανός.

Β΄ κατ.: Ἡ Θεΐα Κοινωνία ἔγινε τρομοκρατικὸ ὄργανο στὰ χέρια του.

Γ΄ κατ.: Θέλει νὰ κάνη, λέει, τῇ Γενεΐᾳ, πόλη τοῦ Θεοῦ. Ζητάει νέους νόμους, αὐστηροῦς.

Α΄ κατ.: Κάθε καινούργιος νόμος, καταργεῖ μιὰ παλιὰ ἐλευθερία.

Β΄ κατ.: Ἀκοῦς νὰ θεωρῇ ἔγκλημα νὰ τραγουδήσῃ κανεὶς πίνοντας κρασί!

Γ΄ κατ.: Τὸ κρασάκι τοῦ Θεοῦ!

Α΄ κατ.: Ἡ νὰ φορέσῃ ροῦχα μὲ ζωηρὰ χρώματα.

Β΄ κατ.: Κάτω ὁ ξένος τύραννος.

Γ΄ κατ.: Δὲν θά τὸν ψηφίσουμε στὶς νέες ἐκλογές.

Α΄ κατ.: Ὅ,τι διδάσκει, τὸ ἔχει —λέει— ἀπὸ τὸν Θεό!

Β΄ κατ.: Ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ τὸβρῃ, ποῦ μᾶς χάλασε τὴν ἡσυχία μας στὴ Γενεΐᾳ.

(Αὐλαΐα)

Α΄ Σκηνὴ 3

Δωμάτιο Καλβίνου στὸ Στρασβούργο, τὸ 1540

Καλβίνος, Καστελλιόν, Σερβέτο, Φαρέλ, 2 Σύμβουλοι Γενεΐης.

Καλβίνος: Ἀφοῦ μὲ ἔδιωξαν ἀπὸ τῇ Γενεΐᾳ, ἦλθα στὸ Στρασβούργο. Πᾶνε δύο χρόνια τώρα. Ἐδῶ ἔφτιαξα οἰκογένεια καὶ ζῶ ἡσυχᾶ.

Καστελλιόν: Ἡ Γενεΐᾳ ἔπρεπε νὰ ἐκτιμῇσῃ τὴν προσπάθειά σου γιὰ τὴν ἠθικοποίηση τῆς πόλεως.

Καλβίνος: Εἶχα νὰ ἀντιμετωπίσω τοὺς καθολικοὺς καὶ τοὺς ἐπικούριους.

Καστελλιόν: Ὁ ἀγὼν τῆς Μεταρρυθμίσεως εἶναι δύσκολος. Ἦμουν νέος στὴ Λυών, ποῦ εἶδα νὰ καίνε τοὺς αἰρετικούς, ὅπως τοὺς ἔλεγε ἡ Ἱερὴ Ἐξέτασις. Ἐθαύμασα τὸν ἡρωϊσμό των θυμάτων καὶ προσεχώρησα ψυχικά στὴ Μεταρρύθμιση.

Καλβίνος: Δὲν εἶναι χριστιανοὶ ὅσοι καταδιώκουν μὲ τὴ φωτιά ἐκείνους ποὺ καταδικάζει ἡ Ἐκκλησία. Εἶναι ἔγκλημα νὰ σκοτώνουν τοὺς αἰρετικούς. Εἶναι ἀπάρνηση τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Καστελλιόν: Ἡ Ἱερὴ Ἐξέταση δὲ χωρατεύει. Καθαρίζει μὲ τὴ φωτιά κάθε ἑτερόδοξο.

Καλβίνος: Ἡ Μεταρρύθμιση ἐστιγμάτισε τὴ βαρβαρότητα τῆς πυρᾶς.

Καστελλιόν: Γί' αὐτὸ κί' ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ ἀφιερῶσω τὴ ζωὴ μου στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως.

Καλβίνος: Μεγάλον πρᾶγμα ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως. Αὐτὴν ἀκριβῶς ζητᾷ ἡ Μεταρρύθμιση.

Καστελλιόν: Εἴσαι ὁ Μεσσίας τῆς Μεταρρυθμίσεως, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας. Εἴμαστε ὅλοι στὸ πλευρό σου (ἔρχεται ὁ Σερβέτο).

Σερβέτο: Ἦλθα νὰ ὑποβάλω τὰ σεβάσματά μου στὸν μεγάλο Καλβίνο. Ὀνομάζομαι Σερβέτο καὶ εἶμαι Ἰσπανός. 15 χρονῶν ἔφυγα ἀπὸ τὴν Ἀραγωνίαν, γλυτώνοντας ἀπὸ τὰ νύχια τῆς Ἱερῆς Ἐξετάσεως. Δὲν θὰ τοὺς ἄφηνα ἐγὼ νὰ μὲ φᾶνε, 22 χρονῶν ἐδημοσίευσαν τίς «θέσεις» μου, στὸ Χαγκενάου.

Καλβίνος: Κάτι ἔχω ἀκούσει γιὰ σένα. Σὲ χαρακτηρίζουν ἑξαλλο καὶ δαιμονισμένο.

Σερβέτο: Ἡ ἀλήθεια δὲν πρέπει νὰ λέγεται; Ἡ Μεταρρύθμιση δὲν ὀλοκλήρωσε τὸ ἔργο της. Ὁ Λούθηρος καὶ ὁ Ζβίγγλιος, ἦσαν χλιαροί. Ἡ Ἀ' Οἰκουμένη Σύνοδος τῆς Νικαίας εἶναι ἄκυρη. Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι τρισυπόστατος. Εἶναι μοναδικός. Εἶναι Ἕνας.

Καλβίνος: Γί' αὐτὸ σὲ λένε βλάσφημο καὶ σὲ βρίζουν Τοῦρκο καὶ Ἑβραῖο.

Σερβέτο: Ὁ Ζβίγγλιος μὲ ὠνόμασε Ἰσπανὸ ἐγκληματία, ποὺ θέλει νὰ καταστρέψῃ τὴ Χριστιανικὴ θρησκείαν. Ἀλλὰ ὁ Ζβίγγλιος δὲν ἔχει δίκιο. Ὁ Θεὸς εἶναι Μοναδικός.

Καλβίνος: Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη σου. Ἀλλὰ τὴ γνώμη σου δὲν τὴν ἀποδέχεται ἡ Μεταρρύθμιση.

Σερβέτο: Θὰ σοῦ στείλω τὸ βιβλίον μου καὶ παρακαλῶ νὰ τὸ διαβάσῃς μὲ προσοχή.

Καλβίνος: Μὲ πολλή μου εὐχαρίστηση.

Σερβέτο: Ὑποβάλλω καὶ πάλιν τὰ σεβάσματά μου (Φεύγει).

Καλβίνος: Εἶναι πραγματικὰ ἑξαλλος καὶ δαιμονισμένος. Φανατικὸς καὶ θορυβοποιός. Πῶς γλύτωσε ἀπὸ τὴν Ἱερὴ Ἐξέταση;

Καστελλιόν: Μηδὲνα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε. Ἐπίτρεψέ μου νὰ φύγω κί' ἐγὼ (Φεύγει).

(“Ερχονται ὁ Φαρέλ καὶ 2 Σύμβουλοι τῆς Γενεύης).

Φαρέλ: Ἐξοχώτατε, ἡ Γενεύη μετάνιωσε πικρά γιὰ τὴ στάση της ἀπέναντί σου. Οἱ καθολικοὶ τῆς Γενεύης πῆραν τὴν ἐπάνω βόλτα μετὰ τὴν ἀναχώρησή σου.

Καλβίνος: Θέλεις νὰ πῆς μετὰ τὴν ἀπέλασή μου.

Φαρέλ: Ἡ Γενεύη ἔκανε ἓνα λάθος, ἀλλὰ τώρα σέ νοσταλγεῖ.

Α΄ Συμβ. Ἦλθαμε μέ ἐπίσημη πρόσκληση τοῦ Συμβουλίου τῆς Γενεύης, νὰ ξαναγυρίσης στὴ θέση σου.

Β΄ Συμβ.: Θὰ εἶσαι καὶ πάλι ὁ πνευματικὸς μας καθοδηγητής.

Καλβίνος: Ἀφῆστε με ἐδῶ, στὴν ἡσυχία μου.

Φαρέλ: Ὅχι, πρέπει νὰ ἔλθης στὴ Γενεύη. Θὰ εἴμαστε ὅλοι πειθαρχικοὶ στὶς ἐντολές σου.

Α΄ Συμβ.: Ἡ Γενεύη σοῦ ἐμπιστεύεται τὴ σωτηρία τῶν κατοίκων της.

Β΄ Συμβ.: Θὰ σέ ἀκολουθοῦμε πιστὰ στὴ γραμμὴ ποὺ θὰ χαράξης.

Φαρέλ: Θὰ μᾶς δείχνης τὸ δρόμο καὶ ἐμεῖς θὰ σέ ἀκολουθοῦμε.

Καλβίνος: Ἄς κάνουμε, λοιπόν, ἄλλη μιὰ δοκιμὴ.

(Αὐλαία)

Α΄ Σκηνή 4

Γραφεῖο Καλβίνου στὴ Γενεύη, τὸ 1540

Καλβίνος, Γραμματεὺς του.

(Ὁ Καλβίνος ὑπαγορεύει στὸν Γραμματέα του)

Καλβίνος: Ἡ Γενεύη πρέπει νὰ γίνῃ μία πόλη χωρὶς ἀταξία καὶ διαφθορά. Μιὰ πόλη χωρὶς ἁμαρτίες. Ὅλοι ὀφείλουν νὰ ζοῦν σύμφωνα μέ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ (Δέν θὰ τοὺς ἀφήσω ἐγὼ ἀσύδοτους). Ἐξω ἀπὸ τὴ Βίβλο δέν ὑπάρχει ἀλήθεια. (Πρέπει νὰ σταματήσῃ, φίλτατε, κάθε ἄλλη ἐρμηνεία τοῦ Θείου Λόγου. Θὰ τοὺς τὸν διδάξω ἐγώ. Γιατὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐγὼ λέγω, τὸ ἔχω ἀπὸ τὸν Θεό). Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀπόλυτη καὶ τυφλὴ πειθαρχία. Θὰ ἰδρυθῇ Κονσιστόριον ἀπὸ θεολόγους, γιὰ νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπάνω στὴν ἠθικὴ τῶν πολιτῶν.

Γραμματεὺς: Βεβαίως, βεβαίως.

Καλβίνος: Θὰ ἐλέγχωμεν ὄχι μόνον τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ τὶς γνώμες, τοὺς λόγους, τὰ φρονήματα, τὶς ιδέες. Κάθε ἀντίθετη γνώμη εἶναι ἐγκλημα κατὰ τῆς πόλεως.

Γραμματεὺς: Μάλιστα, μάλιστα.

Καλβίνος: Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀστυνομία θὰ ἔχη τὸ ἀδιαφιλονίκητο δικαίωμα νὰ ἐπισκέπτεται κάθε σπίτι, ἡμέρα καὶ νύχτα. (Πρέπει ὅλα νὰ τὰ ἐρευνᾷ). Κανένα βιβλίο δὲν θὰ μπορεῖ νὰ τυπώνεται χωρὶς τὴν ἐγκρισή μας. (Ὁ ἄνθρωπος, φίλτατε, εἶναι ἓνα ἄγριο καὶ ἀδάμαστο θηρίο. Πρέπει νὰ τὸν τιθασεύσωμε καὶ νὰ τὸν χαλιναγωγήσωμε). Πρέπει νὰ ταπεινωθῇ ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ἀνυψωθῇ ὁ Θεός. Ἀπαγορεύονται τὰ τραγούδια, τὰ μουσικὰ ὄργανα, οἱ γιορτές, οἱ χοροί, τὸ πιστό, τὰ παιγνίδια.

Γραμματεὺς: Μάλιστα, μάλιστα.

Καλβίνος: Ἀπαγορεύονται οἱ χτυπητὲς φορεσιές, τὰ χρυσὰ ἢ τὰ ἀσημένια κεντήματα, τὰ χρυσὰ ἢ ἐπίχρυσα κουμπιά, τὰ κοσμήματα, τὰ χτενίσματα, οἱ δαντέλλες, τὰ γάντια. Θὰ ἐξετάζεται ἂν πηγαίνουν ὅλοι τὴν Κυριακὴ στὴν Ἐκκλησία.

Γραμματεὺς: Βεβαίως, βεβαίως.

Καλβίνος: Θὰ παρακολουθοῦνται οἱ ξένοι στὰ πανδοχεῖα μήπως ἀρχίζουν νὰ τρῶνε, χωρὶς προηγουμένως νὰ προσευχηθοῦν. Ἀπαγορεύεται νὰ δίνουν στὰ παιδιά ὀνόματα ποὺ δὲν ἀναφέρονται στὴ Βίβλο. Ἀπαγορεύεται κάθε συζήτηση γιὰ τὰ πράγματα τῆς πόλεως (Θὰ εἴμαστε ἀμείλιχτα αὐστηροί). Προτιμώτερο νὰ καταδικασθῇ ἓνας ἀθῶος, παρὰ νὰ ξεφύγῃ ἓνας ἔνοχος.

Γραμματεὺς: Maitre! Εἴσθε ἄφθαστος!

Καλβίνος: (Ὅσο περισσότερο ὑποτάσσεις τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν βάζεις σὲ πειθαρχία, τόσο πιὸ ὠφελημένος θὰ βγῇ. Καρμιὰ ἐλευθερία δὲν πρέπει νὰ τοῦ παραχωρήσῃ κανεὶς, γιατί δὲν θὰ τὴ χρησιμοποιήσῃ σὲ καλό. Πρέπει μὲ τὴ βία νὰ τὸν ταπεινώσῃς μπροστὰ στὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ. Νὰ τὸ καταλάβῃ καλὰ πὼς εἶναι κατώτερο πλᾶσμα, καὶ νὰ μὴ χωρὶς ἀντίσταση μέσα στὸ πειθαρχημένο ποίμνιο, νὰ ἐξαφανισθῇ μέσα στὴ μᾶζα).

Γραμματεὺς: Μάλιστα, μάλιστα.

Καλβίνος: Δὲν χρειάζεται νὰ σκέπτεται ὁ καθένας γιὰ τὰ γενικώτερα ζητήματα καὶ γιὰ τὰ πράγματα τῆς πόλεως. Θὰ σκέπτεται ὁ πνευματικὸς τοῦ ὁδηγός, ποὺ γνωρίζει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς ὀφείλει τυφλὰ νὰ ὑπακούῃ. Ἔτσι θὰ ὁδηγηθῇ μὲ σιγουριά στὸν Παράδεισο.

(Αὐλαία)

Α' Σκηνή 5

Λαϊκὸ δωμάτιο στὴ Γενεύη, τὸ 1541

Ἀνδρόγυνο, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀστυνομία

Γυναῖκα: Εἶναι νὰ μὴ φοβᾶσαι; Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ποὺ γίνονται;

Ἄνδρας: Συνέχεια οἱ θανατικὲς καταδίκες. Συνέχεια οἱ ἐξορίες. Ἐκατοντάδες οἱ φυλακισμένοι.

Γυναῖκα: Ἀκουσα ὅτι τοὺς ἀλυσοδένουν, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ αὐτοκτονήσουν.

Ἄνδρας: Ἐναν τὸν φυλάκισαν γιὰτὶ χαμογέλασε σέ βαφτίσια.

Γυναῖκα: Ναί, εἶπαν ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ γελάη ὅταν παρακολουθῇ ἐνὰ Μυστήριό τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄνδρας: Ἄλλον τὸν φυλάκισαν γιὰτὶ ἀποκοιμήθηκε στὴν Ἐκκλησία. Εἶπαν ὅτι ἦταν ἀσέβεια.

Γυναῖκα: Λὲς καὶ τόθελε ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκοιμηθῇ.

Ἄνδρας: Δυὸ τοὺς φυλάκισαν, γιὰτὶ ἔπαιζαν στὰ ζάρια μισὸ κιλὸ κρασί.

Γυναῖκα: Ἐνα παιδί γιὰτὶ πατινάρισε. Ἐναν τυφλὸ βιολιστὴ τὸν ἐξόρισαν γιὰτὶ ἔπαιξε τὸν σκοπὸ ἑνὸς χοροῦ.

Ἄνδρας: Ἄλλον τὸν μαστίγωσαν γιὰτὶ μίλησε ἐναντίον τοῦ Καλβίνου. Ἄλλου τοῦ τρύπησαν τὴν γλῶσσα, γιὰτὶ ὄντας μεθυσμένος ἔβρισε τὸν Καλβῖνο σὰν ὑποκριτὴ καὶ τύραννο. Ὁ Πάν Γκριέ καταδικάσθηκε σέ θάνατο καὶ ἐτελέστηκε, γιὰτὶ τὸν εἶπε δημόσια ὑποκριτὴ.

Γυναῖκα: Ὑπάρχει μεγάλη τρομοκρατία. Τὰ παιδιά δὲν τολμοῦν πιά νὰ παίζουν στὴ Γενεύη.

(Ἐρχονται δύο ὄργανα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀστυνομίας).

Ἀστυν.: Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐπάνω σας.

Γυναῖκα: Ἀμήν!

Ἀστυν.: Εἴσαστε μέ τὸ μέρος τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ διαβόλου;

Ἄνδρας: Τοῦ Θεοῦ, τοῦ Θεοῦ.

Ἀστυν.: Μήπως ἔχετε βιβλία, χωρὶς τὴ σφραγίδα τοῦ Κονσιστόριου;

Ἄνδρας: Ὁχι, ὄχι.

Ἀστυν.: Μήπως στὰ συρτάρια, ὑπάρχουν εἰκονίσματα ἢ κομπολόγια καθολικῶν; Ὁ Παπισμὸς εἶναι πολὺ ὑπουλός.

Γυναίκα: "Όχι, όχι.

Άστυν.: Μήπως έχετε κρυμμένα γλυκίσματα ή μαρμελάδες;

Γυναίκα: "Όχι, τίποτα.

Άστυν.: Πόσα φουστάνια και πόσες φορεσιές υπάρχουν στις ντουλάπες;

Γυναίκα: Δύο φουστάνια και δύο φορεσιές.

Άστυν.: (Ψάχνει στις ντουλάπες και στα συρτάρια). Μήπως έχετε δακτυλίδια ή κοσμήματα ή κεντήματα; Ξέρετε, ότι όλα αυτά απαγορεύονται. Τι είναι αυτά εδώ τα χειρόγραφα; Αυτό το βιβλίο;

Γυναίκα: Τα χειρόγραφα είναι μαθήματα του παιδιοῦ. Τὸ βιβλίο εἶναι τὸ Εὐαγγέλιο.

Άστυν.: Έχει τὴ σφραγίδα τῆς Λογοκρισίας;

Άνδρας: Μὰ δὲν ἀκούσατε τὶ σὰς εἶπε; Εἶναι τὸ Εὐαγγέλιο.

Άστυν.: Χωρὶς σφραγίδα τῆς Λογοκρισίας; Κατάσχεται.

(Αύλαία)

(Συνεχίζεται στὸ ἐπόμενο τεῦχος)

Κωστή Μελισσαροπούλου

Ὁ Κομήτης (θέατρον ἰδῶν)

Δρχ. 80

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Είναι βεβαίως γνωστόν ὅτι τὰ φέροντα ὑπογραφήν ἄρθρα τῶν Περιοδικῶν ἐκφράζουν τίς γνώμες τῶν ὑπογραφεύων καὶ ὅχι τίς ἀπόψεις τοῦ Περιοδικοῦ.

Εἶναι ἐπίσης γνωστόν ὅτι ὅταν σ' ἓνα Περιοδικὸν ὑπάρχει στήλη Βιβλιοκρισίας, τὴν ὁποῖαν καλύπτει κατὰ κύριον λόγον ἓνας κριτικός, οὗτος εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐκλέγῃ κατὰ τὴν ἀπόλυτον κρίσιν του τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα ἐπιθυμεῖ νὰ κριτικάρῃ καὶ καμία ἐπέμβαση δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ στὴ δουλειά-του ἀπὸ τὴν Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ.

Αὐτὰ τὰ εἶχαμε γράψῃ κατ' ἐπανάληψιν πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Τὰ ξαναγράφουμε τώρα διότι ὑπῆρξε περίπτωση διατυπώσεως παραπόνων ἐκ μέρους συγγραφέως, ὅστις παρεπονέθη διὰ κριτικὴ εἰς βιβλίον του. Λυπούμεθα διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπανορθώσωμε ἐπεμβαίνοντες εἰς τὸ ἔργον τῆς στήλης τῆς βιβλιοκρισίας. Εἶναι ἐλεύθερος οἷοσδήποτε ἄλλος κριτικός νὰ ἐπανεῖλθῃ καὶ νὰ γράψῃ ἐνυπογράφως ἄλλην κριτικὴν, ἢ ὁποία, ἐφ' ὅσον εἶναι σοβαρὰ καὶ εὐπρεπής, εὐχαρίστως θὰ δημοσιευθῇ, ὥστε οἱ ἀναγνώσται τοῦ Περιοδικοῦ νὰ μπορέσουν νὰ ἀκούσουν, δηλ. νὰ διαβάσουν, καὶ ἄλλην πλευράν, διατηροῦντες καὶ αὐτοὶ ἀδιατάκτον τὸ δικαίωμά τους κρίσεως ἐπὶ οἷοσδήποτε κριτικῆς..

Ὁ φίλτατος συγγραφεύς, τὸν ὁποῖον ἰδιαζόντως τιμοῦμε, πρέπει νὰ παραδεχθῇ ὅτι τὸ Περιοδικὸν ὀρθῶς σκέπτεται.

Σημειώσεις Νίκου Τέντα

Ἰ. Ἀγγελου Καρούσου: «ΣΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΕΣ» Ποιήματα

Κί' ἐκεῖ πού δὲν μπορεῖ νὰ μπεῖ ἡ λογικὴ μας
μυστικισμός:
ἡ ἐλπίδα τοῦ ὄνειρου
πού θέλουμε νὰ ζεῖ.

Ποίηση, ἄλλοτε μεστή στὸν ἐπιγραμματισμό της, καὶ ἄλλοτε καταποντισμένη σὲ ἀφοριστικές πελαγοδρομίες: «στὴν πολιτικὴ ὑπάρχονται ὅλα». Δὲν λείπουν καὶ οἱ εὐτυχισμένες, πράγματι, στιγμές, ὅπως στὸ ποίημα «Ἰερὰ πού ἀναβρύζουσιν» ὅπου ἡ λυρικότητα κυλάει στὸν αἰώνιο ρυθμὸ τῆς ἀνθρωπιᾶς. Καὶ ἄλλοι τῆς ἐλπίδας:

«Τὰ μεγάλα τραγούδια
σὰν τὰ λουλούδια
γίνονται τὴν ἀνοιξη
καὶ σ' ἓνα καυτὸ καλοκαίρι
μιὰ ἀνοιξη καὶ σύ.

Οἱ ἄνθρωποι ὅταν συνειδητοποιήσουν τὸ θαῦμα τῆς ὑπαρξης

γίνονται ποιητές, διατείνεται ο Α.Κ. ἂν καί —πικρά— προσθέτει: «τὸ καθαρόαιμο στὴ φύση εἶναι οὐτοπία». Ἰσχυρισμὸς ποὺ διαψεύδεται ἀπ' τὴν γνησιότητα τῆς ἔμπνευσής του. Καὶ τὴν ἀμεσότητα μιᾶς προσωπικῆς γραφῆς ποὺ προσθέτει ριγηλὴ δύναμη καὶ διάρκεια σ' ἓνα βαθύτατα ἀνθρώπινο λόγο.

Ἄννας Δερέκα: «**Δυὸ φορές λέν τὴν ἀλήθεια ἢ ὁ σπόρος τοῦ Καιροῦ**» **Σκηνικὸ ποίημα**

Ὁ Ἔρωτας!

Αὐτὸ τὸ ἀπίθανο δῶρο τοῦ Θεοῦ

στὸν Ἄνθρωπο!

Αὐτὸ τὸ δῶρο, μὲ τὸ φανταχτερὸ περιτύλιγμα

καὶ τὸ ἄδαιο περιεχόμενο.

Εὐκόλος πράγματι ὁ στίχος ποὺ κατορθώνει νὰ βυθομετρήσει τὴν κενότητα. Τὴν χωρὶς οὐσία ἀπιθανότητα τὴν περιτυλιγμένη φανταχτερά μὲ λέξεις ποὺ ἐπικυρώνουν τὴν ἀνυπαρξία τοῦ περιεχομένου. Ἄν αὐτὸς εἶναι ὁ «ἔρωτας» τῆς Α.Δ., δὲν εἶναι τὸ ἴδιο καὶ ὁ στίχος τῆς ποὺ κατορθώνει νὰ ξομπλιάσει τὴ σύνθεση μὲ λυρικά στοιχεῖα ποὺ συγκινοῦν, ὅταν, φυσικά, ξεφεύγουν τὸ κλωθογύρισμα μονότονης θεματικῆς:

Ὅσα τραγούδια μου ἡ ἀπόσταση δὲν ἔπνιγε

Ἄπλωνε τὸ χέρι του ὁ Θεὸς

Καὶ τᾶπαρνε νὰ στολίσει τὰ μακρὰ μαλλιά του.

Εἶναι ἡ ἐπιγραμματικὴ ἔξαρση, πού, παρὰ τὴν αὐταρέσκεια τῆς εἰκόνας, διασώζει τὴν εὐγένεια μιᾶς ἐλπιδοφόρας γραφῆς.

Γιάννη Καραβίδα: «**ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΕΙΣ**» **Ποιήματα**

Τρεῖς ὥρες καρτεροῦσε ὁ Κάιν

κρυμμένος πίσω ἀπὸ τὴ λόχη

νὰ φανεῖ ὁ Ἄβελ. Τρεῖς ὥρες,

κι ὁ Θεὸς κρυμμένος μέσα του

δὲν βρῆκε μιὰ στιγμή νὰ μετανοίῳσει.

Ἀναθυμόμαστε τὸν Ρίλκε μὲ ὅλο τὸν δυναμισμό τοῦ στίχου ποὺ μετουσιώνει τὴν τραυματικὴ ἀγωνία τοῦ στοχαστῆ σὲ πρώτη ἀλήθεια-μητέρα τῶν γεγονότων: «Πρὶν ἀπ' τὸν πρῶτο θάνατο ἦρθε ὁ πρῶτος φόνος». Γιὰ νὰ συνειδητοποιήσουμε πὼς ὅσο ὁ «τιμᾶριθμος» τῶν συνειδήσεων παραμένει χαμηλός, ἡ νύχτα θὰ κρέμεται στὸ λαιμὸ τοῦ ἡλίου!

Ἡ ἔλλειψη, ὅμως, τοῦ περιττοῦ καὶ ἡ σωστὴ ἀνίχνευση τοῦ

ἐπικαιρικοῦ στὸν τόνο μιᾶς μουσικῆς ποὺ διαχρονικὰ ὑποβάλλει, μεταβάλλει τὸν ποιητὴ, ποὺ προσπαθεῖ —μὲ ἐπιτυχία— νὰ μετατρέψει τὸ ἔλεγείο τῆς ζωῆς σὲ σάτιρα τοῦ δημιουργικοῦ πνεύματος, σὲ ἀποδημητικό τοῦ φωτός, γιὰ νὰ μείνει τελικὰ ζωντανὸς καὶ ἀκέραιος μέσα στὶς λέξεις του.

Τζένης Διαμαντῆ - Παπαϊωάννου: «ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ Η-ΛΙΟΥ» Ταξειδιωτικό

«Θὰ περιγράψω ἀπλᾶ μερικὲς ἀκόρπιες ἐντυπώσεις μου πὶο πολὺ βιαστικὰ σκίτσα χωρὶς μεγάλες ἀξιώσεις ὅπως τὶς εἶδα καὶ τὶς ἐξη-σα».

Καὶ ἐπικυρώνει μὲ τὴ γραφὴ τῆς τὴν προλογικὴ αὐτὴ ὑπόσχεση μὲ μιὰν εὐρύτερη ἀναφορὰ στὴν πολιτεία τῶν Ἱπποτῶν τῆς Ρόδου. Ἀπλοϊκὰ δοσμένο ὁδοιπορικό μὲ ξαφνιάσματα —σπάνια βέβαια— λυρικά: «διστάζω νὰ πιστέψω ἂν ὁ οὐρανὸς εἶναι θάλασσα κί' ἡ θάλασσα οὐρανός...».

Μητροπολίτου Περιστερίου: Χρυσοστόμου - Γεράσιμου Ζαφείρη:

«ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ. Ο ΑΡΞΑΜΕΝΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ» Γεγονότα καὶ Σκέψεις, Ἀθήναι 1981

«Ὅν τρόπον ἕκαστος διμερὲς ἢ πολυμερὲς Διάλογος οὕτω πως καὶ ὁ μεταξὺ Ὁρθοδοξίας καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ Θεολογικὸς Διάλογος οὐδόλως εἶναι ὑπὸθεσις μόνον τῶν θεολόγων ἢ μόνης τῆς ποιμαινουσῆς Ἐκκλησίας. Τουναντίον οὗτος ἀφορᾷ ἅπαν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὅποῖον, ἐν τελευταία ἀναλύσει, θὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν».

Θέση-διακήρυξη ἑνὸς ὑπεύθυνου ποιμένα τῆς Ὁρθοδοξίας γιὰ τὶς δημοκρατικὲς διαδικασίες λήψης ἀποφάσεων στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς καί, ταυτόχρονα, ἓνα ἐμπειρίστατο πόνημα πληροφορικῆς γιὰ τὸν Διάλογο τῆς Ἀγάπης.

Πρωταρχικὰ χαράσσεται τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τοῦ διαλόγου μεταξὺ τῶν δύο πρεσβυγενῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Ὁρθόδοξης καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς, μὲ εἰδικὴ ἀναφορὰ στοὺς ὁραματιστές του: «Ὁ Ἀθηναγόρας ὅστις ἀναμφισβητήτως ὑπῆρξε Πατριάρχης εὐφυῆς, διορατικὸς, εὐρυτάτων ἀντιλήψεων... διπλωμάτης πρῶτου μεγέθους καὶ συνάμα εὐαίσθητος δέκτης τῶν μηνυμάτων καὶ αἰτημάτων τοῦ συγχρόνου κόσμου... μεταξὺ τῶν πρώτων μελημάτων, τὰ ὁποῖα ἔθεσε εἰς κύριον σκοπὸν τῆς Πατριαρχείας του, ἦτο καὶ ἡ

προσέγγισης τῶν δύο πρεσβυγενῶν ἐκκλησιῶν». Κάτι ποῦ πρὶν πολλά χρόνια μεθοδικὰ καλλιεργοῦσε τὸ πάνσεπτο Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως: «Τίποτε δὲν συμβαίνει εἰς τὸν κόσμον τυχαίως. Καὶ ὅσα τυχὸν ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται ὅλως συμπτωματικά, ἐν τούτοις δὲν παύουν, κατὰ βάθος, νὰ ἔχωσι τὰς ἰδίας αὐτῶν ἀφορμὰς καὶ αἰτίαις, βάσει τῶν ὁποίων ἐξηγεῖται καὶ ἱστορικῶς ἢ ἐν ὠρισμένῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ σύλληψης, γέννησις καὶ ἀνάπτυξης αὐτῶν».

Καίτοι εἶναι οἰκουμενικὴ ἡ διάσταση τοῦ διαλόγου καί, πράγματι, ἰδιάζοντας ὁ χαρακτήρας του, ὁ συγγραφέας μὲ ἰδιαίτερη εὐαισθησία ἀναφέρεται στοὺς ἐνδοιασμοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἀπόλυτα τεκμηριωμένα ἢ δικαιολόγησέ τους), τὴν πανηγυρικὴ ἔναρξη τοῦ διαλόγου, τὶς ἀναφυεῖσες δυσκολίες, τὴ θεματολογία καὶ τὴ Μεθοδολογία του, καὶ μὲ ἀντικειμενικότητα κρίνει τὸ ἔργο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, μὲ παράθεση, μάλιστα, ὅλων τῶν κειμένων καθιερώσεως καὶ ἐνάρξεως τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου.

Ἀπὸ τὴ θεματολογία μνημονεύουμε τὴ σχέση μεταξύ τῶν μυστηρίων καὶ τῆς Χριστολογίας, πνευματολογίας, τῆς τριαδολογίας καὶ τὰ μυητικὰ μυστήρια: «Ἐκάστη ἀλήθεια δὲν δύναται καὶ δὲν πρέπει νὰ χωρισθεῖ τῶν λοιπῶν ἀποκεκαλυμμένων ἀληθειῶν εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναται αὕτη νὰ ἐξετασθῇ κεχωρισμένως. Ἀπασαι αἱ ἀποκεκαλυμμένοι ἀλήθειαι συνοδεύονται μεταξύ των οὐχὶ κατὰ τρόπον ἐξωτερικὸν ἀλλ' ἐσωτερικόν, ἥτοι κατὰ τρόπον ὄντολογικόν, ὥστε ἡ μὴ προϋποθέτουσα ἀπαραιτήτως τὴν ἄλλην νὰ μὴ δύναται νὰ γίνηται καθ' ἑαυτὴν ἀντιληπτὴ ἐξ ὁλοκλήρου, ἀλλὰ μόνον ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν ἐτέραν».

Μὲ ὀρθόδοξη παρρησία –γνώρισμα πατερικοῦ ἥθους– ὁ συγγραφέας ἀναλύει τὰ δυσοίωνα καὶ εὐοίωνα σημεῖα τοῦ διαλόγου καὶ εὐελπιστεῖ στὴν τελικὴ του εὐόδωση: «Ἡ κοινωνία ὅλων γύρω ἀπὸ τὸν Θεόν, θὰ εἶναι τὸ τέλος τῆς Ἱστορίας μας» γιατί ἡ ἐδραΐωση τῆς πίστεως θὰ καταδείξει ὅτι μόνο ἡ ἀντίσταση τῆς ἁμαρτίας ἐπιφέρει διαίρεση καί, ἐπομένως, τὸ μέλλον τοῦ κόσμου θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση τοῦ πνεύματος τῆς Ἡθικῆς. Ὁ ἐλεύθερος σχολιασμὸς τῶν θεωρητικῶν θέσεων καὶ ἡ παράθεση τῶν στοιχείων «διαφοροποιήσεως» τῶν δύο Ἐκκλησιῶν γίνεται μὲ εἰλικρίνεια καὶ ὀξυδέρκεια στὴ ψαύση κάθε ὑφῆς τῆς προβληματικῆς, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀντικειμενικὴ κριτικὴ θεώρηση τόσο τῶν ἰδεῶν ὅσο καὶ τῶν γεγονότων. Πρόκειται γιὰ ἔργο πληροφοριακῆς ἀλλὰ καὶ παιδευτικῆς ἀποστολῆς. Γραμμένο μὲ πνευματικὴ ὑπευθυνότητα. Καὶ μὲ ἀγάπη. Ἔργο ἀλήθειας. Γι' αὐτὸ καὶ γιὰ ὅλους.

Σημείωμα Πάνου Δ. Ἀναγνώστου

Χαρ. Μπάρακλη:

«ΑΡΧΑΙΑ ΓΝΩΜΙΚΑ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΣΟΦΙΑ»

Τὴν ὠραιότερη λατρεία πρὸς τὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ πνεῦμα προσφέρει μὲ τὸ νέο του βιβλίον, ὁ ἀρχαιολάτρης καὶ βαθὺς μελετητὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Σοφίας, Χαρ. Μπάρακλης ποὺ πρόσφατα ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «ΕΣΤΙΑΣ».

Πρόκειται γιὰ μιὰ πολὺ σοβαρὴ ἐργασία, συγκέντρωσης καὶ μεθοδικῆς κατάταξης τῆς πεμπτουσίας, τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Σοφίας, τὴν ὁποία μὲ πολλὴ προσπάθεια καὶ ἀγάπη, ἐπέλεξε καὶ συγκέντρωσε ὁ συγγραφέας, ἀναφερόμενα σὲ 104 θέματα καὶ προβλήματα τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς.

Ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ βιβλίου γνωρίζουμε τὶς ἀπόψεις τῶν προγόνων μας σὲ βασικὰ θέματα φιλοσοφίας, ποὺ ἀναφέρονται στὶς βιοτικές ὑποθέσεις, ποὺ ἀφοροῦν τὴν κορωνίδα τῶν δημιουργημάτων στὴ Γῆ, τὸν ἄνθρωπο, τὸν ὁποῖο κάνουν νὰ διακρίνεται ἀπὸ κάθε ἄλλη μορφή, μὲ τὴ διάνοιά του.

Μ' αὐτὲς τὶς ὑποθέσεις οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἔφθασαν τὰ μεγάλα πνευματικὰ ὕψη, νὰ γνωρίζουν τὴ φύση καὶ νὰ ἐφαρμώζουν σωστά τοὺς θεῖους νόμους τῆς, τὸ σκοπὸ τῆς δημιουργίας καὶ ἐξέλιξης κάθε μορφῆς καὶ ψυχῆς, ὅπως καὶ τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποία ἐξελίσσεται, σύμφωνα μὲ τὴ θεία πνευματοδοξία τους, ἡ ὁποία ἐμπνέει καὶ καθοδηγεῖ κάθε ὠριμὴ καὶ ἐξελιγμένη ψυχὴ.

Ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ σὰν Ἀπρόσωπου Καθολικοῦ Λόγου καὶ ἡ ἀξία τῆς μυσταγωγικῆς Γνώσεως, ποὺ ὁδηγοῦσε στὴ θεοποίηση τὶς ἡρωϊκὲς καὶ καθαρὲς ψυχὲς τῆς Γῆς, παρουσιάζονται σ' αὐτὸ μὲ ἀπλότητα καὶ σαφήνεια κατανοητῇ. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποδεικνύει τὴν ἀπρέπεια γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες, νὰ παραγνωρίζουμε τὸ θησαυρὸ τῆς ἀρχαίας ἀληθινῆς Σοφίας καὶ τὰ θαυμάζουμε τοὺς ἀναμασητὲς καὶ διαστρεφωτὲς τῆς ξένους, τοὺς ὁποίους ἀποκαλοῦμε «Σοφοὺς».

Ὅμως, «ὅποιοι πάρα πολὺ καλὰ κυβερνᾷ τὶς φυσικὲς καὶ διανοητικὲς δυνάμεις του, αὐτὸς ἀπὸ τὴ φύση του εἶναι σοφὸς πρὸς ὠφέλειά του, γνωρίζει χρήσιμα καὶ ὄχι πολλὰ» καὶ αὐτὰ τὰ χρήσιμα προσφέρει τὸ νέο βιβλίον τοῦ Χ. Μπάρακλη. Σοφὸς καὶ Σοφώτατος εἶναι αὐτὸς ποὺ παρατήρησε, ὅπως ὁ Σωκράτης, πῶς στὴν πραγματικότητα δὲν ἀξίζει τίποτα μπροστὰ στὴ θεία Σοφία, κατὰ τὸν Πλάτωνα. καὶ αὕτῃ ἡ θεία Σοφία προσφέρεται ἐκλαϊκευμένη, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ἀρχαῖο κείμενο στὸν Ἕλληνα ἀναγνώστη ἀπὸ τὸν ἐκδότη του.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τά Γραφεία τοῦ «Ἰλίου», Δραγατσάνιου 6, ὄροφος 6ος, (πλατ. Κλαυθμῶνος), εἶναι ἀνοικτά καθημερινῶς πλὴν Σαββάτου 9.30 - 12.30 π.μ. Τηλ. Γραφείων 3246.837.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν, ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἢ τραπεζικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσάνιου 6, Ἀθῆνας, 122». Ἀποστολαί μὲ τραπεζικὰς ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἀγνώστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

Νικ. Βοΐνης, Δερβενίων 12
Ἀθηνᾶ Δελμούζου, Καραμανλάκη 11
Ἐλ. Δροσάκη, Κηφισίας 191, Μαρούσι
Ἰω. Κακαβούλιας, Λ. Ριανκούρ 55
Θεμ. Καλούδης, Ἀλκυόνης 19, Ν. Φάληρο
Πυρ. Καραμανώλης, Σισμανογλείου 3, Βριλήσια
Μ. Μελπιδῆς, Βησσαρίωνος 3-5
Κούλα Παπαδημητρίου, Σαχτούρη 76, Πειραιεύς
Γεωρ. Πελεκᾶνος, Τ.Θ. 2569 Μακρυγιάννη
Κ. Στρατηγόπουλος, Σοφοκλέους 37, Καλλιθέα
Στ. Χατζόπουλος, Σεβαστοπούλου - Μοισιάδοκα 3

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Αἰκ. Ἀγαπίου, Τιμοκρέοντος 12, Ρόδος
Βασ. Ἰωσηφοπούλου, 9 Μαΐου 60, Ρόδος
Θεοδ. Καπώνης, Τ.Θ. 504, Θεσ/κη
Εὐστ. Κοντοθόδωρος, Καραϊσκάκη 74, Λαμία
Σ. Περάκης, Κύπρου 77, Ἡγουμενίτσα
Ἀργ. Παναγιωτόπουλος, Τιμισκῆ 54, Θεσ/κη
Ἡλ. Παπαθανασίου, ΑΤΕ, Δράμα
Θ. Παυλίδης, Ναρσῆ 4, Κομοτινὴ
Δ. Σακκῆς, Γλαβάνη 108, Βόλος
Μαρ. Θεοχαρίδου, ΡΙΚ, Λευκωσία - Κύπρος

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Παν. Ζέρβας, Ἀθῆναι
Κίμ. Ἰωακειμίδης, Μελίσσια
Ἀλ. Δελλόπουλος, Βόλος
Στ. Λιγοφυχάκης, Σῦρος
Στ. Μοτάκης, Χανιά
Δ. Τσικρικῶνης, Βόλος
Ὁδυσ. Ἰωάννου, Λευκωσία

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΥ

Ἀναδημοσιεύουμε ἀπὸ τὸ «Κρητικὸ Βῆμα»:
«Πέρασαν κιόλας 6 χρόνια ἀπὸ τότε πού ὁ διαπρεπὴς μαθηματικός, ὁ ἀνθρωπος, ἔφυγε ἀπὸ τοῦτο τὸν κόσμον. Ὅσοι τὸν γνωρίσανε, ὅσοι συνεργάστηκαν μαζί του δὲν θὰ ξεχάσουνε ποτὲ τὸ σοφὸ Ρεθμενιώτη.
Τὸ ἔργο του ὡς στελέχους τῆς Ἐνώσεως Μαθηματικῆς Ἑταιρείας τῶν Βαλκανίων θὰ μένει ἀθάνατον.
Ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράση του, ἡ ἀνθρωπιὰ καὶ ἡ μεγαλοσύνη του, ἡ μεγαλοπρέπειά του, ἦταν κάτι πού λίγους προκίζει ἡ φύση μὲ τέτοια προσόντα.
Ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους Κρητικούς,

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»

της Θεοσοφικής Έταιρίας ἐν Ἑλλάδι
Δραγατσανίου 6 - Ἀθήναι

Ἐκδότης Διευθυντής:

Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος

Πλατ. Ἑθνικῆς Τραπεζῆς 3, Φιλοθέη

Τιμὴ τεύχους Δρχ. 80

Ἰαν.-Φεβρ. 1983

Παναγ. Βλαχόπουλος: Πενταδικές Μορφές (μελέτη). Ἀθήνα 1983.

Σταυρος Βασαρδάνης: Σκέψεις. Βόλος 1981.

Ἀγγελος Καροῦσος: Τὸ γεγονός (ποιήματα). Ἀθήνα 1982.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

(μέ τή σειρά λήψεως)

Δημήτρης Χ. Χαλατσάς: Ὑμνολόγιον (Λυρική Σύνθεση σέ δέκα ὕμνους) Ἀθήνα 1982.

Τάκης Γιαννόπουλος: Ἐπάνοδος (ποιήματα) Ἀθήνα 1982.

Ὀρέστης Ἀλεξάκης: Οἱ Κόνδορες καί τό ἀντιπρανές (ποιήματα) Ἀθήνα 1982

Μελισσάνθη: Τά νέα ποιήματα. Ἀθήνα 1982

Ντίνος Βλαχογιάννης: Βαθιές Τομές στήν ποίηση τοῦ Θαλή Ρητορίδη (δοκίμιο). Ἀθήνα 1982.

Ἀντιγόνη Γαλανάκη-Βουρλέκη: Στή μοναξιά ὑπάρχω (ποιήματα) Ἀθήνα 1982.

Στέλιος Μπινιάρης: Ἀναζήτηση (ποιήματα) Πειραιάς 1982.

Στέλιος Μπινιάρης: Ἀργά βήματα (διηγήματα) Πειραιάς 1982.

Ἑλένα Χρυσοπούλου: Ἡ ζωή μου σε λίγα τραγούδια (ποιήματα). Ἀθήνα 1982.

Στέφανος Τηλικίδης: Γρηγορεῖτε... (ποιήματα) Θεσ/κη 1982.

Γεώργ. Βακάλης: Μά μέσ' τή ζωῇ ζωῇ πιά καμμιά (ποιήματα). Θεσ/κη 1982.

Ἑλιοτ, Γέητς, Πάουντ, Λώουελ: Ἡ Ἀπόγνωση τῆς Ἐπίγνωσης. Ἀπόδοση-σχόλια ἀπό Ρόη Παπαγγέλου. Ἀθήνα 1983.

Χαρ. Μπάρακλης: Ἀρχαία Γνωμικά καί Λαϊκή Σοφία. Ἀθήνα 1983.

Κρητική Ἑστία. Διευθ. Ἑμ. Παπαρηγοράκης (Ἰούλ.-Αὐγ.).

Φιλοσοφία. Ἐκδ. Γ. Δραγώνας (Καλοκαίρι 82).

Σμύρνα. Συντ. Πατ. Μαλοβρούβα (Ἰούλ.-Δεκ.).

Ἡπειρωτική Ἑστία. Διευθ. Δημοσθ. Κόκκινος (Αὐγ.-Σεπτ.).

Τριφυλιακή Ἑστία. Διευθ. Διον. Πιτταράς. (Σεπτ.-Ὀκτ., Νοέμ.-Δεκ.).

Βωμός Τέχνης. Διευθ. Θαλῆς Ρητορίδης (Σεπτ.-Ὀκτ., Νοέμ.-Δεκ.).

Σταθμοί. Διευθ. Γ.Μ. Πολιτάρχης (Σεπτ.-Ὀκτ.).

Ἑλεύθερη Σκέψη. Διευθ. Γ. Κομίνης (Σεπτ.-Ὀκτ.-Νοέμ.).

Προβλήματα. Ἐκδ. Γ. Πυρουνάκης (Σεπτ.-Ὀκτ.).

Γιόγκα (Ὀκτ., Νοέμ., Δεκ.).

Ἰσραηλινά Νέα (Ὀκτ.-Νοέμ.).

Σύγχρονη Σκέψη. Διευθ. Γ.Ν. Παπαγεωργίου, Ἀρχισυντ. Γ.Χ. Χαλατσάς (Νοέμ.-Δεκ.).

Προσανατολισμοί. Διευθ. Γιάννης Τζαννετάκος (Νοέμ.-Δεκ.).

Χρονικά. Ὑπεύθ. Ἰωσ. Λάβιγγερ (Νοέμ.-Δεκ.).

Κρίκος. Διευθ. Λευτ. Γιαλλοῦρος (Νοέμ.-Δεκ.).

Ἀνοιχτοί Ὁρίζοντες. Διευθ. Γαβρ. Μαργακός (Δεκ.-Ἰαν.).

Δαυλός. Διευθ. Δημ. Λάμπρου (Δεκ.-Ἰαν.).

Ὁ Φυσιολάτρης. Ὑπεύθ. Γ. Μωριάτης (Ἰαν.-Φεβρ.).

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
Δράμα: Φιλ. Τζάλλας
Ζάκυνθος: Ν. Ταμπάλης
Ήράκλειον: Λ. Κουντή
Θεσ/νίκη: Εύ. Ψαρᾶς, Βιβλιοπωλεῖον
Ίπποδρομίου 10, τηλ. 265.042
Ίωάννινα: Μιχ. Πραγιίδης
Καβάλα: Πέτρος-Φραγκίδης
Καλαμάτα: Π. Γκλεγκλές
Κέρκυρα: Κ. Ἀγίους

Κομοτινή: Ίω. Σαμουρκασιδης
Λαμία: Κ. Φαλίδας
Λάρισα: Βασ. Παπαζήσης
Μυτιλήνη: Ἀρ. Ἀρμούντας
Πάτρα: Ἀθ. Κοντοσάκης
Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης
Χαλκίδα: Γ. Λάμπρου
Χανιά: Βασ. Σπυριδάκης
Ἀμμόχωστος: Ἀνδρ. Τσόκκος
Λεμεσός: Ἀνδρος Σωτηρίου, Ἀντ. Στυ-
λιανοῦ
Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλής, Π. Δεκατῆς
Πάφος: Κ. Καθητζιώτης
Ίσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος

Η ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Συνεδριάσεις Στοῶν

Στοά Ἀθηνᾶ: α' καὶ γ' Δευτέρα τοῦ μηνός.
Στοά Ἥλιος: κάθε Τρίτη.
Στοά Ἀρτεμις: κάθε Πέμπτη.
Στοά Ἐλευθ. Σκέψις: α' καὶ γ' Παρασκευή τοῦ μηνός
Στοά Ἀλκυών: β' καὶ δ' Παρασκευή τοῦ μηνός
Ὡρα 8 μ.μ. ἀκριβῶς
Στοά Θεσσαλονίκης «Πυθαγόρας»: Εύ. Ψαρᾶς, 265-042
Στοά Βόλου «Ἐλευθερία»: Γ. Κουκουβίνος, 24-094
Γεν. Συνέλευσις: Παρασκευή 18 Μαρτίου 1983

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ

τὴν συνδρομὴν σας 1983

δρχ. 400 ἢ ἐθελοντικῶς δρχ. 500

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ

Βιβλία Krishnamurti

Στά παδια του Διδασκάλου (έκδ. 1966)	80
Εκλογαι απο τον Κρισναμούρτι (Κ. Μελισσαροπούλου)	150
Ο Κρισναμούρτι γιά τόν Διαλογισμό (Κ. Μελισσαροπούλου)	80
Εκπαίδευσι και σημασια ζωής	1953 200
Ελευθερία ή αρχή και το τέλος	1954 350
Στοχασμοι πάνω στη ζωή (Α' σειρά)	1956 350
Στοχασμοι πάνω στη ζωή (Β' σειρά)	1958 350
Στοχασμοι πάνω στη ζωή (Γ' σειρά)	1960 400
Ομιλιες στην Ευρωπη	1967 300
Στη σιγή του Νοῦ	1970 250
Η αναγκαιότητα της αλλαγής	1970 250
Το πεταγμα του αετού	1971 250
Το πρώτα βήματα της μάθησης	1975 350

Έγγραψετε νέους συνδρομητάς

Συνδρομή 1983 δρχ. 400 εξωτερικού \$ 12
 αεροπορικώς \$ 20

«Επιλογαί» ΙΛΙΣΟΥ

Α' Τριετίας 1956-1957-1958

Β' Τριετίας 1959-1960-1961

Γ' Τετραετίας 1962-1965

έκαστη δεμένη πρὸς δρχ. 400

Δ' Πενταετίας 1966-1970

Χαρτόδετη δρχ. 400, δεμένη δρχ. 500

Αι συνδρομαί η αντίτιμον βιβλίων νά αποστέλλωνται με ταχυδρομικήν ή τραπεζικήν έπιταγήν - όχι με έντολήν- ἐπ' ὄνοματι Κωστή Μελισσαροπούλου ή ΙΛΙΣΟΥ, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας 122.

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Βασικές πληροφορίες περί Τεκτονισμού
 κοί τό «περιβόλι» του Αντιτεκτονισμού στο βιβλίο
 ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΤΟΩΝ Δρχ. 200

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

**ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**

**Άπο τήν Άναγέννηση
ώς τούς σημερινούς**

ΜΕ 46 κλισέ Φιλοσόφων

Τιμάται δρχ. 150